

SOLO FAVENTE DEO
DISSERTATIO INAUGVRALIS
DE
IVRIBVS AC IM-
MVNITATIBVS, SS. EC-
CLESIA RUM.

Q V A M

EX DECRETO ET AUCTORITATE
MAGNIFICI, NOBILISSIMI, ET AM-
PLISSIMI ICTORVM ORDINIS, IN IN-
CLYTA ACADEMIA IULIA
PRÆSIDE
AMPLISSIMO, CONSULTISSIMO ET EXCEL-
LENTISSIMO VIRO,

DN. HENRICO Hahnen ICTO,
CODICIS PROFESSORE, FACVLTATIS
SVÆ SENIORE, ET HODIE DECANO,
DICASTERII GVELPHICI ASSESSORE, &c. DN.
PRÆCEPTORE ET PATRONO SVO ÆTA-
TEM DEVENERANDO,

PRO LICENTIA

CAPESSENDI SVMMOS IN VTROQVE
IURE HONORES

PUBLICÆ VENTILANDAM EXHIBET

LUDOVICUS ALBERTUS JUNCCKER,
BRVNOVICENSIS.

AD DIEM XXI. SEPTEMBR.

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS.

☞ (o) ☞

HELMESTADII,

Typis HENNINGI MULLERI, Acad. Typog.

ANNO MDCCCLV.

CONCLUSIONVM INAUGVRALIVM
DE
IVRIBVS AC IMMVNITATI-
BUS SS.ECCLESiarVM.

SECTIO I.

DE SS. ECCLESiarVM ORIGINE,
FVNDATIONE, DOTATIONE, CONSECRATIO-
NE ET DEDICATIONE, ITEMQVE
REPARATIONE.

CONCLUSIO I.

Religiosus cultus sine rerum subsidiis
consistere nequit.

Rerum e-
get sub-
diis cultus
divinus.

I. Causas hujus si quis requirat, non sunt
reconditæ, sed in oculos incurrunt. Posteaquam
scilicet hominum animi jam ab ipsis orbis in-
cunabulis erecti ad SUMMUM NUMEN colendum, ad celebra-
nda summa ejus ratione sic dictitante beneficia, instrumentis
indiguerunt ad cultum hunc rite peragendum. *Nullam enim,*
profecto, *gentem* sumimus pro confesso cum Marco Tullio au-
thore gravissimo & omni laude digno, sed omni majore, *un-*
quam tam immansuetam tam ferream fuisse, quæ non etiamsi ignora-
verit qualem Deum habere deceat, tamen habendum sciverit? Quis
enim esset tam vecors, qui aut cum suspexerit in cælum Deum esse
non sentiat, aut ea quæ tanta mente fiunt, ut vix quisquam arte ulla
ordinem rerum atque vicissitudinem persequi possit, casu fieri putet?
Verba rursus sunt M. Tullii lib. de haruspicum responsis. Ipsa
itaque natura seu naturali ratione & necessitate sic exigente

non potuere non homines de instrumentorum cogitare apparatu, quo cultu religioso, prout decet & oportet, defungerentur.

Instrumenta ad cultum sacrum necessaria qua animata, qua inanimata.

Instrumenta animata quæ?

II. Instrumenta autem hæc haud omnino absurde discipere possis in animata & inanimata. In illorum refero censum personas sacris operandis destinatas, quas omnes prope modum gentes, simul ac inter has religio seu superstitio aliqua efflorescere cœpit, habuisse, loquuntur annales. Post Hebræos (de quorum sacerdotibus sacrorumq; ministris præter sacrum Codicem evolvendus Iudaicarum antiquitatum scriptor ille solertissimus Iosephus & Carolus Sigonius de Rep. Ebræor. lib. V. cap. 2. & seqq. p. m. 665.) nullam ferme gentium defecationem mihi nationem reperias, quæ his caruerit. Sacrificulos sacerdotes, sacrorumq; ministros aluisse constat & Æthiopes, Phœnices, Atlantides, Phryges, & in summa omnes ad unum barbaros, Græcos & Latinos. Denarrat ministrorum horum ordines apud Græcos servatos IULIUS POLLUX lib. 1. Onomastices c. 18. De Romanis sacerdotibus legendos habemus in medio scriptores Romanarum rerum florentissimos Livios, Halicarnasseos, Plutarchos &c. ex quibus farraginem quandam composuit omnino hic explicandus Lilius Gregorius Geraldus Syntagm. de Diis seu idolis gentium. Iungendus doctissimi Seldeni de Diis Syris commentarius, Vosii limatior tractatus de ortu & progressu idololatriæ, alii. De Germanorum sacerdotibus videndus Cornelius Tacitus & Cæsar comment. lib. VI. de Gallorum Druidis, ibi : *Illi rebus divinis intersunt Sacrificia publica ac privata procurant.* Idem meminit Strabo lib. 14. & Diodorus Sic. lib. 1. eosdem Druides appellans philosophos. *Mos illis est, ait, nulla sacra sine philosopho peragere. Per hos enim veluti divinæ naturæ gnaros, & quasi collocutores gratiarum Sacra Diis offerenda, per hos internuntios bona ab illis expetenda censent.* Quæ non minus de Gallis quam de Germanis intelligenda sunt, quippe Diodorus utriusq; gentis ad Scytharum (sive ii Sarmatæ fuerint) usque fines mores se persequuturum promittit.

III. Instrumenta inanimata appello, (1.) quæ comparata

rata sunt actuum Sacrorum rite exercendorum causa. Talia fe-
re sunt loca congrua actibus sacris peragendis destinata, tem-
pla puta, sive SS. Ecclesias, altaria, baptisteria, sacraque omnis
reliqua suppellex, quæ res sacræ generali nomine indignantur
proprio quidem significato. Ad instrumenta inanimata refe-
rimus (2) bona ecclesiastica seu redditus & proventus destinati
impensis ecclesiæ pro conservatione faciendis, ministris item-
que sacrorum & pauperibus alendis, qualia sunt prædia ecclesiasti-
ca, feudales redditus, emphyteutica bona, decimæ, præbendæ,
Canonicatus etc. res quasi sacræ dictæ; absque quibus si fue-
rit, cultus divinus subsistere nequit.

IV. Hinc non apud Hebræos duntaxat (Vid Carolum
Sigon. de rep. Ebræor. lib. 4. cap. 16. & seqq.) sed & gentes su-
perstitiosas annonam Sacris operantibus ex publico destinatam
observare licet. Aristoteles memorat lib. 7. pol. c. 10. Sacerdoti-
bus fuisse locum ad cænā conveniendi juxta sacras ædes constitutum
Herodotus quoque scribit lib. 2. *inter cōmoda, quæ accedebant sacerdoti-*
bus ægyptiis, fuisse, quod nihil ex re domestica contererent, aut impenderent,
sed eorum singulis cibi sacri cocti essent & carnis bubulæ, atque anserinæ.
Meminit Plinius lib. 12 *Sacerdotes Arabiæ ex thure quod ex Arabia*
Sabotham defertur mensuram certam accepisse nomine DEI sui dicti Sa-
bin, cui inserviebant, atque etiam in Thonna dividi quoque inter Sacer-
dotes easdem portiones, ut & lib. 12. c. 19. tradit divisas decimas
Cynamomi inter Sacerdotes ægyptiorum. Rursum lib. 8. c. 2.
veteres Romanos vina, aut novas fruges, non prius degustasse, quam pri-
mitias Sacerdotibus libassent. Diis suis primitias quoque Ethnicos
& eorum Sacrificulis obtulisse probationem facit, quod scribit
Cato v. de originibus, *Mezentium Rutulis imperasse, ut sibi offerrent,*
quas Diis primitias offerebant, quare vocatum contemptorem Deorum,
ut refert Macrobius 3. Saturn. c. 5. Apud Romanos ab initio qui-
dem creati per Romulum sacerdotes in singulis curiis, qui ha-
berent invictum sufficientem substantiam, ut ait Dionysius Ha-
lycarnasseus in 2. Postea non ita, sed publicis sacris præfectis an-
nonæ datæ ex publico, certique redditus collegiis sacrificulorum
distincti, quod & in sacris gentilitiis vel familiarum institutis à
A 2 priva-

privatis factitatum est. Indeque & Sacerdotia dicta, quæ ejus generis hominibus data eo nomine fuerunt. Meminit horum Sacerdotiorum sæpe Livius lib. 30. dum notat *filium Fabii, quo tempore factus est Pontifex maximus, habuisse tunc duo Sacerdotia*. Et colligitur ex epistolis Ambrosii 30. & 31. olim & Vestales ex fisco publico alitas, quod & docet Symmachus lib. 10. epistolarum, epist. 54. Vide & de his Sacerdotiis copiose tractantem Onuphrium Panvinium lib. 11. Comment. Reip. Romanæ. Ex his colliquescit, opinor, de annona Sacerdotibus sacrorumque ministris præbenda, & gentes sollicitas fuisse, ipsa naturali ratione sic suadente.

Vfus eorundem in Christianorum priscorum religioso cultu.

Demonstratur ex decretis Conciliorum,

V. Apud Christianas gentes annonam etiam datam divino ministerio se mancipientibus est in confessio. Exigua illa quidem fuit tempore nascentis ecclesiæ, sufficiens tamen. Pertinent huc dicta Matth. c. 10. vers. 9. cap. 6. v. 31. & sequent. c. 19. vers. 29. Gal. 6. vers. 6. 1 Cor. c. 9. 14. *Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciant de Evangelio vivere. De Evangelio autem vivere dicebantur ex Prosperi sententia de vita contemplat. lib. 2. c. 14. qui nihil proprium habere volunt, qui nec habent, nec aliquid habere concupiscunt, non suorum, sed communium possessores. Quid est aliud de Evangelio vivere, nisi laborantem inde, ubi laborat, necessaria vitæ percipere?* Alebantur autem in primitiva Ecclesia sacris ministrantes ex oblationibus fidelium, quæ in missa potissimum fiebant. Quod discere licet copiose ex c. 20. Concil. Coloniensis, ubi Patres ita loquuntur: *Fuerunt & aliæ primitiarum, decimarum & liberalium votorum oblationes, quibus in ecclesia præter sacrificia Spiritualia gratiarum actionis, laudis & servitutis, quæ divine maiestati debentur, successerunt etiam rerum temporalium, ad usum ministerii necessariarum, oblationes, quas olim in primitiva Ecclesia magnis studiis offerebant in missa* (demonstrat hoc egregie ex antiquitate ecclesiastica ejusdem Consultissimus Venerandus D. Calixtus in exercitat. de Sacrificio Christi in cruce semel oblato & initerabili th. xvii. & seqq.) *quo suffragiis eiusmodi Sacerdotes & ecclesiæ ministros sustentarent. Unde adeo locupletatæ sunt initio ecclesiarum res, etiam persecutionis tempore, tanta copia, ut post Sacerdotum & ministrorum alimenta, partiti sint eas in alimenta viduarum, orphanorum &*

rum & pauperum, in vestes item & vasa ministerii, ornatum & fabricam ecclesiarum, de quibus extant adhuc antiqui patrum canones; extant quoque orationes quas secretas appellamus sub offertorio missæ, quibus oblationes populi DEO commendantur. Quimos offerendi semper fuit in populo fidei retentus ad novissima usque ista secula. Verum res tam altae originis & ratione tam sancta subnixæ iam tota prope abire cœpit in desuetudinem. Hæc illi.

VI. De decimis alimentis sacerdotum in primitiva ecclesia destinatis repetenda sunt, quæ tradit Polydor. Virgilius de rerum inventor. lib. 6. c. 14. p. 546. nec non decreta conciliorum, quæ veterum, quæ recentiorum, in quibus ea repetita leguntur. In Concilio scilicet Matiscon. II. circa ann. Domini 560. est can. 5. In Arelatens; sub Carolo M. c. 9. in Foro-Julienfi sub eod. c. 14. In Cabilonensi sub eod. c. 18. 19. In Meldensi. c. 62. 75. In Valentino tempore Lotharii Imp. c. 10. In Moguntinensi sub Arnulpho Rege c. 17. 22. In Metensi sub eod. c. 2. In Triburiensi sub eod. c. 13. 14. In Nanetensi. c. 10. In Synodo Rom. sub Nicol. II. Ex quibus & ex decretis Pontif. habemus canones à Gratiano collectos plurimos, qui decimarum obligationem supponunt 16. q. 1. c. 42. 43. 44. 45. 46. 55. 56. Item 16. q. 2. c. 2. 3. 4. Item. 16. q. 7. c. 1. 3. 5. 6. 7. Et qui sunt toto titulo X. de decimis. Item in Clementinis & extravagantibus. Vide sis mihi tabulas foundationum ecclesiæ Bremensis Caroli Magni relatas à Cranzio, lib. 1. metropol. cap. 7. & Saxon. lib. 2. cap. 15: ubi de decimis hæc habentur: *Saxones quos à progenitoribus nostris à sua pertinaciæ perfidia semper indomabiles, ipsique DEO & nobis (Carolo magno) tamdiu rebelles quousque illius non nostra virtute, ipsos & bellis vicimus, & ad baptismi gratiam Deo annuente perduximus pristina libertate donatos, & omni nobis debito censu solutos, pro amore illius, qui nobis victoriam concessit, ipsi tributarios & subingales devote addiximus, videlicet, ut quæ nostræ potestatis jugum hætenus ferre detrectaverunt, victi iam Deo gratias, & armis ac fide Domino ac Salvatori nostro Jesu Christo, & sacerdotibus ejus omnium suorum iumentorum, & fructuum, totiusq; culturæ decimas, ac nutrituræ, divites ac pauperes legaliter constricti persolvant. Proinde omnem terram eorum antiquo Romanorum more in provin-*

ciam redigentes, & inter episcopos certo limite determinantes &c. Eadem de decimis asserit Reinerus Reineccius Orig. Saxonum pag. 22. Recolendi & hic canones de bonis Ecclesiæ concessis, eorundemque recta dispensatione & administratione concilii Gangrensis can. 8. Aurelianensis I. c. 7. Turonensis 3. sub Carolo Magno c. 10. 11. 16. Cabilonensis sub eodem v. 6. Aquisgranensis sub Ludovico Pio c. 116. Et alterius Synodi Aquisgranensis can. 7. Item Aquisgranensis sub Pipino c. 6. Ex quibus satis superque constare potest de uberimis Ecclesiis concessis proventibus, quod argumentum forte inferius, de dotatione SS. Ecclesiarum quando agendum, paulo latius exequemur.

CONCLUSIO II.

Inter subsidia cultus divini haud postremum locus quo ad rem divinam convenitur.

I. Equidem illud extra controversiam esse duco, homines, naturæ ductu ad Deum colendum excitatos, peculiarem sibi eumque satis, illorum quidem iudicio, idoneum delegisse locum, sive falsos sive veros Dei cultores spectes. De gentilibus illud habemus exploratissimum, haud aptiorem alterum sacris operandis putasse locum, quam montes quosque editissimos. His consensu Iovi hostias immolabant omnem gyrum cæli Iovem appellantes, ut auctor est Herodotus lib. 1. Melanthes in libro de Sacrificiis, Apollonius lib. 2. argonant. Mela. lib. 1. c. vii. Strabo. lib. ix. lib. viii. lib. 7. & Celtas hunc observasse morem patet ex Livio lib. xxxi. Herodotum Junge lib. 1. de Persis. Strabon. de eisdem lib. xv. Quintum Curtium lib. iii. c. xv. De sacris exultis in lucis & nemoribus Virgil. leg. l. 7. Æneid. lib. vi. & passim. Diodorus Sicul. lib. 17. Mela l. 1. c. 9. Herodot. lib. ii. Strabo lib. viii. Claudianus lib. 1. p. 129. Helmoldus de Prusis circa annum à Christo nato cio clxviii. lib. 1. c. 1. Adamus Bremenensis de Saxon. Tacitus lib. 1. annal. Cæsar de bello gall. lib. 6. ex quo perspicere est, ante principatum Augusti nulla fuisse Germanis populis templa. Inter
gentes

Origo
templorū
gentilium.

gentes quis primum extruxerit templum in obscuro est. Forte non absurda est illa opinio Ægyptios primos templa condidisse. Vide Ludovicum Cælium Rhodiginum lect. antiq. lib. 18. cap. xxxvii. p. m. 874. Meminit & Aristot. templorum. lib. vii. Polit. c. xii. Progressu temporis per Græciam & Asiam numerosa templa ædificata, inter quæ toto quidem orbe augustissima habebantur templum Ephesinum & Eleusinum. Scripserunt de hoc peculiare libros Democritus, Heraclitus Ephesii, ut & Ctesiphon & Metagenes teste Vitruvio, Athenæo, Laertio. Adde Nicagoram, Philostratum, Mucianum. Pausaniam in Messenicis p. 141. De templi Eleusini Majestate deque mysteriis Eleusiniis vide Ciceron. lib. i. de natur. Deor. Aristidis orationem Eleusiniam, Iohannem Meursium. Confer Pausaniam in comment. de veteris Græciæ regionibus edit. Sylburg. ubi multa de templis Græcorum. De Romanis constat per aliquot ab urbe condita annos Persico primum more cultos Deos teste Augustin. lib. 4. de civit. Dei cap. xxxvi. ubi ex Varrone hoc demonstrat. Sed haud ita multo post, religioni dicam, an superstitioni, deditissimi Romani magnifica templa condiderunt suis Diis, & in divorum non tantum numerum relatis sed & vivis adhuc Imperatoribus suis, qui, cum Dii vulgo salutarentur, ac salutari vellent, aras sibi vivis ac videntibus & templa dedicari passi sunt. Quo factum, ut Cæsarem angustiore cultu venerati sæpe sint Romani, quam ipsum de olympo Iovem, quod confidentius objicit hostibus veritatis Tertull. apologet. c. 28. Mirum adeoque videtur, quid in mentem fuerit Tacito cum 15. annal. c. 74. scriberet, *DEum honorem principi non ante haberi quam agere inter homines desierit.* Recolere debuisset verba sua ex lib. i. annal. ubi memorat, *Augustum templis & effigie numinum per flamines & sacerdotes coli voluisse.* Vid. Caspar Barthius in Claud. p. 27. Hubertus Goltzius in Augusto. c. 39. Philippus Carolus Var. lect. 2. cap. ii. Pancirollus in notit. imperii occident, de xiv. regionibus urbis Romæ multa recensens templa in Divorum relatis numerum extructa à pag. 162. adusque 185. Fuisse & quædam apud Romanos nullius Dei religioni obstricta templa, sed

pla, sed tanquam sedes ab universo populo uni Senatorio ordini concessa, auctor est Varro lib. 4. epistolicarum quaestion. Affirmat idem M. Tullius in defensione Milonis, curiam templum Sanctitatis, amplitudinis, mentis, consilii publici, appellans. Adde Lampridium, haudquaquam spernendum rerum scriptorem, in libro de vita Severi scribentem. *Senarum frequentem in curiam, hoc est, in eadem Concordiae templum inauguratum convenisse.*

Origo tē-
plorum
Iudaicorū.

II. Hæc de origine templorum gentilium delibasse sufficiat, neque enim ratio instituti fert curioso delectu nunc omnia exequi. Illud strictim porro indagemus, quando veri Dei cultores templa condere instituerint, quæve loca dicarint sacris faciendis. Publice quidem cœptum invocari nomen Domini jam tempestate E N O S (qui primus censeatur sacerdos publicus omnium fere Talmudicorum consensu) ex sacris annalibus discimus. Vid. c. 4. genes. ibique Philonem Iudæum, & Abulensem, sed templum nullum ab eo memoratur conditum. Tempore Mo-
sis tabernaculum legimus à Mose Deo constructum, quod & sanctuarium dictum, & templum. Erat enim ædificium instar templi ex lignis confectum, quod per partes compingi ac dissolvi, ac quocunque deferri potuit. Vide de hujus structura & sectione triplici Exod. cap. xxv. usque ad xxx. quæ repetuntur à Paulo ix. ad Ebr. & declarantur à Sancto Hieronymo epist. cxxviii. Post tabernaculum templum Salomoneum ædificatum, de cujus structura & fabrica, præter Iosephum aliosque scriptores seu commentario graphos obvios ad libros Regum, vide diligentius, qui scripsere Christianos, Bedam, Ariam Montanum in apparatu in Libano, Franciscum Riberam, Andrichomium, Sebastianum Barradium comm. in conc. Evangelic. tom. 2. lib. 3. Iohannem Baptistam Villalpandum, Iohannem de Pineda de rebus Salomonis lib. 5. C. 5. §. 19. Ludovicum Capellum in compendio historiae Iudaicæ subjuncto historiae apostolicæ, Mosem Maimonidem Halach. Beth, Habechira cap. 6. & seqq. Mosem Cotzensen præcept. affirmat. 167. Tractatum Thalmudicum Middotz seu de mensuris templi à V. Clar. Constantino L. Empercur latine pridem versum, ubi habetur sciagraphia templi Thalmu-

Thalmudica affabre delineata, Georgium Gentium in historia Iudaica sua, de Ebræo in latinum ab eodem versa p. m. 351. & seqq., ubi differit, (1.) de ædis materia, (2.), loco (3.) fabris. (4.) impensis. (5.) mensura (6.) conclavibus. (7.) foribus. (8.) sacra suppellectile. (9.) ædis ministris. (10.) cultus religiosissimi caerimoniis. Petrum Cunæum de magnificentia templi Iudæorum lib. 2. c. 12. & seqq. de Iudæorum Republ. Carolum Sigonium de eadem lib. 2. c. 3. & seqq., qui cap. 6. & 7. meminit duorum insuper templorum Iudaicorum, quorum alterum in Samaria, alterum in Ægypto. Tantum de Iudæorum templis.

Origo
templorum
Christianorum.

III. Pauca subnecto de origine templorum Christianorum. Sero tandem efflorescente sensim religione Christiana condita hæc leguntur. Adæstuantibus enim horrendis istis persecutionum procellis, tantum abest, ut aliquod templum à Christianis publice ædificaretur, ut etiam omnia essent occulta, & sacella potius, atque eadem abdita, & plerumque subterranea, quam apertis in locis ac publicis fierent. Firmat hæc Tertullianus apologet. c. 3. Semper, inquit, latemus. Neque enim ipsius tempestate alia templa habuerunt Christiani, quam simplices, eademq; , qua communes aliæ omnes, forma structas domos, in quibus congregarentur. De ædificiis vero publicis ne cogitarunt quidem, quando, per vim adversariorum truculentâ publico exclusi, latebras quærere cogeabantur. Claruit autem Tertullianus, sub Pertinace Imperatore, sub initium seculi, à nato Christo, secundi. *Est tamen consertaneum remotis in locis, quo non facile pervaserat ille tyrannorum furor, sana aliqua interim, aut ædificata, aut, quæ primum demonum fuerant, Christo dicata ab Apostolis fuisse, qui, ubiq; gentium, omni tempore, ad propagandam religionem totis viribus incubuerant, quod aut in Æthiopia à Matthæo, aut in India citeriore à Bartholomæo, aut in Scythia ab Andrea, quorum predicatione iis gentibus Christianæ pietatis lux ab initio affulsit, factum fuisse, & crediderim, & dixerim, recito verba Polydori Virgilii de rerum inventor. lib. v. cap. vi. p. m. 413. Nec prorsus abhorrire à fide mihi videtur conjectura IOHANNIS KIRCHMANNI, antiquorum monumentorum uti peritissimi, allata ab eo in tractatu de funeribus Romanorum lib. 2. c. 27. p. m. 309. Non possum hic, inquit, de*

*Christianorum cœmiteriis filere, quæ nescio an non & ipsa plurimis tem-
plis originem dederint. Nam, præterquam quod in iis corpora suorum
sepeliebant, certe, persecutionum tempore, ibi omnes sacras cærimonias,
quæ quidẽ in templis solent, celebratas, possem hic pluribus monstrare, nisi
ab Onuphrio in appendice ea res iam pridem esset explicata. etc. Vestigi-
um hujus etiam deprehendere est apud Cassiod. lib. 5. c. 3. Postea
vero quam, sensim remittente odio Christianorũ, pax Ecclesiæ
restituta, duce & auctore Constantino M. post initium seculi ter-
tij, clausa fuere idolorum, templa, ceu colliquescit ex l. 1. Cod.
de pagan., quam falso quidam Codices Constantio adscribunt,
cum Constantino tribuatur à Nicephoro lib. 8. c. 18. & 25. nisi di-
camus & Constantinum cum patre imperasse, ut de utroque lex
intelligenda sit. Hic, ut dixi, Constantinus misit ad omnes gen-
tes imperij, ut, repudiatis idolis, Christianã religionem ample-
cterentur, ut denarrat Theodoretus lib. 1. c. 16, Nicephor. lib.
7. c. 49. lib. 1. c. 8. Ex eo tempore cæperunt ubivis locorum, vel
gentilium templa in usum Christianorum converti: vel nova ex
fundamentis magnificentissime, splendidissimeq; ædificari, man-
dato Constantini Imperatoris, cujus ea de re decretum recitat
Eusebius lib. 2. de vita ipsius. CONSTANTINVM MAGNVM
imitati sunt sequentes Imperatores, quos inter non postremo
loco collocari meretur Iustinianus noster, de quo Zonaras tom.
3. scribit, quod adeo præpostero extruendi templa Zelo ac studio flagra-
rit, ut etiam stipendia, professoribus liberalium artium iam olim consti-
tuta, in omnibus urbibus sustulerit, ut haberet, quos, pro libidine sua, in non
necessarias templorum structuras, sumtus profunderet. Quæ immodica
religione ac liberalitate illud effecit, ut vacantibus literarum ludis barba-
rici simul, & rusticitati plurimis in locis occasionem dederit. Paulus
V Varnefridus de gestis Longobardorum p. m. 208. de eodem
Iustiniano: Extruxit quoque idem princeps intra urbem Constantino-
polin, quod est Sapientia Dei Patris templum, quod græco vocabulo ἀγία
σοφία i. Sanctam sapientiam nominavit, cuius opus adeo cuncta ædificia
excellit, ut in totis terrarum spatiis huic simile non possit inveniri. Erat
enim sic princeps fide catholicus, in operibus rectus, in iudiciis iustus, ide-
oque ei omnia concurrebant in bonum. Per Galliam & Germaniam
auctores primi templorum fuerunt Reges Francorum Clodo-
væus,*

væus, item Clotarius, & Childebertus, circa annum Domini 542. deinde Dagobertus, circa annum 630. inprimisque CAROLVS MAGNVS initio seculi octavi, de quo refertur, quod tot monasteria & templa extruxerit, quot sint elementa, quodque cuilibet elementi vocem indiderit; quod quidem in medio nunc relinquimus, remittentes de origine templorum plura scire laborantem ad Rodolphum Hospinianum, cuius nobis quidem, hæc dum commentamur, copia fieri non potuit.

IV. Ecclesiæ finitio descriptiove, pro asserto nostro explicatius paulo declarando, nunc subjungenda. Forte talis dari posset, Ecclesia est locus publicus, auctoritate publica constitutus, quo ad rem divinam faciendam convenitur. Aliis ita definitur, quod sit *divina domus ad sacramenta administranda, & preces faciendas, & divina officia celebranda, Deo dicata.* Ecclesiæ vocem homonymam esse constat. (1.) notatur hac voce cœtus, & congregatio hominum quorumcunque. Sic Iustinus Martyr dialogocū Tryphone, *multos esse ait* (de veteribus verba faciens, *quibus δῆμος populus, & Εκκλησία pro eodem ipso sumuntur.* Quo sensu, ut dicitur, Ecclesia Domini, Ecclesia Israel in V. instrumento, ita et Ecclesia malignantium. Psal. 25. 5. act. 19. 32. 39. Germani dicunt *gemeine*/Belgæ *gemeente*/Angli *congregation*. Exhinc est, quod Græcis veteribus Ecclesiæ nomen pro comitiis, aliisque legitimis curiis sæpius usurpetur. Vid. Aristophanes in Acharnanensibus, Thucydides, alij. Magistris etiam aliquando Ecclesia usurpatur pro certo hominum numero, veluti denario. Vid. Misn. tit. sanhedrin. cap. 1. (2.) notat fidelium cætum ubique existentium, quo significato ab Isidoro Pelusiota lib. 2. c. 246. ecclesia definitur, *Ἀθροισμα τῶν ἁγίων, τὸ ἐξ ὀρθῆς πίστεως, καὶ πολιτείας ἀρίστης συγκεκροτημένον.* i. e. *sanctorum cætus ex recta fide, atq; optima vivendi ratione collectus.* Conferatur late de hoc nominis ecclesiæ significato Stephanus V Veyms ad constitutiones 24. ex antiquo jure desumptas, & per concil. Trident. innovatas constit. 18. n. 1. p. 223. Cardinal. Tuschus tom. 3. lit. c. conclus. 2. Ludovicus Correa in rep. c. inter illa de immunit. Eccles. p. 1. num. 7. (3.) notat cætum fidelium particularem. i. Cor. 1. & passim, quo pertinet illud Clementis Alexandrini lib. 7. stromat. ὁ τὸν τόπον, ἀλλὰ τὸ ἄθροισμα

Ecclesiæ
definitio.

Homonymia
vocis
Ecclesiæ.

σμε ἰῶν ἐκλεκτῶν ἐκκλησίαν καλῶ. (4.) notant Canonistæ ecclesiam accipi nonnunquam pro beneficio ecclesiastico, præcipue curato, ut in rubr. & in c. 3. ne prælati vices suas & in c. non ignores de præbend. & in c. consuluit de jure patron. Rodericus à Cunha in comment. ad c. quorum 6. n. 2. dist. 68. (5.) frequentius notat locum sacrum actionibus sacris exercendis destinatum, quo sensu capitur in toto tit. X. de Eccles. ædific. in c. non oportet dist. 42. & apud Paulum 1. Cor. 2. *Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis!* Vid. Stephanum Durant. de ritib. Eccles. Cathol. lib. 1. c. 1. à princip. Appellatur alias cyriaca seu dominica domus juxta illud VValafridi Strabonis cap. 7. de rebus Ecclesiast. *Sicut domus Dei Basilicæ i. e. Regia à rege: sic etiam Kyriaca (κυριακή) i. Dominica à Domino nuncupatur, quia domino dominantium, & regi regum in illa servitur.* Hinc Germanis & Belgis dicitur Kerke.

Ecclesia
locum sa-
crum no-
tans tripli-
citer acci-
pitur Ca-
nonistis.

VI. Accipere autem solent Canonistæ hoc significatu rursus tripliciter Ecclesiæ vocem. (1.) pro loco sacro auctoritate Episcopi benedicto, ac consecrato, qui proprie Ecclesiæ nomine venire solet. (2.) pro loco auctoritate quidem Episcopi ad sacra peragenda destinato, non tamen benedicto, quo facit quod ait Sylvester verb. Ecclesia, non dici Ecclesiam nisi æquivoce, sed vocari basilicam domum regiam. Notat idem Panor. in rubr. de consecr. eccles. glos. in c. 1. de relig. dom. licet forte usus magis comprobat illam verbi Basilicæ significationem, qua eam tantum notat ecclesiam, quæ princeps est, & aliarum major ac dignior, & ad quam princeps convenire ad divina officia consuevit, uti censet Augustinus Barbosa lib. 11. Juris Ecclesiast. c. 1. n. 10. (3.) pro locis quæ non publica auctoritate, sed privata ad sacra munera pertractanda destinantur, quæ Ecclesiæ dicuntur æquivoce. Neque enim loca sacra simpliciter dici possunt; qualia illa demum sunt, quæ publice consecrata. *Sacra enim res sunt, quæ publice consecratae sunt, non privatae: si quis ergo privatum sibi sacrum constituerit, sacrum non est, sed profanum* inquit Ictus l. 6. D. de rer. divis. Dicuntur hinc non quidem Ecclesiæ, sed oratoria, si sunt in privatis domibus: vel eremitoria, si sint prorsus separata, vel capellæ, quæ vox tamen nonnunquam pro Ecclesia

clesia indifferenter sumitur, prout videre est in t. t. X. de capell. monachor.

VII. Sed, cæteris Ecclesiarum generibus missis, de primo nobis erit sermo. Dicitur hæc Canonistis Ecclesia materialis Synonymia vocis Ecclesiar. seu materialis locus constructus, in quo divina officia celebrantur, templum, ædes sacra, etc. Sic Salvianus de gubern. Dei lib. 3. p. 92. Ecclesias templa vocat. *Ecclesias, inquit, vel potius templa, atque altaria Dei minoris reverentiæ quidam habent, quam cuiuslibet minimi, ac municipalis iudicis domum.* Græcis solet dici ἐκκλησιαστήριον, uti constat ex luculento quodam, Isidori Pelusiotæ Chrysostomi discipuli, loco, de differentia Ecclesiæ spiritualis & materialis, sive templorum, quem è lib. 2. epist. 246. hic quin adjiciam mihi temperare non possum. *Discat EUSEBIUS, inquit, Pelusiotarum antistes quid sit ecclesia. Est enim absurdissimum & valde indignum, cum ne id quidem norit, ut se tamen episcopum esse existimet. Quodenim cætus sanctorum ex recta fide optimaque vivendi ratione collectus ecclesia sit sapientibus constat. Id quod ille ignorans veram Ecclesiam (τὴν ὄντως ἐκκλησίαν) destruit multis offendicula præbendo, templum autem (τὸ ἐκκλησιαστήριον) extruit. Ac illam quidem ornatu spoliat probos viros expellens, hoc autem magnificis marmoribus exornat, quod si probe sciret aliud esse ecclesiam, aliud ἐκκλησιαστήριον sive templum, (illa enim ex immaculatis animis constat, hoc autem lapidibus & lignis edificatur) sic existimo eum finem facturum esse illam evertendi, hoc impensius quam par est exornandi. Et paulo post: Illud ex me discat Eusebius, quod Apostolorum tempore, cum Ecclesia spiritualibus gratiis abundaret, nulla templa erant: at nostra tempestate templa plusquam par sit exornata sunt. Ecclesia autem, ne quid gravius dicam, comicis cavillis incessitur.* Hæc Isidorus.

IX. Quæ dum scribo, in mentem venit selecti observati cujusdam de templi nomine Christianis vehementer exoso, cujus hic quidem haud incommodo loco ex eruditissimi Iacobi Pontani Attic. bell. Syntagm. 2. c. 178. p. 190. forte mentionem injecero. Notatum huic, dico, de templi voce, eam, Christianos, quasi ab idololatria profectam, respuisse. Hinc Zeno Veronensis serm. de continentia: *Proponimus itaque, ut sæpe contingit in unum sibi met convenire diverse religionis diem, quo tibi Ecclesia,*

clesia, illis adeunda sint templa. Ecclesiam appellat Christianorum conventiculum. Templa gentilibus tribuit. Hieronymus ad Riparium presbyterum adversus Vigilantium: mortuo cadaveri atque pollincto præbebant excubias, ut post multa secula dormitanti somniaret, imo eructaret immundissimam crapulam, & cum Iuliano percussore Sanctorum basilicas aut destrueret, aut in templa converteret. Ergo & florentibus rebus Christianis cum essent Basilica non minus superba, quam gentium templa, ab ista tamen appellatione abstinebant, eamque nationibus remittebant. &c.

Ecclesiæ
divisio.

IX. Ex quo colligere est, Christianos magis delectatos voce Ecclesiæ, quam templi, quod pluribus demonstratum dare testimoniis præsentis operæ non est. Illud tamen videatur operæ precium, si evoluta hætenus definitione, homonymia, & synonymia vocis ECCLESIAE, divisionem ejusdem ex Canonistarum filiis hic subnectamus. Dividitur autem hæc ecclesia in Metropolitanam, Episcopalem seu Cathedralem, Simplicem & Collegiatam, Matricem & Filiam, Baptismalem & Parochialem. *Metropolitana* est in qua Archiepiscopus sedem habet. *Episcopalis* seu cathedralis vocatur, in qua sedem habet Episcopus. *Simplex* in qua unus, vel duo, vel etiam plures Clerici ordinantur, non ut corpus faciant vel collegium, quæ nec Syndicum, nec sigillum commune habet, c. dilecta 14. X. de Excess. Prælator. *Collegiata contra est*, in qua existentes Clerici corpus, vel collegium faciunt, sigillum habent commune, & arcam, ita ut fructus communiter dividantur, ceu colligitur ex text. in cap. tertio loco de probat. & in c. cum Ecclesia Sutrina de causa possess. & propr. cap. significavit X. de appellat. C. dilecta de excess. prælat. Ex quibus textibus communiter probationem Collegialitatis desumunt Doctores. Vid. Felin. in cap. accedentes. n. 2. de præscript. Roman. conf. 436. n. 7. Decian. conf. 6 n. 1. & 2. Mascard. de probat. concl. 554. n. 3. Rebuffus in concord. tit. collat. in §. volumus vers. Collegialitatis. Augustinus Barbosa lib. 11. Iuris Eccles. cap. vi. ubi plures cumulat. *Matrix* dicitur, quæ alias sub se habet ecclesias, quarum respectu ipsa mater, illæ autem filiæ dicuntur. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. c. 3. in fin. lib. 3. c. 12. q. 13. & lib. 9. c.

3. q. 14. vers. matrix Suar. de relig. tom. 1. tr. 2. de decimis lib. 1. c. 24. n. 1. *Parochialis* est, in qua parochiani omnes constituti verbum Dei audiunt, & sacramenta percipiunt cætera præter baptismum. Estque vel cum dignitate, si certas sub se habeat capellas, & in illis Clericos, vel sine dignitate, si his destituta Sacerdotem cum Clerico habet. Videsis Antonium Cuchum instit. major. lib. 2. tit. 15. Mascard. de probat. conclus. 469. Rebuffum in concord. tit. de collation. §. statuimus lib. 2. verb. *Parochiales* Ecclesiæ, enumerantes requisita Ecclesiæ parochialis. *Baptismalis* ecclesia vocatur, in qua omnes parochiani sunt baptizandi, quamvis enim in una parochia plures possint ecclesiæ Parochiales, præter unam tamen ecclesiam baptismalem in una eademq; parochia non habetur c. plures. c. xvi. q. 1. Confer Barbosam lib. cit. cap. 1. n. 23. 24. 25.

CONCLUSIO III.

SS. Ecclesiæ seu templa exstruenda justis, & prægnantibus ex causis, loco congruo, consensu atque autoritate Episcopi, Magistratusq; Ecclesiastici.

I. Afferro (1.) templa justis & prægnantibus ex causis esse ædificanda. Has inter (1.) est summa necessitas. Quo religiosus enim cultus diligenter exerceri possit, summopere necessarium est, certum huic consecrari locum, ubi publici hi congressus fiant, & religioni vacet populus. Bene Höpperus Element. jur. lib. 3. Tit. 16. *Instituta Ecclesiastica, quæ ad cultum pertinent divinum, consistunt in locis, temporibus, rebus & personis sacris, quibus quatuor omnes omnino ritus ac Ceremoniæ continentur, sine quarum constitutione (quantumcunq; parvæ videantur) nulla omnino religio in republica, secundum principia politica & formalia, consistere potest, non magis quam vinum in doliis sine circulis contineri. Nam quanquam quidem singuli omnibus locis, temporibus ac rebus Deum colere debeant: universi tamen regi ac gubernari recte non possunt: nisi certis locis, temporibus, rebus ac personis civitas sit*

Causæ
propter
quas eccle-
siæ ædifi-
candæ.

tas sit

tas sit descripta. Cui accedit secundum principia imperfectionis, quod cum ea sit naturæ humane imbecillitas, ut semper ubiq³, & in omnibus id facere non possint, saltem quibusdam in locis ac temporibus rebusq³, ac personis id fiat. Vid. Can. fin. de Eccles. ædific. Can. præcipimus 26. quæst. 1. Canon. Ecclesias. 16. q. 7. (2.) Causa iusta ac prægnans est, evidens incrementum & augmentum multitudinis fidelium, quæ ecclesiis jam constructis non possit recipi. per text. in c. ult. X. de Eccles. ædific. c. fœlix. can. multis. can. præcipimus. 16. q. 1. Dico evidens augmentum. Absque hoc enim si fuerit, novi templi exstructio temere haud permittenda. Vbi in mentem mihi venit Nicephori Phocæ Imperatoris Græcarum constitutionis, qua vetat de novo construere monasteria, vel Xenodochia, vel nosocomia, neve eis vel aliis Ecclesiis novi agri & alia darentur, ne propter multitudinem Ecclesiæ jam exstructæ desolarentur, iussitq³ jam ædificatarum curam habere. (3.) est summa incommoditas, quæ magno cum damno & periculo salutis fidelis cœtus est conjuncta. Casus expressus in c. ad audientiam 3. X. de Eccles. ædific. Conf. Aloys. Ricc. in praxi rerum fori Eccles. decis. 854. in prima edit. alias resol. 476. in 2. Edit. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 3. c. 12. q. 7. Rota decis. 484. n. 1. p. 1. Cardinal. Tuschus tom. 6 lit. P. conclus. 98. (4.) Est Cultus Sacri augmentum & propagatio, quam propter templorum fortassis reprobanda non est multiplicatio: cum primis si redditus unius templi seu Ecclesiæ duabus sufficiant; quæ ratio alias in jure Canonico iusta & legitima habetur divisionis beneficiorum c. vacante X. de præbend. & c. un. de offic. deleg. in Extravag. Communib. ubi ratio divisionis beneficiorum ad augmentum cultus divini refertur.

Ecclesia
extruenda
loco idoneo & quis
ille?

II. Affero (2.) templa extruenda esse loco idoneo, quod ἀπολιτικοτάτω Aristotele etiam probe animadversum lib. 7. Polit. cap. 12. Vid. Canon. Ecclesias de consecrat. dist. 1. & Glossam ad eundem, quæ illa ecclesiis ædificandis congrua loca definit, quæ infirmitatibus obnoxia non sint. Hinc est, quod propter aerem pestilentem, vel halitus terræ infectos, Ecclesiam relinquere, & in aliam transire concessum, c. quorundam. 6. 74. dist. Nec. (2.) congruus ille esset locus qui persecutori-

tudine aliud possit introduci, pretiumque statim solvendum sit, nec venditor cogi possit, ut fidem de pretio habeat) vendat, argum. text. in. l. si locus. D. quemadm. servitus amittatur. & in. l. si quis sepulchrum D. de relig. & sumt. fun.

Male hoc
probat
Paulus de
Citadinis
ex l. 12. D.
de relig. &
sumt. fun.
qui refuta-
tur.

IV. Quo ex textu sic ratiocinatur Paulus de Citadinis de jure patronatus part. 3. c. 1. n. 82. p. m. 596. Credo, quod quis cogatur, fundum pro ecclesia fundanda vendere: eo, quia videmus, quod si quis haberet sepulturam in agro alicuius, prout olim habuerunt antiqui, & non haberet viam ad illud, cogeretur quis vendere viam ad ipsum sepulchrum, & ibi est speciale favore religionis, ergo & in q. ista debet quis cogi specialiter vendere favore religionis, sicut videmus, quod ea pluribus casibus specialiter quis cogitur favore ecclesie ad aliquid faciendum, ad quod alias non cogeretur. etc. Suffragatur Paulo de Citadinis Gomezus cum pluribus DD. lib. 2. resol. cap. 2. n. 5. §. ex quo notabiliter. Verum male. Respondetur quidem à Iureconsulto in h. l. posse cogi privatum, viam, aut iter, vendere vicino ad sepulchri usum necessarium, at absurde in eum detorseris Icti verba sensum, quasi illud velit, agri, vel fundi possessorem cogendum istum alteri vendere, ad sepulchri constructionem, aut ad jam constructi ampliacionem. Aliud longe est venditio itineris per fundum, ad quam cogi posse privatum respondet Iurisconsultus, aliud venditio ipsius fundi, qua de ne 2° quidem. Ratio Icti est, quod ipsa itineris venditio per fundum domino fundi non sit admodum damnosa, cum adhuc prestito itinere fundus apud ipsum dominum maneat, quod in ipso fundo vendito secus est, ex quo non potest non summum venditori inferri detrimentum, maxime si domus hæreditaria, & avita sit, adeoque in possidentis existat affectione arg. l. 35. de minor. l. 36. D. de bon. libert. l. 1. §. 15. D. si quis in fraud. patron. Neque dubito asserere, Iurisconsultum de constructione novi sepulchri consultum, contrarium prorsus responsurum fuisse. Ratio dari potest ex l. 2. §. locum. D. de relig. ibi: locum, qui servit, nemo religiosum facit, nisi consentiat is cui servitus debetur, sed si non minus commodo per alium locum servitute uti potest, non videtur servitutis impedienda causa id fieri, & ideo religiosus fit. Ex quibus Vlpiani verbis illud colligo, favore religionis cogendum esse eum, qui in aliqua re jus habet, consentire, ut is locus religiosus fiat,

fiat, modo nullum detrimentum ipsi venditori inde afferatur, quippe qui æquè commode propemodum uti potest jure, quod habet, ac si locus religiosus non foret. Nec alium sensum esse legis ex Baldo etiam discere licet. Extruit is hoc enunciatum ex §. locum, *quod favore religionis & pie cause cogitur quis facere, quod alteri profit, & sibi non noceat.* Et, nisi oppido fallor, ipse Paulus de Citadinis propria vineta cædens hoc defendere videtur infra. n. 92. Atque hætenus allata evincere possunt, male Paulum de Citadinis cum DD. vulg. ex l. si quis sepulchrum, illud deduxisse, posse quem compelli, ut agrum, domumve suam, aut prædium, ad constructionem, vel ampliationem ecclesiæ, vel monasterii vendat.

V. Inconcinne idem, an falso, dicam pro asserto hoc adstruendo (2.) assert. l. 1. Cod. de Comm. servo manum. ubi etiam, inquit de Citadinis, *integrum totum servum solus Dominus cogitur vendere, quando extraneus dat pretium, qui vult eum manumittere.* Verum resp. legem penitus inspectam de longe diverso casu loqui, nimirum de servo vendendo alteri domino, re, scilicet, non mere propria, & cujus nulla pars ad alterum pertineat, sed communi. (2.) non loquitur lex de extraneo pretium offerente sed domino, qui servum communem habet. Adde quod (3.) cessat hic ratio summi præjudicii, quod communi domino nullum videtur inferri, qui, lege ita cogente, vendit suam partem, quam in servo habet, quo servus integram libertatem consequatur, justo quidem pretio soluto. Et damus ergo illud, posse dominum communem cogi, ad famulum communem vendendum propter summum libertatis favorem, at minus concinne inde deducitur, posse quem cogi, rem suam, cujus nulla pars ad alium pertineat, vendere ecclesiæ favore. Fortassis procederet illatio ex hac lege isthoc in casu, quem notatum invenio apud Rochum de Curte tract. de iure patron. tit. de construct. ecclesiar. n. 19. si possit construi in illo loco ecclesia, in quo disposuit testator, tamen ille locus est communis testatoris ipsius cum alio, quod ille cogatur vendere partem suam, ut sic ibi possit ecclesia construi.

VI. (3.) Ad opinionem suam tuendam de Citadinis urget. 1. 2. §. 7. & 8. D. de rel. & sumt. funer. cum Flor. ad l. eandem

Resp. ad l.
Cod. de
Comm.
servo ma-
num, ex
qua inde
male hoc
probat
Citadinis.

Resp. ad l.
2. §. 7 & 8.
D. de rel. &
qua sumt. fun.

qua cum conjungere solent. l. 17. D. de usufr. Verum nec inde hoc recte inferri posse videtur; quia isthic non dicitur, quod usufructuarius jus suum vendere cogatur, sed pati solummodo, ut proprietarii, vel testatoris, nulla alioquin commoda occasione sepeliendi suppetente, vel alterius defuncti corpus, in fundum fructuarium inferatur, si servitutis usui non admodum noceatur, & is per alium expediri possit.

Causæ ju-
stæ ac le-
gitimæ,
quibus
quis cogi
possit ad a-
grum ven-
dendum
pro eccle-
sia ædifi-
canda.

VII. Sed commentis Dd. confutandis diutius non im-
morabimur. Rem, age dum, ita determinemus ex mente doctis-
simi Iohannis de Lugo, posse quem à Principe cogi, ad vendi-
tionem suæ rei pro ecclesia construenda, aut amplianda, dum-
modo debitæ conditiones adsint. Has inter sunt (1.) *Summa*
necessitas, si nullum aliud sit templum vel cætera non suffici-
ant, argum. elegantissimi textus in c. ad audientiam X. de eccles.
edificand. (2.) *Summa reip. utilitas*, per text. in l. item si verberatũ. §.
pen. ult. D. de rei vendic. (3.) *Si iustum pretium offeratur* l. 2. C. pro
quibus causis servus pro premio. & ibi DD. Confer & glossam n l.
1. vers. necessitatem. Cod. de comm. serv. manum. & Tiraquell. de re-
tract. lignag. §. 3. & s. n. 1. (4.) *Si nullum, aut sane modicum detri-*
mentum ex hac venditione privato inferatur, quod discretioris ju-
dicis arbitrio putaverim relinquendum. Hisce conditioni-
bus concurrentibus, æquisimũ arbitror, vel invito domino,
templum, in loco ad istud extruendum commodo, ædificari
posse. Enascitur autem hoc jus ex principio justī singularis,
adeoque non obstant l. 11. l. 13. l. 14. Cod. de contrah. emt.
vend., quæ loquuntur de principiis juris ordinarii. Videantur
de hac quæstione fusius, Camillus Borellus in *summa decision. tot.*
orbis tit. 2. de Sacrosanct. eccles. n. 36. cum sequent. Stephanus Gratia-
nus *disceptat. forens. 896. n. 6. tom. 5.* Franciscus Marcus *decision. Del-*
phinat. 535. per tot. part. 1. Jason. ad l. nec emere. n. 3. vers. secundo
fallit Cod. de iure deliber. Thomas Grammaticus *decision. Neapolit.*
75. n. 1. per tot. Petrus Augustinus Morla in *empor. iuris part. 1. tit. 9.*
de emt. vendit. Fabian. de Monte tract. de empt. vendit. quæst. princ.
3. n. 29.

VIII. Affero (III.) ecclesias, seu templa extruenda esse, con-
sensu magistratus ecclesiastici. Magistratum ecclesiasticum illum
esse,

esse, cui ius circa sacra competit, sive supereminens, sive dele-
 gatum, forte minus fallaci conjectura mihi videor assequi. Et
 sane, si exactius rem pensitaveris, magistratus ecclesiasticus i- Magistra-
tus eccle-
siasticus
quis?
 dem est cum eo, qui secularia reip. negotia gubernat & mode-
 ratur. Magistratus enim *custos est utriusque tabulae Dent. c. 17.*
v. 19. Ecclesiae nutricius. Es. c. 49. v. 23. can. princeps. can. si apud. 28.
q. 5. Exempla habemus, David. *1. Chron. c. 13. v. 2. Ezech. 2. Reg.*
c. 18. v. 14. Iosiam. 2. Reg. 13. v. 3. Nec prisca historia refragatur,
 ex qua docemur, reges etiam sacrorum munus obivisse. *Poly-*
dor. Virgil. lib. 2. de invent. rer. cap. 2. Melchisedech rex Salem. &
Sacerdos altissimi fuit Gen. c. 14. v. 19. Eli & Samuelē fuisse duces, &
 Sacerdotes populi Israelitici, Sacrae itidem literae innuunt. *1.*
Sam. c. 4. v. 18. & cap. 7. v. 15. De Græcis testantur idem *Herodot.*
lib. 6. Iustiv. lib. 11. & de Romanis Alex. ab Alex. lib. 3. gen. dier. cap.
27. Diodor. lib. 53. Fenestel. de mag. Rom. cap. 5. Sueton. in Aug. lib. 2.
c. 31. & in Claud. c. 22., ibique Isaacus Casaubon. Isid. l. 7. etymol.
c. 12. Romulus legem tulit, sacrorum omnium potestas sub regibus esto, sa-
cra patres custodiunt, ut semper ius sacrum penes magistratum reman-
serit. Dion. Halicarn. lib. 2. Zamoscus magnus ille Polonia Cancel-
larius de Senatu Rom. fol. 192. Anna Robert. lib. 3. rer. indic. c. 1. in pr.
Synesium ep. 121. Quorum gravissimorum autorum fide adstru-
 ere licet; rerum sacrarum & de religione omnimodam cogniti-
 onem, potestatem, & iudicium legitimum, penes Pontificum
 collegium antiquitus fuisse; post illa Imperatoriæ dignitati, pri-
 mo quidem in Iulio Cæsare, & dein (mortuo Lepido tunc
 Pontifice maximo) in Augusto, & postmodum perpetuo in
 Paganismo, velut maximum Imperii firmamentum, accessit.
Vid. Dion. lib. 42. Sueton. lib. 2. c. 31. Tacitum histor. 2. Sueton. in Vi-
tellio. c. 7. Plin. lib. 4. cap. 11. ad Minutianum, ubi exempla exercitiæ
 circa sacra potestatis à Iulio Cæsare, Augusto, Vitellio, Domi-
 tiano, produntur. Falsum adeo esse existimes nonnullorum Falsum est
 doctissimorum virorum assertum; quasi Hadrianus demum Im- Hadrianū
 perator hanc potestatem exercuerit, priores vero ipso, qui jam Imperator
 jamque memorati titulo contentos rem neglexisse. *Vid. Isaacum* idem ius
Casaub. ad Spartian. Iacob. Guther. de Veteri iure pontificio lib. 1. c. 15. circa sacra
Jul. Caesar. Bullinger. de Imperatore lib. 1. c. xiii. Porro propagatam demum
exercuisse.

hanc dignitatē in Augustis, per ipsos 360, aut circiter, annos, ad Constantinum Magnum tandem, pari jure, delatam fuisse, locupletissimorum auctorum fide firmare est in proclivi. Vid. *Euseb. hist. Eccles. 8. c. 25.* ubi recenset edictum in gratiam Christianorum à Constantino cum Galerio emissum. Idem apud *Nicephor. lib. 7. c. 23.* De anno eiusdem vide *Baron. Tom. 3. ann. 311. & 32.* & *Samuel. Petit. in diatrib. de iure principū Edictis Ecclesie questio c. 5.* Male Constantius pro Constantino ibi legitur apud *Ruxinum*, ut etiam in versione *Christophorsoni.* *Autor vite eius l. 4. c. 24.* ait evenisse, ut cum Episcopos nonnullos convivio exiuperat ipse etiam se diceret Episcopum, scilicet, inquit, ὑμεῖς μὲν ἰὼν ἔσω τῆς ἐκκλησίας, ἐγὼ δὲ ἰὼν ἐκλὸς ὑπο θεῷ καθεσάμενος ἐπίσκοπος αὖ εἶν. Vos quidem eorum, qui intra Ecclesiam sunt, cogo autem, eorum quæ extra, à Deo constitutus sum Episcopus. Quæ quidem singularis locutio inter alias fuit Constantini M., ex quo Christianismo nomen dederat, uti observat *Franciscus Archiepiscopus Rothomagensis de rebus Ecclesie lib. 1. c. 3.* Imo in vetustissimis inscriptionibus hic ei tribuitur dignitatis titulus, de quo videndus *Mart. Smetius in inscript. fol. 156. 12.* *Hubertus Goltzius in Thesauropag. 80.* *Gruter fol. 159. 6.* Titulo eodem, tanquam ad Imperatoriam maiestatem semper attinente, successores etiam Constantini M. Christianos Imperatores insignitos fuisse exinde habemus compertum. Vid. *Gruter. fol. 236. 3.* *Baron. Tom. 3. annal. 3, 2. l. 95.* *Boissardus part. 3. fol. 114.* Affirmat idē expressim *Zosimus histor. 4.* in Gratiani & Theodosij rebus, ἀμὰ, inquit, τῷ παραλαβεῖν ἕκαστον τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν ἡ ἱερατικὴ σολὴ παρὰ τῶν πονηφίκων αὐτῷ προσεφέρετο, καὶ παραχρῆμα πονηφίξ Μαξιμος ἀνεγγραφετο, ὅπερ ἐστὶν ἀρχιερεὺς μέγιστος. Simus atque imperium quisque consequabatur amictus ei, seu stola sacerdotalis offerebatur. Dicam ausus quidem scribere *Zosimo Baronius. in notis ad martyrologium Augusti 22.* asserens, insigniter eum hic mentitum, sed ex posterioribus cogitationibus, inscriptionumque, quas tunc ignoravit, auctoritate, aliter edoctus, in annalib⁹ *Tom. 3. annal. 312 c. 95.* retractavit sententiam. Vide *Ioannem Morinum ecclesia liberata. p. 1. c. 14.* fidem hic *Zosimo* astruentem. Adde *Jacobum Gutherium de officiis domus augustæ lib. 1. c. 39.* Pontificis nomen etiam Gratiani successores retinuisse propugnantem.

Vero-

Verosimile tamen est, post Gratiani ævum (qui primus Pontificis M. titulum, seu stolam Pontificiam, quod à paganicæ superstitionis sacerdotibus offerretur, respuerat) nullum quenquam successorum eundem gessisse. Silentio sane hoc monumenta publica involvunt. Illud tamen est in propatulo, Imperatores Christianos, ut titulum Pontificis eus M. justamen & potestatem circa sacra, non abdicasse, uti ex edictis eorundem de religione tantum non infinitis ad usque tempora ferme Friderici II. promulgatis est colligere. Ex illo *fluere & retro sublapsa referri* Augustissimorum Imperatorum circa sacra potestas. Magnum tū pondus papalibus decretis longe iniquissimis in sacrosanctas leges Imperatorum inesse vulgo creditum; quin imo multis, parum abfuisse, visum, quin AA. Imperatores omni spe juris hujus majestatis facile principis, insana tyrannide pontificia horrendum adeò in modum proculcati quondam recuperandi prorsus exciderent, Donec tandem Carolinum illud sidus in Germaniæ terris exoptatissimum emicuit. Illo exorto prisca hæc Imperatorum Romanorum jura quasi postliminio restituta. Hinc hodieque Imperator noster recte honoratur titulo supremi Ecclesiæ præfecti, *der ganzen Christenheit der Christlichen Kirchen Schutzherr und Oberster Voigt.* R. A. zu Augspurg. anno 518. Erstlich. R. A. zu Augspurg. anno 530. §. nach dem aber. & aliis textibus. Eodem sensu rex Hispaniæ Catholicus. Rex Galliciæ Christianissimus, Rex Angliæ fidei appellatur defensor. Vide sis Carpz. Capit. Cæs. c. 2. n. 6. & seqq.

IX. Consultissimum adeo semper habitum, uti magistratus Pontificiam sive Episcopalem auctoritatem conjunctam haberet, quo omnia quæ in republ. aguntur ab uno capite dependere Pinel. ad l. 2. Cod. de rescind. vendit. p. 3. c. 1. n. 21. Goden. Consil. 30. n. 16. Videatur & Ventura de Valentiis in Parthen. litig. lib. 2. c. 3. n. 8. & seqq. Hinc recte, & hodie, principes nostræ Reip., summa cum potestate in civilibus conjunctam sibi vendicant, jure superioritatis, potestatem circa sacra, sive Episcopalia jura, quæ in personis rebusq; sacris gubernandis, provideq; administrandis cernuntur. Vbi, in transcurso, convellenda est illa plerorumq; Ictorum & Politico-

Consultissimum
semper habitum
Principem
habere jus
circa sacra,

rum

Falsum est sem
Principes
nostros
jura Epi
scopalia
per trans
actionem
Passavien
sem demū
acquisivis
se.

rum opinio, quasi ad principes Imperij Romani, post Passavien-
sem transactionem, & religionis pacificationem, jura Episcopa-
lia demum translata fuerint. Vid. *Petrum Frider. lib. 3. de cont.
causa c. 19. n. 35. Paurmeist. de iurisd. lib. 2. c. 2. n. 25. Gilman. Symphor.
supp. l. tit. de relig. fol. 185.* Enim longe vero rectius ita statuitur,
quod, etiamsi nunquam pax illa religionis intervenisset, omnis
quæ fuit ecclesiastica potestas, illis, qui Imperatorem Roma-
num immediate superiorem agnoscunt, ejusque, & ordinum
imperij consensu, in matriculam imperij recepti, ea lege, ut ad
comitia evocentur, & in commune deliberent, ipso jure superi-
oriattis, quo jura majestatis competunt, meritò attribuantur.
*Paurm. lib. 1. de iurisd. imper. Rom. c. 6. n. 3. Knich. de subl. territ. iure
c. 3. n. 232. Zang. de except. p. 2. c. 1. n. 4. 25. Kirchner. de legat. c. 3. n.
11. & seqq. Reink. de reg. eccl. l. 3. class. 1. c. 10. per pacificationem hanc,
ait, non tam data quam restituta fuit Secularibus magistratibus iuris di-
ctio ecclesiastica.*

Extruenda
Ecclesiæ
consensu
magistrat
Ecclesiasti-
ci,

X. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ Ad rem redeundum, & videndum
de necessitate magistratus ecclesiastici (qui quis sit ex dictis con-
stat) in templis exstruendis consensus. Nimirum Ut in omni-
bus negotiis, quorum multa interest reip., magistratuum requi-
ritur consensus, ne quid temere geratur, unde resp. detrimen-
tum capere possit: ita summo opere profecto necessarius est in
sacrarum ædium extruptione. Haud parum enim reip. interest,
ne temere, & sine legitima causa istæ fabricentur. Belle emi-
nentissimus Hugo Grotius apolog. disc. eorum qui Hollandiæ
præfuerunt pag. 169. *Penes quem publica templa esse debeant summa
potestatis arbitrium est, sicut & Romana L.L. inter iuris publici partes
sacra, & sacerdotia ceremoniasq; commemorant. Hinc statutum à
Iustiniano in §. si quis autem voluerit c. 7. de ecclesiast. titul. Nov.
cxxx1. ne prius quis edificare vel edificium incipere posset ecclesiæ, quam
Episcopus loci ibi crucem fixerit, & orationem ibidem fecerit, & atrium
designaverit. Idem definitum in §. ut nullus edificet oratorii domos
etc. Nov. 67. In Concilio Chalcedonensi can. 4. ita statutum
ἐπειδὴ δὲ πνεῖς τῷ μοναχικῷ κεχυμένοι προχέματι τὰς τε ἐκκλησίας, καὶ τὰ
πολιτικὰ διαταράττουσι πράγματα, περιόντες ἀδιαφορῶς ἐν ταῖς πόλεσιν, ὡς
μὴν, ἀλλὰ καὶ μοναστήρια ἐαυτοῖς σπινθᾶν ἐπιτηδεύοντες ἔδοξεν, μηδένα μὲν
μηδ' αὖ*

μὴ δὲ οἰκοδομεῖν, μὴ δὲ σπυρίαν μοναστήριον, ἢ εὐκτήριον ὄνκον παρὰ γνώμης
τῆς τῆς πόλεως ἐπισκόπου. i. Verum quoniam nonnulli speciem monachicam
præseferentes, & ecclesiam, & civilia negotia perturbant, in civitatibus
indifferenter vagantes, ac præterea monasteria sibi ipsis construere aggre-
dientes, placuit neminem quidem uspiam edificare, neque constituere mo-
nasterium, vel oratoriam domum præter Episcopi civitatis consensum.
Relatus idem hic canon. in c. 10. quidam monachorum. 18. q. 2.
In Agathensi Concilio c. 27. & in c. 12. de monachis 18. q. 2. cau-
tum, ut de monachis monasterium novum, nisi Episcopo permittente, aut
approbante nullus incipere, aut fundare præsumat. Rursum in eodem
Concilio Agathensi can. 58. & Epaunensi. c. 10. & in c. 13. 18. q. 2.
cellulas novas aut congregatiunculas monachorum absque Episcopi notitia
prohibitum instituere. Idipsum definitum in Concilio Aurelia-
nensi c. 24. relato in. c. nullus 14. c. & quæst. ead. ubi ratio adfertur
hæc, ut ambitio evitetur: Verba sic fere habent: Nullus monachus,
monasterii congregatione relicta, ambitionis & vanitatis impulsu, cellu-
lam constituere sine Episcopi permissione, vel Abbatis sui voluntate præsu-
mat. etc. ¶ De capellis absque jussu & permisso Episcopi non extru-
endis est capit. clxxxii. lib. v. capit. Car. Magni & Ludovici.
Placuit nobis, ut sicut ab Episcopis & reliquis Sacerdotibus, ac Dei ser-
vis admoniti fuimus, ne Capellæ in nostro palatio, vel alibi sine permisso
Episcopi, in cuius est parochia, fiant. Lib. V. cap. ccxxix. Iustiniani
repetitur edictum verbis: Nemo Ecclesiam ædificet antequam civi-
tatis Episcopus veniat, & ante præfiniat, qui ædificare vult, quod ad lu-
minaria, & ad stipendia custodum sufficiat, & facta donatione, sic de-
mum ædificet. Iure Ecclesiastico Suecogothico lib. i. c. 1. de ec-
clesiis ædificandis haut dissimile video definitum: Verba sunt:
Ecclesia ergo cum de novo fuerit ædificanda parochiani, qui illam ædifica-
re desiderant, una cum eorum presbytero Episcopum adeant licentiam pe-
tituri. Atque si ad hoc ipsis facultates suppetant, quod Episcopus diligen-
ter consideret obtenta venia domum redeant ad parochiam, quam inhabi-
tant, & terminum præfigant incolis, quando labores fabricæ cuique pa-
rochianorum assignandi: Et secundum quod quis est in terrarum vel a-
grorum possessione locupletior, ita sit ad ædificandum adstrictus, & labores
fiant iuxta numerum personarum in parochia domicilia habentium. ---
Paulo post: Qualitercumque autem quis contumax fuerit in his, quæ spe-

stant ad structuram Ecclesie, aut eius fundum, seu mansum, etiamsi ad eius domicilium parochianis tutus non pateat accessus. Poterit tamen per presbyterum à Sacramenti perceptione suspendi. Presbyter denique qui Ecclesiam edificaverit de novo sine sui episcopi licentia, parochianorumque beneplacito, & assensu, puniatur, multa lx. marcarum, quarum tres cedant Ecclesie, Ill. Episcopo, & reliqua Ill. Parochianorum usibus applicentur. etc.

Ecclesia
extructa
absque E-
piscopi cō-
sensu ac
ponitur
(1) Episco-
po.
(2) Episco-
pus potest
eandem di-
ruere.

XI. Allatæ hætenus leges, & canones luculenter demon-
strant, summopere necessarium esse magistratus Ecclesiastici ad
templa extruenda consensum. Absque quo si fuerit, per canones
cautum (1) revocari ecclesiam ad dominium Episcopi, absque
cujus consensu extructa fuit, c. cum olim 14. x. de privilegiis ibi:
insuper ecclesias omnes, quas monasterium præter Episcopi Colubriensis
adsensum propria auctoritate fundarat, quia pars S. crucis nec præscripti-
one, nec defensione alia probationibus contra se factis obstiterat, indica-
runt in ius Colubriensis Ecclesie cum fructibus mediæ temporis revocari.

(3) religio-
si eam reti-
nere ne-
queunt.

(2.) Episcopum posse ecclesiam dirui jubere, seu demoliri, si
ne consensu ejus extructam can. placuit. c. 1. q. 2. Abbas in consil.
106. Camillus Borellus in summ. decis. tot. orb. tit. 2. de Sacros. eccles. n. 1.
tom. 1. Carolus Ruinus consil. 108. n. 1. volum. 1. Johannes Nicol. Delphin.
tract. de iure patron. lib. 1. n. 97. Dominicus Cardinalis Tuschus conclus.
pract. 22. n. 1. & seqq. & conclus. 23. tom. 3. lit. E. Henricus Boichius tract.
de iure patr. cap. 2. num. 2. Antonius de Butrio tract. de iure patrona-
tus cap. 25. n. (3) religiosos non posse retinere ecclesias absque
auctoritate diocesani Episcopi constructas c. xi. x. de jure patro-
natus.

Episcopi
consensus
antecede-
re debet,

XII. Verum quæri hic solet (1.) *Virum consensus hic in ipso
negotio, sive dum templum extruitur, intercedere debeat, an ex intervallo
interpositus, nihilo tamen minus valeat actus?* Respondendum vide-
tur: Stricto jure consensum Episcopi antecedere debere, idque
per planissimos illos textus, quibus non possumus non inhære-
re (1.) in Novell. 5. cap. 1. ibi: *non prius licentiam esse hoc agendi,
quam Deo amabilem locorum episcopum advocet.* (2.) in Novell. 67.
cap. 1. ibi: *nulli licentiam esse incipere edificare, antequam civitatis Deo
amabilis Episcopus orationem in loco faciat.* (3.) in Nov. 131. cap. 7.
*Non aliter inchoandam fabricam, nisi locorum sanctissimus Episcopus
oratione*

orationem ibi fecerit. Advertimus hic voces illas expressas, non prius, antequam, non aliter, quæ præcise antecedentem consensum exposcunt, notante Barbosa de diction. usu frequentibus: dictionibus 286. n. 2. & dictione non nisi 221. Nec aliud definitum Iure Canonico, can. nemo de consecrat. dict. 1. ibi: *Nemo edificet antequam Episcopus civitatis veniat, & ibi: & ante præfinit, & ibi: ostensa donatione sic demum edificet.* Diff. Iason. in 1. si quis mihi bona §. iussum D. de acquir. hæred. putans nihil referre, sive præcedat consensus, sive ex intervallo subsequatur. In eadem sententia est Abbas in c. cura X. de jure patron. per quem text. dicit ibi: *quod ubi in actu requiritur alicuius consensus, sufficit quod interveniat ex postfacto.* Vide ejusdem consil. 89. incipien. Iesu Christi 1. colum. in 2. vol. ubi dicit, quod licet requiratur consensus Episcopi in constructione ecclesie, tamen potest postea intervenire. Eandem in sententiam descendunt Domini de Rota in antiquis decisionibus sub tit. de iure patron. decisione ultima incip. *quidam laicus.* Moventur autem etiam alij hisce suffragentes dicto capit. cura X. de jure patr. ibi: *aut episcopi diocesani habuerit postea consensum.* & cap. xxx. eod. ibi: *aut eius assensus fuerit postea subsequutus.* Fortean his haud absurde reponi potest, Pontificem Alexandrum III. utriusque capituli auctorem, contra strictam civilis & canonici juris rationem ex equitate quadam tantummodo id permisisse. Nec insolens hoc Pontificum in decretis, æquitatem rigori juris præferri, per text. disertum cap. unic. de rer. permut. in. 6. ibi: *æquitatem præferentes rigori.* Clement. quamvis 2. in pr. ibi: *æquitatem rigori præferre volentes.* de appellat. Haud secus & Papa Alexand. III. in laudato cap. hoc velle videtur, ut superveniente seu subsequente episcopi consensu, & ita per eum sublata causa impediementi, illud, quod, ab initio quidem non valebat, jam valere incipiat, ac si ejus episcopi consensus, aut auctoritas in ipso actu intervenisset. Dico, *aut auctoritas*, promiscue enim quandoque his vocibus, consensus aut auctoritas, uti canones est in confesso, per cap. circa. ca. illud. ca. quod autem X. de jure patron. cap. cum apostolica de his quasi viat à prelat. & cap. sine exceptione XII. q. 2. Alias strictè loquendo auctoritatem consensui contra distinguunt DD. ad cap. cum consuetudo X. de iur. patr.

Dissentientibus
respondetur
tar.

Ioannes de Anania ad cap. cura. 11. n. 3. Ioannes de Imola in c. cum vos. x. de his que fiunt à prelat. Alex. in. l. 1. §. fuit quæsitum in fin. D. ad Sctm. Trebell. in. l. si cum dotem §. eo autem tempore. D. sol. matr. Adde Felin. Sandeum post Abb. & alios in c. edoceri in vers. sequi potest consensus de rescript. & in. c. cum dilecta in. 14. column. vers. sexto amplia.

Consensus
Episcopi
sufficit ta-
citus,

Dissenti-
entibus re-
spondetur,

XIII. *Quæro (II.) an consensus Episcopi tacitus sufficiat, an requiratur expressus.* Respondendum videtur, non vero prorsus dissimilem illam esse opinionem, consensum Episcopi tacitum sufficere posse, sed præcedentem ex certa prævia scientia ædificandi templi; quod cum contradictione sua prohibere potuisset Episcopus, nec facit tamen, consensum suum satis superq; dicendus est expressisse, arg. l. 2. §. voluntatem ibi: *nisi evidenter contradicat videre consentiri.* D. soluto matrim. Dissentientes moventur (1.) per leges & canones citatos ad assertum de consensu Episcopi ad templum ædificandum necessario adstruendum. (2.) quod consensus tacitus in levibus quidem, non æque summi momenti rebus sufficere possit, sic statuente *Bart. in l. quæ dotis colum. fi. D. sol. matrim. Abb. cons. 7. col. 2. vol. 2. Grav. consil. 182. n. 15. not. simil. gl. quod dicitur D. de lib. agnosc. l. Divus D. de bon. damn. Bald. c. fin. de præscript.* (3.) quod in actu odioso consensus ex taciturnitate non soleat præsumi, qua ratione movetur Abb. in consilio supra allegato. Sed nihil hæc obstant. Non (1.) quia in his textibus tantum notitia, permissio & approbatio Episcopi requiritur, quæ & in tacito consensu adesse possunt. Non (2.) quia aliud est consensus tacitus simpliciter talis, aliud ex certa sententia prævia procedens, qua de laudati auctores loqui non videntur. Nec (3.) obstat, quod constructio templi non sit actus odiosus, sed summe favorabilis.

Consensus
præsumi-
tur quando
que inter-
venisse.

XIV. At supposito istoc casu, quod dubitetur, an consensus Episcopi intervenerit in Ecclesiæ constructione, nec probari possit? an præsumi debeat intervenisse (III.) quæras? Negat Abbas Panorm. in consi. suo 106, incipient. casus in l. 601. in 2. volum. motus eo, quod sit solennitas quædam extrinseca. Accedit Panor. *Iacobus Menochius lib. 3. præsumpt. 132. n. 51. Antonius Gabriel. Romanus lib. 1. comm. concl. tit. de præsumt. conclus. 1. n. 9.* Affirmativam

rivam, eamq; veriore fortassis, amplectitur *Archidiaconus*. in c.
nemo de consecr. d. l. MODO (I.) locus habeat formam ecclesie, si-
 naq; ecclesiastica, ut ita loquar, campanas puta, altaria & fimi-
 lia dudum habuerit ecclesia, ex quibus præsumitur consensu
 episcopi extructa. Quam in sententiam eunt *Paulus de Castro*
in consilio suo 181. incip. dicendum est. *Do. Card. Flor. in consilio suo II.*
incip. quedam societas. Fede. de Senis in consil. 106. in princ. alias est.
consil. III. incip. quæst. talis est. Adde *Franciscum Marcum decis.*
Delphinat. 100. n. 1. part. 1. Iohann. Nicol. Delphin. de iure patr. lib. 1.
n. 112. Cesarem de Grassis decis. 124. n. 4. & 5. Camillum Borellum in-
samm. decis. tot. orb. tit. 2. de SS. Eccles. n. 5. tom. I. (II.) Longo tem-
 poris intervallo divina officia in eadem peracta fuerint, prout
 concludunt *Anton. Gabriel. Romanus de præsumpt. concl. 1. n. 9. An-*
tonius de Gamma decision. 144. Dominicus Cardinalis Tuschus concl.
præct. 23. n. 3. & per tot. tom. 3. lit. E. Matth. de afflict. decis. Neapot.
368. n. 5. Non obstat fundamentum Panormit. cui jam ante re- Respond.
 sponsum ab *Alex. in consilio suo 78. circa primum in 3. colum. in l. Panormi-*
 volum. quod solennitas etiam extrinseca ex temporis diuturnitate col-
 ligi possit. *l. si filius Cod. de petit. hered.* Quam in sententiam incli-
 nat & *Iason. ad l. si certis annis Cod. de pact. in penult. column. versic.*
5. Petrus de Anchar. in consilio suo 68. incip. contra donationem in 2.
volum. in princip. Videtis Mascard. de probat. vol. 1. conclus. 416. concl.
583. vol. 2. ubi probat ecclesiam diu edificatam patiente diocesano præ-
 sumi fabricatam autoritate ipsius diocesani. Adde *Tuschum conclus.*
præct. lit. C. conclus. 748. & lit. V. concl. 24.

CONCLUSIO IV.

Ecclesiæ, seu templo extruendo, de sumtibus,
 & redditibus necessariis, ad ipsas ædes fartas tectasq;
 conservandas, sustentandosq; ministros earundem,
 prospicere tenentur fundatores.

I. Religiosum cultum, absque rerum subsidiis, haudqua-
 quam consistere posse, ipsa ratio dictitat, priscorum tempo-
 rum acta loquuntur, edocet & quotidiana experientia rerum

Ecclesia
dotanda.

Probatur
ex decretis
conciliorū
priscorum.

magistra communis. Quemadmodum scilicet corpus sine anima non potest subsistere, ita neque ecclesiæ, nec sacerdotia, sine dote, hoc est, redditibus consistere possunt. *arg. c. si quis ob- jecerit. 7. caus. 1. q. 3. Mantica de tacitis & ambig. volunt. lib. 12. tit. 1. n. 4.* Hinc in legibus & canonibus, de dotationibus ecclesia- rum extruendarum, per vero diligenter cautum. Imperator Augustissimus Iustinianus *auth. collat. 9. tit. 14. constit. 131. cap. 7.* sanxit: *Nullam ecclesiam debere fundari & construi sine as- signata dote.* Canones autem habemus de hac ecclesiarum do- tatione longe vetustissimos vetustissimorum conciliorum. Ge- priscorum. Iasius Papa eam in usu jam sua tempestate fuisse supponit, dum Episcopo cuidam Ecclesiam quandam consecraturus illud præscribit; *Hanc, inquit, ex more convenit dedicare collata primitiva donatione solenni, quam ministris Ecclesiæ destinasse se præfati munere- ris testatur oblatores.* Vid. *c. Nemo Ecclesiam de consecr. dist. 1.* ubi ex Concilio IV. Aurelianensi idem habetur, ibi: *& ante præsi- niat, qui edificare vult, quæ ad luminaria & ad custodiam, & ad sti- pendia custodum sufficiant, & ostensa donatione sic demum edificet.* In Concilio Bracarense II. ca. 5. (est hic in decreto Gratiani c. 1. c. 1. q. 2.) legitur hoc modo: *Hoc tamen unusquisq; Episcoporum meminerit, ut ne prius deducet ecclesiam, nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per donationem ab artule confirmatam acceperit. Nam non levis culpa est ista temeritas; si sine luminariis, vel sine substantiali sustentatione eorum, qui ibidem servituri sunt tanquam domus privata consecretur ecclesia.*

II. Concilium Valentinum, tempore Lotharij Impera- toris celebratum, idem, ut antiqui moris, supponit, ibi: *sed & ipsi seculares & fideles laici, si concedere voluerint Basilicas in prædiis suis, sicut edictum piissimorum Augustorum continet, unam colonicam vesti- tam, cum tribus mancipiis dotationis gratia eis conferenti moxq; Episco- porum iuri, & Sanctæ matri ecclesiæ eandem basilicam submittant, aliter vero non earum consecratione sciant non impleteros.* In Concilio V Vor- maciensi can. 3. à Carolo Magno anno 770. idem decretum ibi: *cum non sit ecclesia nisi de dote ei provisum fuerit consecranda.* Videsis de dotationibus Ecclesiarum piorum Imperatorum Meibomi- um in Apologia pro Ottone IV. fol. 137. Paulum Diaconum lib. 24.

lib. 24. Crantzium lib. 1. metrop. c. 18. Germanicarum antiquitatum thesaurum vel Traditionum Fuldensium lib. 3. qui in scriptoribus veteribus illis VI. rerum germanicarum, è bibliotheca Dn. Iohannis Pistorij erutis, inveniuntur. Adde denique tabulas foundationum, quarum refertissima sunt antiqua monumenta. Non vero inepte prorsus, ex laudatis canonibus, inferre mihi videntur Canonistæ, ecclesiam ædificantem ipso facto sese obstringere ad eam dotandam, haud fecus ac pater generans filiam, cui dotem debet, *l. capite 19. D. de ritu nuptiar. l. fin. C. de dot. prom. l. 60. D. de iure dote arg. l. si duo 38. ibi: qui enim scit aut scire potuit se oneribus fore implicitum, ea conditione adire videtur. §. de acquir. vel omitt. hæred.* Conferatur Iohannes Aloysius Riccius prax. aur. for. eccles. resolut. 442.

Ecclesiam fundans ad dotandam eam se obstringit,

III. Ampliatur principalis assertio (1.) ut construens ecclesiam ad dotandum cogi possit, sive directe, per iudicem ecclesiasticum, actione scilicet in factum, quasi ex contractu, *arg. c. cum sicut 8. ibi: tanquam ex debito X. de consecrat. Ecclesie*, sive indirecte, nempe, ut ecclesiam dotare nolenti, interdicator exercitium juris patronatus, *Spino de Caceres in specul. testam. gloss. 4. princ. n. 32.* (2.) ut bona fundatoris jure hypothecæ pro dote ecclesiæ, non aliter obligentur, atque bona parentis pro dote filiæ teneri jure prospectum est. *Dominicus Card. Tuschus concl. pract. 23. n. 7. tom. 3. lit. S. Franciscus Marcus decis. Delphinat. 1009. n. 4. & 5. Iohann. Nicol. Delphin. de iure patron. lib. 1. n. 99.* Ampliatur (3.) ut hæredes fundatoris ad dotandam ecclesiam teneantur *arg. Nov. 131. c. 7. ibi: hoc moriente opus inchoatum hæredes eius adimpleant. Vide Franciscum Marcum decis. Delphinat. 1009. n. 3. part. 1.* Ampliatur (4) ut ipse episcopus, si sine dotatione permiserit ædificari, exemplo ordinatorum sine titulo, quos tenetur vel alere, vel ipsis de beneficio providere *c. 2. X. de prebendis ipsam dotare teneatur ecclesiam. c. cum sicut juncta glos. de consecr. Eccles. vel. altari Piafec. in prax. Episc. 1. c. 5. n. 2. Augustinus Barbosa de officio & potest. Episc. p. 3. alleg. 64. n. 3. quod limitatur (1) modo constet, fundatorem non esse solvendo, alioquin ipse adhuc cogi possit ad dotandum. c. cum sicut. de consecr. eccles. Prius itaque discutiendæ facultates fundatorum, quæ, si minus sufficientes repertæ*

Ampliationes principales asserti.

(1.)

(2.)

(3.)

(4.)

Requisita
dotationis
Ecclesiarū.

repertæ fuerint, danda erit quasi subsidiaria actio in ipsum Episcopum, arg. l. 3. §. si mensor falsum modum dix. l. fin. §. fin. de eo per quem factum. Franciscus Marcus decis. 1009. n. 3. part. 1. Iohannes Nicol. Delphinus de iure patr. l. c. n. 99. Limitatur (2.) modo episcopus eam dotare possit sine suæ ecclesiæ læsione, quod delictum episcopi non debeat nocere Ecclesiæ, cui præponitur c. 3. c. Episcopum 16. q. 7. prout rem explicat Bernardus glossator, cui consentit glossa ad. c. nemo de consecrat. dist. 1. Ex dictis satis superque constat, opinor, de obligatione fundatorum ad dotandam ecclesiam recens extructam. Excipiunt tamen Canonistæ per. text. in. c. 1. X. de consecr. Eccl. ecclesias mendicantium (quas inter numerantur vulgo *Servite*, *Minimi*, *Iesuati*, *Iesuite*, *Carmelite*, *Fratres discalceati Sanctissimæ Trinitatis*) itemque Ecclesias, quæ in illis monasteriis, quæ redditus habent ædificantur. Barbof. de Iure Eccl. lib. 2. cap. 11.

IV. Requisita nunc videbimus quædam dotationis Ecclesiarum (1.) esto, *Dos Ecclesiæ congrua & perpetua assignanda.* Congrua autem ista reputatur, quæ constituitur pro modo, nedum facultatum patroni, sed Ecclesiæ dignitate, & quæ tanta sit, quanta sufficere possit ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ servitiis sufficientium. per Nov. 67. c. 2. cap. extirpande 30. X. de præbend. Vide hoc explicantem glossam ad c. cum sicut de consecr. eccles. vel altar. & ibidem Panormit. ad c. unic. §. sane de stat. regul. Cardin. Tuschum Concl. præd. 23. num. 10. tom. 3. lit. E. Iohannem Nicolaum Delphin. l. 1. n. 100. Casarem Lambertinum in Tract. de iure patro. in l. part. 1. lib. in 10. art. 5. quest. princip. n. 1. cum seqq. Quod autem dos ecclesiæ perpetua esse debeat probat text. in can. sine exceptione 12. q. 2. & in cap. nulli de rebus ecclesiæ non alien. rursus Lambertinus in dict. tract. in l. part. 1. lib. in 2. art. 5. quest. prin. n. 3. & in art. 5. n. 1. Ut si de Ecclesia (1.) collegiata agatur dicit Abbas, eam esse dotandam pro numero collegiatorum allegans glossam in c. 1. 21. q. 1. quæ autem ecclesia collegiata sit & unde hoc probari possit. Vide apud Mascardum Concl. 584. vol. 2. Quod si (2.) de ecclesia parochiali germ. eine Pfarfirche quæstio sit, idem Abbas censet in c. cum sicut de consecrat. in assignanda dote habendam esse rationem decimarum & oblationum

tionum, & aliarum obventionū spiritualium, quasi dicat, quod minor tunc dos constitui possit propter ipsas decimas, oblationes & redditus. Laudat glossa in argumentum *text. in c. proposuisti X. de filiis presbyt. & cap. illud. 7. q. 1.* Verbo, est ecclesia dotanda pro numero eorum, qui in ea sacris ministrant, & pro necessariis ecclesiæ usibus, ut evidenter probatur in *cap. pastoralis X. de iure patron. ibi: in usus ecclesiæ necessarios, Vides. Nov. 57. cap. 2. Nov. 123. c. 8.*

V. Notanter porro dixi, congruam dotem esse, quæ sufficiens sustentationi ministrorum ecclesiasticis officiis necessariorum, respiciens ad edicta Imperatorum, & canones contra Clericos supernumerarios. Edictum Iustiniani de numero Clericorum certo & præfinito habetur in præfat. Nov. 3. verba ita habent: *Investigantes igitur illud undique invenimus, quoniam singuli horum, qui sanctissimas ecclesias edificaverunt, in hac felicissima civitate: non pro edificio solummodo cogitaverint, sed etiam ut expensas sufficientes darent à se factis venerabilibus domibus: & determinarent, quantos quidem competens esset presbyteros per unamquamque ecclesiam, quantosque diaconos, masculos & fœminas, & quantos subdiaconos, & rursus Cantores, atque lectores & ostiarios constitui: & super hac etiam oratori expensas definierunt: & redditus proprios dederunt sufficientes iis, quæ à se constituta sunt: si quis autem adiecerit multitudinem nequaquam amplius penitus extendi valentes. Et quidem permanserunt usque ad multum tempus talia conservata, & donec hoc fuit, duraverunt Sanctissimarum eleemosynarum domibus quæ sufficerent. etc. Extat & de hoc canon luculentus in Concilio Aquisgranensi celebrato sub Ludovico Pio cxxviii. cuius hæc verba: Cavendum summopere præpositis ecclesiarum est, ut in ecclesiis sibi commissis non plures admittant clericos, quam ratio finit, & facultas ecclesiæ suppetit: ne, si indiscrete & extraordinarie plures aggregaverint, nec ipsos gubernare, nec ceteris ecclesiæ necessitatibus, ut oportet, valeant adminiculari. Sunt namque nonnulli vanam ab hominibus gloriam captantes, qui numerosam Clericorum congregationem volunt habere, qui nec animæ, nec corporis curam solatia exhibere. Hi namque, taliter aggregati, dum à prælatis stipendia necessaria non accipiunt, neque canonicum servant ordinem, nec divinis officiis insistant: Claustra societatemque ceterorum relinquentes efficiuntur vagi*

Clericorum
determinatus sit
numerus,

sur vagi & lascivi, gula & ebrietati & ceteris suis voluptatibus dediti, quicquid sibi libitum est, licitum faciunt. Proinde prepositis solerter providendum est, ut in hoc negotio modum discretionis teneant, scilicet, ut ne, plures quam oportet, & possibilitas ecclesie suppetit, in congregationem admittant, nec eos, quos rationabiliter gubernare possint, causa avaritie excludant. Haftenus canon.

(II.) requisitum.

VI. Alterum requisitum est hoc, dotatio debet fieri de bonis fundatoris, iisque legitime quaesitis, nec restitutioni obnoxiiis. Neque enim est putanda eleemosyna, si pauperibus dispensetur, quod ex illicitis rebus accipitur, verba sunt canonis 27. c. 1. q. 1. desumpti ex epistola B. Gregorii ad Syagrium, & alios Episcopos lib. 7. ep. 110. Signanter addo de bonis restitutioni non obnoxiiis. Ex his enim, quantumlibet male quaesitis, ecclesiam dotari, & extrui posse, volunt interpretes glossam sequuti ad laudatum jam jamq; canonem, quæ vult, & meretricem posse facere eleemosynam ex suo meretricio, eo quia translatum est dominium, nec repetitio datur, quomodo & concludit Archidiac. post gloss. in lacidat. cap. Videtis Paulum de Citadinis p. 111. c. 2. n. 19. p. m. 617. tract. de jure patron. ubi eandem sententiam tuetur, posse scilicet ecclesiam dotari de male quaesitis, quorum dominium translatum sit, nec remanent subiecta restitutioni, si ve mobilia sint, si ve immobilia, quæ in dotem dentur. Secus ergo est de rebus quarum repetitio datur, quarum adeo illicita est ad ecclesiam translatio, ut nec ex fructibus earundem ecclesia fundari, aut dotari possit, prout innuit glossa ad cap. non puta. 1. q. 1. Explicate rem proponit Martinus Azpilcueta Doctor Navarrus Oper. suorum tom. 3. miscellan. 52. de oratione. n. 7. p. 506. *Qui male quaesivit aliena, & tenetur ea restituere aliis, qui sciuntur vel sciri possunt, non potest quidem largiri eleemosynam, vel facere alia opera pia cum præiudicio eorum. At qui habet illicite quaesita, quæ non sunt necessario restituenda dominis antiqvis ignotis, qui neque heredes eorum queunt sciri, qui sint, & ideo necessario sunt restituenda Christo, vel piis ipsius operibus, sancte potest facere eleemosynam pauperibus, & piis aliis operibus impendere: quia illam eleemosynam facit illis, quibus iustè poterat restituere, cum incerti sunt ii, à quibus fuerint erepta. Sic ille.*

VII. Se

VII. Sequitur III. requisitum, scilicet *ad dotem ecclesie* (III.) *re-*
congruam assignandam presentia & cognitio episcopi, seu consensus ^{quisitum,}
saltem tacitus est necessarius, non expressus. Probatur (1.) quod
textus supra laudati de ecclesie dotatione non requirant ex-
pressum episcopi consensum, sed tantum ut de ipsa facta con-
stet in utilitatem ecclesie. (2.) arguunt DD. ex *c. unico de iure*
patron. in 6. (ubi à Bonifacio VIII. rescriptum, *laicum ius pa-*
tronatus ecclesie sibi: competens eidem vel alteri loco religioso confer-
re posse, eamque collationem esse efficacem censendam irrequisito scilicet
Episcopi consensu) si potest donari ius patronatus loco religio-
so irrequisito Episcopi consensu, eo quod conditio ecclesie
non reddatur deterior, sed melior, ergo eadem ex ratione po-
terit quis dotare ecclesiam sine episcopi consensu, eo quia
fit melior ecclesie tali dotatione conditio.

VIII. Non obstat (1.) can. nemo de consecr. dist. 1. c. *Contraria*
piæ. 16. q. 7. ex quibus videtur inferri, expressum requiri epi- ^{diluuntur.}
scopi consensum, quo dijudicetur, an ecclesie ædificandæ dos
competens assignata sit, an secus. Resp. dist. inter consentire,
& interponere præsentiam suam, & cognoscere. Posterius au-
tem cum duntaxat requiri videatur, quid opus est expresso
consensu! Non obstat (2.) *c. consultationibus X. de donat. in*
quo dicitur, non valere donationes factas religiosis de eccle-
siis, nisi approbentur per Episcopum. Resp. canon obiectus
accipiendus est, isto de casu, quando patronus donat eccle-
sias, quod diserte vetitum *cap. unic. X. de iure patron. in VI.* neq;
enim ecclesia est in potestate laici *c. nemini. 16. q. 7.* Nemini
(decerni ut ibi à Papa Sylvestro) *regni aut cuiquã hominũ in pro-*
priũ ius liceat monasteriũ tradere, nisi ad aliud monasteriũ, vel com-
mutare, nisi cum alio monasterio vel quocunq; commercio vendere,
quod si factum fuerit non valebit, sed ipsum monasterium in pristi-
num reformetur statum. Non obstat (3.) quod obiectat Rochus
de Curte tract. de iure patron pag. m. 382. ex Iohanne Andrea
statuente in *c. nobis in 2. column. X. de iur. Patr.* quod dos, ædifica-
tio & fundus faciunt quem patronum, dummodo fiant cum
consensu dicecesani. Resp. hoc procedere istis casibus, qui
contrario iure non reprobantur; at non videtur utrobique in

fundatione & dotatione perinde requiri Episcopi consensus.
 Quoad hanc ostendimus modo de jure aliud esse cautum.
 Quod ad illā attinet, requiritur quidem consensus, non præ-
 cise tamen expressus, sed tacitus etiam sufficere potest, qui
 cum præsentia, & cognitione interponenda ab Episcopo in ec-
 clesia dotanda fortassis pari ambulat passu. Non obstat (4.)
 quod forte ille, qui dotat, talis esse possit, qui de facili ad jus
 patronatus non sit admittendus, adeoque necessum sit episcopi
 intervenire auctoritatem & consensum, ceu ratiocinatur Ro-
 chus de Curte loc. cit. Resp. (1) legitimis ecclesiam dotans mo-
 dis non potest non ejusdem effici patronus ipso jure, citra epi-
 scopi consensum, ut modo evictum. Quod si (2) in ipso dotante
 sit vitium permanens & perpetuum, idem ipso jure dota-
 re prohibetur, ut plane supervacaneus videatur episcopi con-
 sensus. v. g. (1) si sit *infidelis*, de quo expressus textus in *cap. pia-*
mentis in verb. omni Christiano. cap. quicumque fidelium. c. 16. 9. 7.
 (2.) *hereticus proprie sic dictus*, de quo. *l. 2. in fi. Eod. de heret. c. ad*
abol. in pr. X. de heret. l. quicumque de heret. C. eod. (3) si sit Apostata,
 qui nec ædificando nec dotando acquirere potest jus patro-
 natus, quod apostata verus dicitur fieri infamis *c. non potest. 2.*
9. 7. c. infames 19. dist. at infames (4) sive facti sive juris infamia
 non possunt habere, ipso jure sic disponente, jus patronatus, sal-
 tem quoad administrationem seu exercitium. Ius enim patro-
 natus est jus honorificum, quod ejusmodi infamibus nullo po-
 test modo competere. *l. 2. Cod. de dign. l. ne quis Cod. de de-*
curion. l. infames persone Cod. de infam. lib. X. Resp. (3.) dari hoc
 posse, ut judicium & cognitio Episcopi de dote, congrua ne &
 sufficiens facta sit, interveniat, antequam ædificari ecclesia per-
 mittatur, at, consensum & ratificationem præcise necessariam
 esse, hinc non evincitur. Et forte ipse Rochus de Curte voce
 consensus ita usus fuit, si penitius non verba ejus duntaxat, sed
 mens eorundem inspiciatur. Vide pag. 383. in tract. ejusdem
 de jure patron.

(IV.) re-
 quisitum.

IX. Quartum denique, circa dotationem ecclesiæ factam,
 observandum requisitum est, quod *certis modis* seu mediis *consti-*
tuatur ecclesiæ dos. Fortassis non absurde distinguenda est hic
 dotis

dotis ecclesiæ promissio, & constitutio. Haud secus ac in dote mulieris fieri assolet, quam inter, & dotem ecclesiæ, aliquam similitudinem intercedere volunt interpretes. Promittitur autem ecclesiæ dos vel promissione, quæ fit inter vivos, vel in ultima voluntate. Inter vivos iterum vel nudo pacto, & pollicitatione, quæ fit interrogatione nulla prævia. l. 3. D. de pollic. vel contractu & stipulatione interveniente. Promittitur porro vel pure, vel sub conditione, vel in diem. Ultima voluntate dotis ecclesiæ promissio fieri dicitur, ut si quis rem ita relinquat, ut in dotem ecclesiæ assignetur. Constituitur (1) traditione vera (2) ficta, aut (3) æquipollenti, puta acceptilatione, de qua in l. 41. §. 1. l. 43. §. 1. D. de jure dot. Posset nimirum ecclesiæ dos constitui hoc pacto, *si aliquis esset debitor meus, ego autem fundassem ecclesiam sine dote, iam si intendo illum debitorem offerre, & illud, quod mihi debet, nomine dotis apud eam ecclesiam accepto fero, tunc non video rationem diversitatis, quare non ita ecclesiæ dos constituatur acceptilatione sicut mulieri* inquit Paulus de Citadinis tract. de jure patron. p. 11. c. 2. p. m. 623. (4.) remissione simplici debiti non præcedente aliqua acceptilatione per. l. 58. §. 1. l. 89. l. 77. D. de jure dot. l. 25. D. de jure dot. ubi res pro altera dari vel remitti potest nomine dotis, nec secus forte seres habet in ecclesiæ dote. (5) delegatione debitoris ecclesiæ dos videtur posse constitui, prout in dote constituenda mulieri usu venit l. si extraneus. D. de iure dot. l. debitor mulieris. D. eod. l. 2. C. de O. & A. Non obstat cap. piæ mentis 16. 9. 7. ex quo effici videtur, delegatione dotem Ecclesiæ constitui non posse, quod expressim illic habeatur, ostensa prius donatione pro ecclesia fundanda episcopum debere signare locum. Resp. Paulus de Citadinis loco sæpius laudat. p. m. 625. satis esse aliquem ostendere & diffinire illud, quod vult dare pro dote ecclesiæ, & de illo faciat prius donationem, postea edificare potest. Et si hoc omis- sum est, post edificationem adhuc poterit fieri talis dotatio c. qua contra mores. 8. distin. gl. collata in d. c. piæ. si quantitas delegata pro dote non exigeretur, imputaretur prælato ecclesiæ, quare non exegerit, sicut imputaretur marito non exigente dotem delegatam pro dote; late per Azonem de hoc in tit. Cod. de iure dot. Sic de Citadinis.

CONCLUSIO V.

Templorum dedicatio & consecratio, quatenus eorum ex numero est, quæ fiunt. *εὐχρημόνως καὶ κατὰ τὰ ἔτι* non male admittitur.

Origo dedicationis templorum quæ?

I. Morem templorum dedicandorum longe antiquissimum esse, vel inde colliquescit, quod & Moyses sacravit Deo tabernaculum jam perfectum cum mensa, & altari cum vasis æreis, & aliis ad divinum cultum necessariis, idque divinis precibus. Exod. c. 30. & 31. Legitur & de consecratione templi Salomonis 3. Regum. c. 8. Videtis Polydorum Virgil. derer. inventor lib. v. cap. vii. p. m. 420. *Dedicationis, inquit, institutum nullo antiquissimum est, quando iam inde à principio tabernaculum à Moyse factum ita dedicatum fuit, cum ipse primum eo iam perfecto uti cepit: nam sicut Chrysostomus in ep. Pauli ad Ebraeos ait, dedicare nihil aliud est, nisi utendi initium facere. Et dedicatio proprie est initiatio Ecclesie, sive, ecclesie opere consummato primum ei usui, cui destinata erat, accommodatio: prout definit Petrus Gregorius Tolosanus lib. 2. c. i. n. 17. Syntagm. juris universi.*

Ecclesie dedicatio quid?

II. Ab Hebræis ad ethnicos hic mos derivatus, de quo meminit & Livius, dum ait lib. 9. decad. 1. *Cornelium Barbatum Pontificem Maximum coactum ex consensu populi verba præire in dedicatione ædis Concordiæ in ara Vulcani, cum more maiorum negaret, nisi consulens, aut Imperatorem posse templum dedicare.* Meminit & Flavius Vopiscus ex verbis epistolæ Aureliani ad Cæionum Bassum: *De Palmyrenorum bonis, inquit, habes gemmas regias, fac cohonestari ex his omnibus templum, mihi & immortalibus gratissimum feceris, ego ad senatum scribam petens, ut mittat Pontificem, qui dediceret templum.* Videtis Tacitum lib. iv. hist. in quo & ceremoniæ priscæ gentilitatis referuntur his verbis: *Vndecimo Kalendas Iulias serena luce spatium omne, quod templo dicabat, evinctum vittis coronisque. Ingressi milites, quibus fausta nomina felicibus ramis: dehinc virgines Vestales cum pueris puellisque, patrimis, matrimisque, aqua rivis & fontibus amnisque hausta, perluere.* Tum Helvidius priscus Prætor præunte Plauto Eliano Pontifice, *lustrata suo vetaurilibus arca, & super cespitem redditis exitis,*

Ceremoniæ gentiliū in templis dedicandis

extis, Iovem, Iunonem, Minervamq; praesidesq; imperii preceat, ut
œpta prosperarent, sedesque suas pietate hominum inchoatas divina ope
attollerent, vittas quibus ligatus lapis innexique funes erant, contigit: Si-
mul ceteri magistratus & Sacerdotes & Senatus, eques, & magna pars
populi, studio letitiaque connixi, saxum ingens traxere: passimque inie-
cte fundamentis argenti aurique stipes, & metallorum primitie nullis
fornacibus victæ, sed ut gignuntur. Prædixere Aruspices ne temeraretur
opus saxo aurove in aliud destinato. Altitudo adibus adiecta. Hæc Ta-
citus. Confer Alex. ab Alex. lib. 6. genial. dierum cap. 14. fuse
denarrantem ceremonias gentilium in templi consecratione.

III. Mihi Ethnicis ad Christianos venimus, apud quos
omnium primos fortassis non viguit mos consecrandorum, de-
dicandorumve templorum. Neque enim de his quicquam vel
in scriptis Apostolorum, vel probatis eorum temporum aucto-
ribus reperies. Eusebius sane encæniorum, sive festivitatis dedi-
cationum templi, non meminit ante annum cccxii; postquam
scilicet edicto Constantini M. plena ecclesiæ pax reddita fuit.
Nec omnino à fide abhorret, Constantinum M. occasionem &
initium templorum dedicationibus apud Christianos dedisse.
Ille enim cum Byzantium instaurasset, eaque urbe, quam Κωνσταν-
τίνου πόλιν nominavit, decrevisset uti, pro sede Romani Imperij, vo-
luit eam Deo consecrare, atque ad ejus dedicationem cccxix.
patres, qui Niceæ in Bethynia synodum eo tempore celebra-
rant vocavit. Idem Imp., Hierosolymam profectus, templum
admodum magnificum Christo extruxit, eoque episcopos, qui
Tyri concilium habebant, ut ad ipsum dedicandum venirent,
clementer accivit. Observat hoc & Ioannes Iacobus Speideli-
us in notabilibus jurid. historico polit. lit. E. p. 709. ibi: Chri-
stianis templæ erigendi privilegium Constantinus Magnus concessit, non
autem illius tempore ab ullo unquam Romano Pontifice in ullius Divi ho-
norem basilica erectæ fuerunt, sed humillima tantum oratoria habuerunt
Christiani. Vide sis Brover. antiquitat. Fuldens. lib. 2. c. 4. ubi de
more templæ dedicandi mordicus retento in Gallia & Germania
differit. Hæc de origine dedicationis templorū annotare visum,
quam hodiernum tolerari posse, sustinemus in nostris Ecclesiis,
modo absit opinio, & persuasio superstitiosa operis operati,
quæ

Origo dea-
dicationis
templorū
apud Chri-
stianos,

quæ mirum tamen in modum Pontificiorum dementavit animos, uti abunde constat ex *Pontificali Romano* p. 104. iuncto *Durando de ritibus Ecclesie* lib. 1. c. 24. & *Rodolpho Hospiniano in append. lib. de festis & templ. lib. 1.*

Requisita
consecrati-
onis quæ?

- IV. Requisita cæterum consecrationis sunt (1.) ut fiat ab Episcopo c. 1. de consecr. can. 2. X. de relig. Dom. Videsis Iacobum Menoch. lib. 6. de præsumt. 75. n. 15. Hugonem Donellum lib. 4. comment. c. 1. Dominicum Cardinalem Tuschum concl. præct. 24. per tot. tom. 3. lit. E. Vgolin. de A. episcopi. c. 25. in pr. n. 1. Lezanam in Summ. t. 3. verb. Ecclesia n. 2. Bellet. disquisit. Cleric. p. 1. tit. de Clerico debitore §. 15. n. 2. Rot. decis. 141. n. 5 p. 2. diatr. Augustinum Barbosam de offici. & potest. Episcopi p. 2. alleg. 27. n. 1. notantem illum de- mum Episcopum posse consecrare, in cuius diœcesi sita sit Ecclesia, ex cap. tua fraternitas de consecr. Eccles. vel altar. ibi: licet tibi, & ibi: in tua diœcesi. Negat idem posse huiusmodi consecrationem sacerdoti simplici ab eo demandari, ex cap. aqua de consecr. Eccles. vel altar. in qua sententia etiam Azor. inst. moral. p. 1. lib. 10. c. 26. q. 10. & p. 2. lib. 9. c. 4. q. 1. Vgolin. de officio Episcopi c. 28. à n. 1. Piafer. in praxi Episcop. p. 1. c. 5. n. 2. Ludovicus Miranda in manual. prelator. tom. 2. q. 39. art. 1. concl. 3. alii. (2.) ut fiat certis ritibus, de quibus vide c. ecclesias 16. q. 7. cap. nemo de consecr. dist. 1. Novell. 67. cap. 1. & 2. ex quibus textibus apparet, quod primitiva ecclesia consecrationem ecclesiarum materialium in precibus publicis potissimum collocaverit. Ecclesie autem materiales Canonistis quæ sint supra expositum. (3.) requisitum est ecclesiam semel consecratam non debere amplius consecrari. Vid. can. ecclesiis semel de consecr. dist. 1. In dubio autem ecclesia consecrata non præsumitur, sed ab allegante probari debet. Per tradita à Camillo Borello in Summa decision. tot. 16. tit. 2. de sacros eccles. n. 42. tom. 1. Dominico Card. Tuscho Conclus. præct. 24. n. 8. tom. 3. lit. E. Alciato tract. de præsumt. regul. 2. præf. 4. n. 2. Ioanne Baptista Cotta de remed. subsid. remed. 116. n. 8. Mascard. de probat. concl. 582. n. 1. Augustino Barbosa libr. supra cit. cap. 2. n. 42. & seqq. ubi IV. recenset casus, quibus ecclesiam iterum consecrare permissum. (I.) est ubi nullatenus constat de ejus consecratione c. ecclesie vel altaria de consecr. dist. 1. (II.) Si parietes sint

sint combusti, & exterius diruti, ex eo enim ecclesia execrata
 censebitur. cap. ligneis de consecr. eccles. Piafec. in praxi e-
 pisc. p. 1. c. 5. n. 4. vers. 2. Ludovicus Miranda in man. prælat.
 10. 2. q. 39. art. 4. conclus. 1. (III.) Vbi tota corrui ecclesia.
 Abbas in cap. præposuisti n. 8. de consecr. Eccles. (IV.) Vbi
 Ecclesia per partes tota fuit refecta. &c. (4.) requisitum Pon-
 tificiorum est quidem, ut in Ecclesiæ consecratione reliquiæ (4.)
 adhibeantur Sanctorum, quas de substantia consecrationis cen-
 fuerunt esse glos. in c. placuit de consecr. dist. 1. Fusc. de visi-
 tat. lib. 1. c. 23. n. 1. Guilielm. Durand. in ration. divin. l. 1. c. 8.
 n. 23. Sot. in 4. dist. 13. q. 2. art. 3. Iohannes Baptista Signius in
 tract. de reliq. cap. 41. circa fin. vers. quærunt DD. Azor. instit.
 moral. tom. 1. lib. 10. c. 27. q. 8. Sed, meo quidem iudicio, fri-
 volum & ineptum hoc est commentum. Neque enim putrida
 ossa Sanctitatem loco addere possunt, ut forte mortaliter pec-
 care non videantur, qui consecrant ecclesias vel altaria sine
 sanctorum reliquiis, quod contendunt Pontificii Doctores,
 præsertim Anton. Ricciul. lucubr. ecclesiast. lib. 1. c. 4. Neque
 enim video ullam rationem, fundamentumve, quo defendi
 possit can., quo innituntur, Concilii Africani; placuit, ut alta-
 ria evertantur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Sanctorum seu
 martyrum condite probantur, c. placuit de consecr. dist. 1. Sequitur (5.)
 à Pontificiis vindicibus superstitiosorum decretorum Romanæ cu-
 riæ, itidem fictum requisitum, ut ne scilicet in Ecclesia consecran-
 da hæreticus, aut paganus aliquis sit sepultus. Equidem super-
 stitiosa huiusmodi decreta habentur in Conciliis nonnullis,
 sed ab errore fortassis non immunibus. In Concilio Aurelianensi c.
 3. ita definitum: *Ecclesiā, in qua paganus seu hæreticus sepultus, non li-
 ceat consecrari, neque missas in ea celebrare, sed jactari foras & mun-
 dari oportet.* c. Ecclesiam. dist. 1. de consecr. In Concilio Agrip-
 pinensi 6. Idem confirmatur his verbis: *Ecclesiam, in qua mor-
 tuorum cadavera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet, sed si
 apta videtur ad consecrandum, inde evulsis corporibus, & rasis parie-
 tibus, vel tignis ejus loci, reedificetur, sed si hæc consecrata ante fuerit,
 missas in ea celebrare licet, si tamen fideles fuerint, qui in ea sepulti
 sunt.* c. Ecclesiam dist. 1. de consecr. Præter ridicula illa pro-
 fecto,

fecto, quod parietes vel tigna Ecclesiæ, in qua paganus sepultus est mundari, seu, ut canon loquitur, radi debeant, tanquam paganismus, vel schisma etiam tignis ac parietibus adhæreret, quod alias forte sacrificuli missam inquinaret, res risu dignissima videtur. Ad pessimam carnificinam patres illos bonos putaveris delapsos, ut in cadavera & ossa fœvire, seu in ipsorum mortuorum cineres, ac manes crudelissime grassari, eosdem è suo loco, quem nec natura negavit, evellere, ac inde ejicere audeant. Subjungo, quæ, de consecratione Ecclesiarum definita, post hæc scripta vidi in Suecorum Gothorumque jure Ecclesiastico cap. IV. p. m. 6. *Restat, ut Ecclesia dedicaretur, quod nunciandum est Episcopo, qui tenetur ad ecclesiam accedere, prius tamen parochianis terminum sui adventus statnere: Ad quem parochiani victualia contribuere tenentur, aut XII solvere, si malint, marca pecunia. Nisi Ecclesia non haberet plures parochianos quam xxx, tunc solvant tantum iix. marcas. Si autem Episcopus non venerit procuratore pro eo facta, possunt tunc parochiani eum accedere, ipsi terminum præfigentes, quo debeat ad Ecclesiam consecrandam venire. Quod si Episcopus non curaverit termino præfixo venire, possunt tunc parochiani ea, quæ pro adventu Episcopi comportata sunt, in suos proprios usus convertere, & Episcopus consecret Ecclesiam, quando voluerit, absque parochianorum nova contributione aliqua; nisi forte, dum sibi terminus præfixus fuit, legitimo tenebatur impedimento. Quod si Episcopus Ecclesiam consecrare noluerit, conveniant Parochiani Episcopum coram rege. Episcopus denique, ratione perceptionis decimarum, gratis tenetur chrisma conficere, calices, indumenta Sacerdotalia, Ecclesias, camiteria, & altarium ornamenta benedicere, non plus pecunia. aut contributionis, quam dictum est, inde percipiens. Presbyter vero advenientem sustentabit Episcopum & non parochiani; sed Episcopus se habeat ad curam animarum, prout pater ad educationem filiorum. etc. Hactenus jus Suecicum.*

CONCLUSIO VI.

Ecclesia seu templum sartum tectum conservandū, reparationeq;, sicubi indiget, aut ecclesiæ, aut paro-

parœcianorum restaurandum impensis, pro loci
cujusque consuetudine.

I. Ex quo, rebus Christianorum in dies melius sese ha-
bentibus, plurima exstructa fuere templa; eorundem profecto
conservandorum, restaurandorumque summam curam gessisse
Christianos Imperatores, loquuntur annales jam supra laudati.
Equibus Imperatoris Andronici non possum non hic adjicere
exemplum, cujus de diligentissima in templis restaurandis cura
Nicephorus Gregoras lib. 7. mentionem injicit hisce verbis :
*Audierat ex architectis, duas Dei sapientie templi partes, Septentriona-
lem & Orientalem, vetustate labascentes, brevi ruinam minitari, nisi ma-
ture occurreretur. Quare, multis aureorum millibus datis de Imperatricis
pecunia, pyramides, ex altis fundamentis, ad periculū illud propulsandum
erexit. Quod commemorans Christophorus Besoldus in histo-
ria Constantinopolitana Turcica p. m. 444. bellam hanc sub-
dit epicrisin. Hoc loco declarandi occasio datur, quo animo in huius-
modi rebus fuerit. Nam ceteri quidam Imperatores ad sacras ades ex-
truendas ambitione quadam sunt impulsī, quæ parum abest à vanitate
& superbia, quæ, ubi eminent, actiones honestas vacillant, veluti pomorum
elegantiam vermes contaminant. Andronicus vero satius esse indicavit,
iam extructas tueri & exornari, & contra pericula vetustatis muniri,
quam eas collabi sinere, & alias è fundamentis ad ostentationem extrue-
re. Illic enim non abest invidia suspicio in veterum structuris abolendis,
ut eorum una quoque memoria & fama aboleatur. ; recentes vero earum
structores celebrentur : hic vero gravitas & iudicium pellit nullo pravo
affectu delitescente, sed conscientia in Deum intenta : His igitur de cau-
sis Imperator vetera sana curabat & faciebat, quamvis maiores sumtus
postularent quam extructio novorum.*

II. Hæc Besoldus. Pertinet huc capit. cxliiii capitul.
Caroli M. & Ludovici cujus hæc verba : *De Ecclesiis destructis, ut
Episcopi & missi in inquisitionem faciunt, utrum per negligentiam, aut im-
possibilitatem destructæ sint : & ubi negligentia inventa fuerit, Episcopali
auctoritate emendare cogantur ab his, qui eas restaurare debuerunt. Si
vero per impossibilitatem contigit, ut aut plures sint, quam necesse sit, aut
maioris magnitudinis, quam ut ex rebus ad eas pertinentibus restaurari*

Quædam
pars bono-
rum Eccle-
siasticorū
dicata re-
stitutioni
Ecclesiæ
rum.
Probatur
ex Conci-
liorum Ve-
terum de-
cretis.

possint, Episcopus modum inueniat, qualiter congrue emendari & confi-
stere possint. Sed ratio instituti non patitur, templorum condi-
torum & protectorum nunc texere catalogum. Illud potius
ex antiquioribus ecclesiasticis decretis repetendum, quatuor
inter partes illas, in quas redditus ecclesiastici dividebantur, pe-
culiarem partem fabricæ Ecclesiæ destinatam fuisse. Ex Conci-
lio Toletano quodam Gratianus c. Sancimus xii. q. 2. hunc lau-
dat canonem: *Confirmamus, ut si Episcopi à Laicis aliqua accipiant
dona, statim in quatuor dividant partes, ita, ut prima pars, secundū A-
postolorum præcepta, titulorum, nec non camiteriorum restorationibus
diligenter attribuantur, secunda Clericis, tertia cunctis pauperibus, quar-
ta vero ad venis.* In provinciali concilio Bracarensi i. cxxv. ita de-
finitum: *Placuit ut de rebus ecclesiasticis tres æque fiant portiones, id est,
una Episcopi, alia Clericorum, tertia in reparatione, vel in luminariis
Ecclesiæ, de qua parte siue archidiaconus, siue Archipresbyter illam admi-
nistrans Ecclesiæ faciat rationem.* In posteriori concilio Bracaren-
si can; 2. idem repetitum hisce verbis: *Placuit, ut nullus episcopo-
rum per suas dioeceses ambulans, præter honorem cathedræ suæ i. solidos
duos, aliquid aliud per ecclesias tollat, neq; tertiam partem ex quacunque
oblatione populi in Ecclesiis parochialibus requirat, sed illa tertia pars pro
luminaribus Ecclesiæ vel reparatione seruetur, & singulis annis Episcopo
inde ratio fiat. Nam si tertiā illam partem episcopus tollat, lumen &
sarta tecta abstulit ecclesiæ.* Triburiense concilium sub Arnulpho
can. xiii. *Quatuor fieri partes, iuxta canones, indicamus de decimis &
oblationibus fidelium, ut una sit Episcopi, altera Clericorum, tertia paupe-
rum, quarta restorationi ecclesiæ seruetur.* Nannetensis concilij
can. 10. ita habet: *Qualiter vero dispensari debeat, Canones sancti in-
stituunt, scilicet, ut quatuor partes inde fiant, una ad fabricam Ecclesiæ
relevandam, altera pauperibus distribuenda, tertia presbytero cum suis
Clericis habenda, quarta Episcopo reservanda, ut, quicquid exinde iusse-
rit, prudenti consilio fiat.* Idem repetitum in concilio Emeritensi,
è quo desumptus ca. priscis. X. q. 3. Terraconensi, unde c. decre-
vimus. c. X. q. 3. Toletano xvi. unde ca. Vnio. X. q. 3. Adde c.
vobis xii. q. 2. c. Vulteran. c. concessio. c. quatuor. causa &
quæst. eadem.

III. Hæc

III. Hæc, in antiqua ecclesia decreta, exactissime observa-
 ta fuisse acta conciliorum testantur. Ex quibus & illud colli-
 quescent, tertia hac parte non sufficiente ecclesiis reparandis, Cle-
 ricos seu beneficiarios ecclesiæ debuisse expendere ad ecclesiæ
 fabricam, pro eâ parte, quam perciperent, deducto prius, quan-
 tum ad sustentationem suam sufficeret. Cautum de hoc diser-
 tim c. i. x. de ecclesiis ædific. & ex Concilio Mogunt. can. si mo-
 nachus 16. q. 1. ubi Innocentius rescribit: *Si monachus ad Clerica-*
rum promoveatur, beneficia ei pleniter, & annone & decima, donentur,
absq; ulla minoratione & dilatione, ut quanto melius possit, iuxta possi-
bilitatem suam, quando necessitas extiterit, ad opera ecclesiastica, & ipsam
ecclesiam restaurandam, adiutorium faciat Vid. Capitular. Caroli
 M. & Ludovici cap. cXLVI. lib. v. & cap. XL. lib. iv. ubi idem re-
 petitum. Verbis: *De opere vero vel restauratione ecclesiarum comes*
& Episcopus, sive Abbas, una cum missio nostro, quem ipsi sibi ad hoc elege-
rint, considerationem faciant, ut unusquisque eorum tantum inde accipi-
at ad operandum & restaurandum, quantum ipse de rebus Ecclesiarum
habere cognoscitur. Similiter & vassi nostri tantum operis accipiant,
quantum rerum Ecclesiasticarum habent: vel unusquisque per se iuxta
quantitatem, quam ipse tenet, aut si inter eos convenerit, ut pro opere faci-
endo argentum donent, iuxta estimationem operis, in argento persolvant,
cum quo precio rector Ecclesie ad prædictam restaurationem operarios
conducere, & materiam emere possit. etc. Conferatur Vivian. in ra-
 tional. l. 3. juris Pontific. p. 450. Alagona in Compendio juris
 Canonici p. 546. Burchard lib. 3. detritorum c. 30. Anton. Ang.
 collect. 1. decretal. l. 3. sit. 35. c. 1. 4, Abb. in. c. ratio nulla de
 præbend. n. 1. notabil. 2. Franciscus Sarnient. in defens. 1. par
 monito. 82. n. 3. Felin. in cap. cum omnes de constit. n. 15. in fin.
 Michael Timoth. de visitand. eccles. lib. 2. tract. 3. c. 3. Caval-
 can. 2. par. decis. 22. n. 23. Gigas consil. 116. n. 7. Paulus Faf. de
 visit. eccles. lib. 1. cap. 10. n. 16. Abb. & Doctores in cap. fin. de
 his quæ fiunt à majori parte capit. Navarrus in apologia de re-
 ditibus ecclesiastic. quæst. 1. monito 82. n. 8. Gulierm. Benedict.
 in repet. cap. Raynutius verb. & uxorem decis. 2. n. 38. Ludovi-
 cus Messia in pragmat. taxæ panis concl. 5. ex num. 68. qui eo-
 usque hoc extendunt, ut clerici divites per iudices seculares co-
 gi pos-

Clerici nō
 sufficiente
 ecclesiasti-
 ca portio-
 ne sumtus
 ad fabri-
 cum Eccle-
 siæ expen-
 dere debu-
 erunt.

gi possint. Adde Surdū consil. 72. n. 9. qui idem asserit de cano-
nicis, quod de monachis, laudato canone, cautū, adeoq; aucto-
ritate episcopi eosdem ad hoc vult esse compellendos consil. 62.
n. 15. f. f.

IV. Quod si nec ærarium ecclesiasticum; nec Clerico-
rum contributiones sufficiant impensis faciendis, parochiani,
die Eingepfarrten/ sive nobiles, sive plebei fuerint, tenentur in
subsidiū ad sumtus necessarios expendendos. Rationem ner-
vosam dat in medium Imperator Iustinianus Nov. 5. c. 3. Si pro
causis, ait, corporalibus cogitamus, quanto magis pro animarum salute so-
licitudinis providentia est adhibenda. Vid. text. in cap. quicumque ca.
hoc dicimus 16. q. 7. Franciscum Sarmiento in dicto monito. 82. n. 3. Ab-
batem in. c. 1. n. 4. X. de eccl. edific. Ioannem Philippum Portium con-
sil. 99. n. 24. & seqq. & consil. 195. per tot. Gravetti. consil. 116. Borellum
consil. 2. n. 11. fusissime Valascum decis. 179. per tot. Speciatim de nobilibus
parochianis non exemptis Abendano lib. 2. de exequend. mandat. c. 14.
n. 19. Guidonem Pap. decis. 7. & decis. 78. Ioannem Martinez de Ola-
no in antinom. in. lit. C. n. 38. Remigium de Gonny de charitat. subsidio
in quest. quæro an dicta ordinatio facta per tres status liget clericos &
ecclesias in vers. 19. fallit pag. 281. Nattam consil. 311. n. 14. Bursat. con.
161. n. 11. & 4. Barthol. Capol. de servit. rustic. prediorum cap. 3. vers.
quæro 25. Alciatum in authentica cassa n. 16. & ibi Salicet. n. 16. Cod.
de Sacros. eccles. Franciscum Vivium lib. 2. comm. opin. 42. Iohannem
Baptistam Costam in iv. de remed. 106. illat. 2. Ausrer. decis. 499. Peckium
in tr. de eccles. repar. c. 18. Paulum Christinaum decis. Belgic. 24. n. 7.
vol. 2. Gerard. Mayn. decis. Tolos. 46. lib. 1. qui omnes unanimiter
adstruunt, priscos illos canones de ecclesiis reparandis ex pro-
ventibus & redditibus ecclesiasticis, iisque deficientibus à parochi-
anis in subsidiū suppeditandis sumtibus: hodiernū observandos.
Confer mihi Carolum Sigonium de Rep. Ebræorum lib. iv. cap.
xvi. ubi meminit garophylacij, in quo colligebatur pecunia, si
quæ ad sarcendum templum esset opus, qua de re habetur in
Regum iv. cap. xii. Item secundo Caralio xxiv. Proferam vero
verba græcæ translationis, quia aliqua ex parte clariora sunt, ca-
dem tamen manente sententia: Convocavit Ioas sacerdotes, & Levi-
tas, & dixit eis: exite in urbes Iuda, & cogite ex omni Israel pecuniam
ut sar-

Observas-
tus idem
mos in
Ebræorum
rege.

ut sacriatur domus Dei in singulos annos, & festinate indicere, & Levitae non festinarunt. Et vocavit Ioas Ioiadam Pontificem, & dixit ei: Cur non vidisti de Levitis, ut exigerent de Iuda & Hierusalem, quod iudicatum est a Moysse, quando convocavit Israel in tabernaculum testimonii, quia Gotholia fuit exlex, & filii eius dissiparunt domum Dei. Fiat arca, & ponatur in porta domus Domini extrinsecus, & edicant in Iuda & Hierusalem. Conferes Domino, ut dixit Moyses ad Israel in deserto. Et dederunt omnes principes, & contulerunt, & coniecerunt in arcam, ita ut compleretur, & attulerunt arcam ad prepositos Regis, per manum Levitarum, & viderunt, quod abundabat pecunia, & venit scriba regis, & prepositus magni Sacerdotis, & exhauferunt arcam, & posuerunt in loco suo, & ita fecerunt in dies, & conccrvaverunt argentum multum, & dedit vox & Ioiada sacerdos facientibus opera in opificium domus Domini etc. Ex his obiter relatis fortassis illud liquet, haud recens esse institutum, ad sumtus, Ecclesia collapsa, unde refici possit, etiam adstringi parochianos.

V. Tenentur itaque hi, (ad rem redeo) merito jure etiamnum ad collectas pendendas ad ecclesiasticas fabricas zu gemeinen anlagen wegen des Kirchenbaus; pro numero domiciliorum. Thomat, in tr. de muner. §. pauperes. n. 13. p. 413. Alderan Mascard. in tr. de statut. interpretat. & secundum es & libram, h. est cuiusque ex patrimonij modulo, prout in collectis imponendis fieri consuevit, per text. in. l. 2. Cod. de cred. & aliis rebus navic. l. fin. Cod. sine Censu. it. arg. l. 2. Cod. de ann. & tribut. ex quibus textibus sententiam nostram defendunt Doctores illi eminentissimi Alex. consil. 35. add. Camillus Borellus consil. 69. n. 23. Valascus de iure Emphyteutico q. 17. l. 2. Surdus consil. 146. n. 1. Martinus Laudensis de fisco q. 25. Pancir. cons. 135. Aymon. Gravetta consil. 872. n. 6. Didacus Gratianus decis. 20. n. 4. Henricus Bocerus de coll. c. 8. n. 4. & 12. Alvarus Vatzquez. latissime & optime quaestione iuris emphyteutici 17. Ludovicus Molina de primogeniis Hispanorum lib. 1. cap. 27. n. 8. Matthaeus de Afflictis in constitutionibus Neapolitanis lib. 1. rubr. 97. §. ultimo. n. 5. Avendaneus de exequendis mandatis regis Hispanie lib. 2. c. 14. Orocinus in. l. inter debitorem D. de pactis. Hieronymus Gigas de pensionibus Ecclesiasticis q. 38. & q. 13. Pagani parochiani sane operas etiam suas praestare tenentur, nedum equis, sed & manibus. Equis quidem

dem illi, qui tantum agrorum possident, quantum quis cum uno pare boum, aut equorum, potest laborare in anno, hobarum cultores dicti, Pserdner oder Hübner / de quibus vide Goldast. in animadvers. ad paræneses Germanicas Tyrolis Scotorum Regis f. 441. adde *Rutgerum Ruland. de emphyteut. fol. 24.* ubi von Hübner Hübner. &c. agit. Manuarias contra operas præstant, qui tantum agri non possident, ut equos aut boves jugatorios alere possint, sed hos saltem & tuguriola incolunt, Haußler/ Gartner/ oder Castaten. Iohannes Koppen. decis. 13. n. 1.

Ampliatio
ones prin-
cipalis as-
serti.

(1.)

(2.)

VI. Ampliatur hoc (1.) ut & parochiani ecclesiæ filialis ad restorationem ecclesiæ matris teneantur in tertiam forte partem. Ita responsum à consistorio Electorali Lipsiensi anno 1628. die 25. April. in causa der Kirchväter vnd gemeinde zu Z. flägere an einen/ vnd der Kirchväter vndt gemeinde zu N. in filial beflagte anders theils: daß beflagte zu vorhabenden Bau der Scheune vnd Ställe zu Z. den dritten Theil zu contribuiren vnd zu erlegen schuldig. Videatur D. Carpzovius lib. II. Iurisp. Consistor. definit. ccc. XLIII. multis præjudiciis hoc firmans supremi Consistorij Dresdensis, extendensq; hoc ad eos, qui in alio territorio degunt. definit. ccc. XLIX. Exceptio est. Nisi si (1.) ecclesiæ matris filialis peculiarem habeant in pago suo ædem sacram, seu templum per tradita ab eodem Carpzovio lib. cit. de fin. ccc. XLV. (2.) sint forenses, quos ab onere hoc ipse eximit definit. ccc. XLIX. sequutus Stephanum Bertrandum lib. I. consil. 52. n. 2. in terminis hanc quæstionem decidentem. Nisi (3.) nobiles ratione bonorum feudalium ad contribuendum sollicitentur, à quo onere eosdem liberos horum quidem respectu pronunciat Carpzovius definit. ccc. XLVII. laudato libro. Ampliatur (2.) principalis assertio de restoratione ecclesiarum à parochianis præstanda, ut & ad refectionem instrumentorum, officiis ecclesiasticis dicatorum, veluti sunt baptisterium, altaria, organon pneumaticum, campanæ. &c. sumtus erogare teneantur, quod firmat præjudiciis Carpzovius lib. 2. Iurisp. consistor. definit. ccc. L.

VII. Ex hætenus allatis nescio an conclusio nostra satis superq; declarata sit. Illud adhuc notari meretur, quod notanter

tantē adjecerimus, pro consuetudine cujusq; loci. Hac e-
 nimvero obſtante, ſecus pronunciandum ſtatuunt DD., ab uſu & Conſuetu-
do ſemper
hic atten-
denda,
 conſuetudine, eandemq; declarante diuturna obſervantia, te-
 mere haud diſcedendum eſſe perſuaſi; quos inter Joſeph. Lu-
 dov. conf. 38. illat. 135. Salgado de protectione regia tom. 1.
 p. 3. c. 5. n. 15. Paulus de Citadinis part. 6. art. 5. n. 3. ibi: *nifi
 conſuetudo eſſet in contrarium.* Caſar Lambertin. de iure patron. q. 7.
 princip. art. 2. n. 5. Iohannes Matthias de contribut. c. 3. n. 354. Con-
 ſuetudo enim loci aut regionis ſervanda eſt §. ex non ſcripto.
 Inſt. de jure naturali gent. aut civili. l. eos. §. cæteros. C. de
 Vfur. l. 2. Cod. quemad. teſtam. aperiuntur; modo non ſit præ-
 ſcripta per aliam contrariam conſuetudinem præſcriptam;
 gloſſ. in l. nemo. in §. temporales. D. de R. I. Videſis ad ean-
 dem regulam Cagnolus, Pyrrhus Englebermæus in §. tem-
 poralis, & Bernardus de Luco in reg. c. xlii. Hinc inferunt
 vulgo DD. beneficiatos ad Eccleſiam reſciendam alioquin ob-
 ſtrictos, (ſupra hoc oſtenſū,) non obligari ad hoc, ſi ſit conſuetu-
 do, quod populus illam reparare debeat, quod tunc ad popu-
 lum pertineat reparatio Eccleſiæ. Lambert. de iure patron. lib.
 3. q. 2. art. 2. n. 2. 4. & 7. verſ. omnia prædicta. Barbat. conf. 26. n. 4.
 Abb. in queſt. 3. incip. Sempronius. n. 7. quos refert & ſequitur Barboſa
 collect. ad decret. de Eccleſ. ædific. c. 1. n. 3. citat ex Bellett. Rot. in una
 Agitaniens. fabricæ 15. Decembr. 1589. coram Orano, ubi fuit dictū,
 quod conſuetudo parochianorum, reparandi & ornandi Capellam, li-
 berat rectorem à paramentis, & eſt compellendus populus ad talem con-
 ſuetudinem obſervandam.

CONCLUSIO VII.

Templà ſive eccleſias fundantes, dotantes, di-
 tantes, & reædificantes, patroni earundem legitimi
 efficiuntur.

I. Aſſero (i.) jus patronatus, uti proſecto antiquiſſimum,
 (ſiquidem jam circa annum 10 c. xli. Juſtinianus, circa annum
 10 lv. Synodus Toletana, ac poſt Carolus Magnus, hoc ſuis con-
 ſtitutionibus confirmarunt) ita æquiſſimum (*pietatis ſcilicet &*
Ius patro-
natus anti-
quiſſimum

Debetur
ecclesiam
extruendi-
bus.

Prævia ex-
pressa re-
servatio
hic non re-
quiritur.

Dissenti-
unt multi
DD.

singularis in ecclesiam voluntatis perpetuum monumentum, ut loquitur Franciscus Duarenus de benefic. lib. v. c. iv.) competere ecclesiam fundantibus, sive ære suo ædificantibus. Probatur hoc disertis textibus Iuris Canonici, & Civilis. Vide Nov. cxxiii. c. 18. ibi: si quis fabricaverit. can. monasterium xxxiii. ibi: canonice constructum. c. 16. q. 7. c. decernimus. 16. q. 2. ca. quicumque. xxx. q. 1. ca. nobis. X. de jure patron. ibi: *quod si quis ecclesiam cum consensu diæcesani construxit, ex eo jus patronatus acquirit*. Ex quo textu in promptu est decidere pervulgatam illam quæstionem, de juris patronatus acquisitione per fundationem, non nisi prævia expressa reservatione, Enimvero Clemens Pontifex hic diserte respondit, ex eo, quod quis ecclesiam construat, jus patronatus acquiri; scilicet, cum beneficium hoc, lege ita disponente, conferatur patrono, nihil opus est aliud hominis intervenire factum. In quam sententiam, juris fundamentis certissimis subnixam, descendunt Franciscus Marcus decis. Delphinat. 1009. n. 6. part. 1. Felinus Sandæus ad c. significavit. n. 2. X. de testibus. Antonius de Butrio de jure patronatus cap. 25. n. 1. & seqq. Iohannes de Anania de Iure patron. cap. 25. n. 1. per tot. Card. Puteus decis. 397. sub n. 7. lib. 2. Camillus Borellus 1. decis. 32. n. 12. quibus dilucide astipulantur Rochus de Curte rubr. de fundat. eccles. n. 12. ubi in fine ait, hanc decisionem in practica esse notandam. Menoch. consil. 312. n. 10. ubi communem dicit, quam sequitur Mascardus de probat. Vol. 2. conclus. 958. n. 12. Garfia de benefic. part. 5. cap. 9. n. 62. receptissimam hanc ubi vocat conclusionem. Quam, & qui instar mille auctorum sunt, expresse approbant glossatores & recognitores Instit. Iuris Can. per Lancellottum, Summi Pontificis nomine, conscriptarum ad tit. 28. lib. 1. de jure patr. § constituitur lit. D. per cap. significavit, ubi Abbas in 1. notab. de test.

II. Dissentiunt Modestinus Pistor. consil. 28. quæst. 4. n. 10. Verbis: den erstlich/wen gleich des flegers Vorfahren etwas zu einer memorien oder Vicarien gegeben/so folget doch darauß nicht/das sie darumb patroni seind/ es were dan/das erweist werde/das die Stifter ihnen solch jus patronatus außdrucklich vorbehalten/dasselbe auch bißher alle wege gebraucht. Nam etiam ex fundatione sola vel

Ia vel dotatione, non acquiritur jus patronatus, nisi fundator vel
dotans jus patronatus sibi reservaverit. In dubio enim, libera-
litas erga ecclesiam facta debet intelligi libera ab omni onere, &
vexatione seculari, arg. c. cum dilecti de donat. & in dubio præsumen-
dum videtur, quod ecclesia sit libera, iuxta ea quæ traduntur per Archi-
diac. c. nullus. 18. q. 7. etc. Idem diserte affirmatur in confutat. Monast.
Cæsariens. in causa pratense Advocatiæ hereditariæ contra Pfalz New-
burg post num. 3. Pfälzischen Extracts der Obrigkeit halber. So
ist fürs ander. ubi habetur, das allen rechtsverstendigen lauter be-
wust / das kein Stiffter Geistlicher Stifftungen / als der Clöster / Kir-
chen / vnd dergleichen / ex sola fundatione einige Superioritet / oder
jus patronatus, über sein Stifftung bekomme / oder erlange / er habe
ihm dan solches, mit consens vnd bewilligung des ordinarij, gleich in
limine der Stifftung außtrücklich bedingt / vnd vorbehalten etc. Ean-
dem sententiam fusius propugnat, Paulus de Citadinis Professor
quondam Friburgensis in tract. de iure patron. part. 3. c. 2. n. 13. 14. 15.
cuius octo fundamenta exinde recenset, & refutat exactius Magerus
à Schönberg tract. de advocatia. cap. ix. n. 519. & seqq. 2. 1. n.
385. & seqq. quem videbis.

III. Porro, quod asserui, ecclesiã ære suo construentes, pa-
tronos ejusdem effici legitimos, procedit tum demum, si funda-
tio legitima fuerit. Talis autem est (1.) quæ fit prævio episco-
pi consensu, ceu supra fusius ostensum conclus. iii. (2.) quæ fit
præcedente congruæ dotis assignatione, qua de re satis superque
conclus. iv. dictum. (3.) quæ fit in proprio fundo. Non potest
ergo (1) sibi asserere jus patronatus, qui in alieno solo, domino
ignorante, & irrequisito ejusdem consensu, fundat, seu construit
templum. Cedit tum domino soli ædificium per vulgata jura,
quibus cautum, omne quod in ædificatur solo, ei cedere l. 7. §.
cum in suo D. de acquir. rerum Dom. §. ex diverso 31. ff. de rer. divis.
Imo liberum erit domino soli, ecclesiam illam vel propria aucto-
ritate occupare, arg. l. si in area tua ædificem 33. D. de condiç. in æb.
ibi: Cum autem ædificium, in area sua ab alio positum, dominus
occupat, nullum negotium contrahit. Vel demoliri arg. l. quem
admodum. 20. D. ad L. Aquil. ibi: Iure suo posse eum intercidere
Cap. cum ex iniuncto. 2. in pr. ibi: quicquid ædificatum in ecclesia fa-

Acquiritur
jus patro-
natus, si
fundatio
fuerit le-
gitima.

*cias penitus demoliri X. de Nov. operis nunc. quod sub hac limitatio-
ne accipiendum, nisi ecclesia jam sit ab Episcopo consecrata; quo
casu supposito, si domino fundi æstimatio fundi à fundatore no-
vi templi nunciatur, videtur templum recens extructum demo-
liri non posse soli dominus, arg. l. ossa 8. in pr. D. de relig. &
sumt. funer. Quam sententiam calculo suo approbant Cesar.
Lambertinus de iure patron. lib. 1. art. 18. q. 2. princ. c. 2. part. 1. n. 2. 3.
4. & lib. 1. artic. 13. q. 3. princ. p. 1. n. 1. Iohannes Baptista Asinius ad
l. ossa §. n. 71. & 72. Antonius Faber in rational. ad. l. 8. vers. favor re-
ligionis. Eodem ex juris principio non potest sibi (2.) vindicare
jus patronatus vasallus, ecclesiam ædificans in fundo feudali,
per ea quæ traduntur à Rocho de Curte rubr. de fundat. n. 9. Matthia
Stephani discursu academ. ex iure publico 10. conclus. 10. vers. quid si va-
sallos. pag. 101. Friderico Martini in disputat. Friburgi habita anno 1613.
de iure patron. Zacharia Hermanni in disput. inaug. de iure patron. th.
48. quos laudat & sequitur Sigismundus Finckelthaus de iure patrona-
tus c. IV. n. 61. & seqq.*

Ex dotis
assignatio-
ne acquiri-
tur jus pa-
tronatus.

& forte
majus, quā
ex funda-
tione.

Acquiritur
omnibus
æqualiter.

IV. Affero (II) dotantes ecclesiam patronos ejusdem fi-
eri legitimos, si congruam scilicet dotem assignaverint, quæ
qualis sit, concl. iv. ostensum. *Vid. c. nemo de consecr. 9. dist. 1. iunct.
gloss. ad. c. quicumque xxx. c. 16. q. 7. Illud hic observari meretur
fortassis (1) jus patronatus majus acquiri propemodum ex do-
tatione, quam ex fundatione. Rationem suggerit Rosfredus de
jure patron. vers. sequitur de secunda, causa, dicens, Summam su-
fferationē, quod ex dotatione acquiratur ius patronatus, quia non vale-
ret ecclesiam construere, nisi & dos constitueretur, per quam clericus ec-
clesie ministret; quid denique prodesset procreare ecclesiam vel filiam, nisi
& alatur, ergo videtur (infert sic Paulus de Citadinis de Iure patr.
III. part. causa II. p. 622.) quis magis mereri dotando, quam fundan-
do. Observo (2) jus patronatus acquiri omnibus æqualiter, in
templi structurā sumtus, licet inæquales, erogantibus, ad singu-
losque in solidum pertinere, quippe quod individuum. Vide cap.
1. X. h. t. ibi: nobis visum est, quod ecclesia inter. hæredes patroni dividi
non debeat. Rochus de Curte rubr. de acquisit. iuris patron. n. 19. inquit: Hoc
dubitationē habere non videtur, consentit Peregr. cons. 34. n. 2. vol. 1. ubi n. 19.
subdit, ius istud devolvi ad hæredes, non ut hæredes, sed quia hære-
des,*

des, refert Campan. in divers. jur. Can. rubr. II. c. 13. n. 379. *Cesar Lambertinus tract. de iure patr. lib. 1. quest. princ. 3. part. 1. n. 1. fol. 17. Schurf. cent. 8. consil. 35. n. 2. Pfeilius consil. 182. n. 13. Cothmannus resp. acad. 30. n. 5. Paulus de Citadinis de iure patronatus p. 3. n. 12. & part. 10. n. 2. part. 3. n. 433. ubi infert, cum individuum sit hoc jus patronatus, in solidum in eo succedere omnes hæredes, quoad omnes juris patronatus effectus. Successio autem fit in stirpes, adeoque plures, descendentes ab uno, unius duntaxat loco habentur, ut colligo ex text. in clem. 2. plures de iure patronat. & tradunt. Abb. in cap. 1. n. 5. de iure patronat. Didacus Perez. lib. 1. tit. 6. lib. 1. p. 140. versic. movere iuvat. Abb. consil. 54. ex n. 3. post medium Tir aquell. de primogen. q. 36. n. 3. Lambertinus de iure patron lip. 1. 2. part. ex 25. ar. c. 1. quest. princ. ex fol. 107. Menoch. cons. 316. n. 16. & in decis. curie Archiepisc. Neapol. decis. 120. n. 1. part. 2. Vivian. in praxi iuris patr. p. 1. lib. 1. c. 1. n. 160. Cæterum, licet in solidum apud omnes sit jus patronatus, major tamen (1) pars in præsentando parti minori prævalet, Iohannes Nicolaus Delphinus de iure patron. lib. 2. n. 109. ex c. quoniam x. de iure patron. ex quo textu (2) inferimus ad plus conferentem plus honoris & commodi redundare, in qua sententia est & *Cesar Lambertinus lib. 1. art. 8. q. 3. princ. part. 1. n. 4. fol. 19. Cothm. resp. iur. academ. 1. n. 44. 45. 46. Vid. Panormit. ad c. plures. 2. de iure patron. in Clem. in. pr. Henricum Hostiensem in summa huius tituli §. qualiter transferatur vers. quid si plures, ubi planius deducit, quod ecclesia in commodo magis adstricta sit illi, qui plus, quam huic, qui minus contulit. Limitant tamen id, quod dictum fuit, de successione in stirpes Canonistæ, quod non procedat, quando competit alicui collegio seu familiæ uti universis, tunc enim præsentatio fit per capita, non autem per stirpes. Lambertin. 1. quest. secunda. 1. libri aut 25. n. 17. Abbas in. cap. scriptum n. 6. de elect. & in cap. pastoralis in fin. princ. & Felin. n. 9. vers. ubi duo corpora de rescript. Observo (III) jus patronatus Ecclesiasticum ad quoscunq; hæredes transferri, etiam extraneos, ut notat Covarr. lib. 2. var. c. 18. n. 6. Bonacof. tom. 1. comm. opin. lib. 1. tit. 5. n. 36 p. 170. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 4. collect. 125. modo in fundatione non sit expressum, quod tantum ad hæredes sanguinis, de consensu Episcopi, transeat, absque quo si sit,**

præsumendū, esse hæreditarium jus patronatus, & transitorium ad quoscunque hæredes, etiam extraneos. Vid. *Cardinal. in Clement. plures h. t. q. 6. Anchar. n. 7. & 11. Hieronym. Gabriel. consil. 196. n. 5. lib. 2. Rot. decis. 707. n. 8. p. 1. & decis. 756. n. 1. par. 2. Add. Covarr. in cap. Raynutius de test. §. 9. n. 8. Padill. in rubr. Cod. de fideicom. n. 25. Anton. Gometz. varior. tom. 1. c. 5. n. 28. Peregrin. de fideicom. art. 6. n. 37. Cevall. commun. contra comm. quest. 717. aliosq. DD. ab his longa serie cumulos, inferentes hinc, jus patronatus, cum pertineat ad hæredes, qua hæredes, non venire in restitutione fideicommissi.*

Ditatio
etiā causa
juris pa-
tronatus.

Licet post
consecrati-
onem ac-
cesserit.

V. Ad dotationem refertur ditatio, quæ est insignis ad dotem additio, ideoque, causis acquirendi jus patronatus eam accensuimus, per textus disertos in c. filiis 31. c. 16. q. 7. ibi: *qui construxit & ditavit*. qui satis prægnanti quidē mihi ratione niti videntur. Enimvero est quando dos congrua assignata, non sufficit amplius alendis ecclesiæ ministris, & sumtibus ecclesiæ sufferendis; imo fieri potest, ut bellica calamitate suborta plane auferatur, aut minimum valde attenuetur, quo casu ecclesiæ dotem augeri summa exposcit æquitatis ratio. Dissentit *Petrus de Ancherano ad c. perlatum. X. de iure patron. concludens*, jus patronatus acquiri non posse ex ejuscemodi dotatione, si post consecrationem demum accesserit. Eadem in sententia est *Camillus Borellus decision. variar. tom. 1. tit. 32. n. 184. & complures alij*, diserte illud statuentes, dotem & ædificationem ecclesiæ, quæ patronum faciant, intervenire oportere ante consecrationem: postea si accesserint, non dare jus patronatus, quippe quia patronus à patre, qui ad esse produxit. Sed verior videtur contraria sententia, ad quam confirmandam facit textus disertus in c. cum sicut. X. de consecratione eccles. vel altar. ibi: *cum non sit ecclesia, nisi de dote ei provisum fuerit consecranda. & glossa hac de re est singularis observanda ad pr. 63. dist. inquit, neq. ob omnem donationem ante consecrationem, ideo effici semper patronum. Videatur Rochus de Curte de iure patr. n. 4. circa fin. Paulus de Citadinis de iure patron. part. 3. causa 2. n. 77. p. m. 644. quos sequitur & Magerus de advocat. cap. 9. n. 586. & seqq.*

VI, Affero (III) reparantes ecclesiam funditus collapsam patronatus jus sibi acquirere. Ratio est expressa in Nov. 67. c. 2. quod perinde dicitur ædificator ille qui reparat, sicut qui de novo ædificat, quā moti DD. in hanc sententiam pedibus discedunt ad unum. Vid, Petrum Peckinm tr. de eccl'es. reparand. c. 34. n. 1. Barol. in authent. ut nullus fabricet. orat. n. 4. Geminian. in c. cum accessissent de constit. lib. 6. Perez. de Lara de anniverfar. lib. 1. c. 148. Iohannem de Anania in. c. quoniam. 3. X. de iure patron. Aloys. Ricc. in collect. decis. part. 5. collect. 1559. Menoch. consil. 90. n. 27. & consil. 336. n. 5. cum seqq. Bursat. consil. 310. à n. 3. vol. 3. Azor. iustit. moral. p. 2. l. 6. c. 19. quest. 10. Rota decis. 306. a. n. 3. vol. 3. Barbosam ad cap. 3. x. de iure patron. ubi plures laudat. Notanter dico, ecclesiam funditus collapsam reparantem, patronum demum effici. Hic enim, eodem loco cum sit, ac qui ab initio eam construxit, per laudatam modo novellam, idem cum priori patrono, non potest non sibi jus acquirere, quippe quo ille plane ceciderit, ecclesiam plane dirutam cum reædificare nolit, nec possit. Secus erit statuendum, si ecclesie partem deterioratam saltem quis reficiat, ex quo, jus patronatus acquiri non posse, concludunt DD. arg. l. si ita legatum sit. 65. si domus. §. fin. D. de legat. 1. ubi dicitur: Si domus fuerit à testatore legata, licet particulatim resecta sit, tamen utile manet legatum, ut si domus ea destructa sit, & testator aliam eodem loco ædificaverit, interit legatum, quasi iam non sit eadem, sed alia domus. Vide sis idem exquisitè firmantem Roffredum in tract. libellor. super iure Pontif. de iure patron. n. 5. per text. in. l. 1. §. si quis ædificium D. de novi operis nunc. & per rationem, quod ecclesia resecta eadem censeatur cum prima. arg. l. quid inde. §. non tantum D. quibus mod. usufr. amitt. atque hoc sensu capienda, quæ Innocentius, prima fronte sententiae nostrae receptissimæ adversus, differit, referente Henrico Boichio ad c. quoniam 3. X. de iure patron. arg. l. præter 1. §. 22. §. ne quid in loco publico. Loquitur scilicet de ecclesia ex parte saltem deteriorata, quam reparantem, jus patronatus sibi acquirere posse, rectissime negat Innocentius. Vid. gloss. ad. d. c. Anton. Fabrum. de religion. regen. in rebus publ. lib. 3. c. 7. n. 4. limitationem dictorum huiuscemodi dantem in medium, quod, resectam ecclesiam novis dotibus adornans, consentiente veteri patrono, patronus fieri possit com-

Ex reædificatione ecclesie penitus collapsæ acquiritur jus patronatus,

communis. Iunge *Magerum de advoc. arm. cap. ix. n. 614. & seqq.* ubi subijcit exempla, acquisitæ per restaurationem advocatiæ, ex *VVolfgangi Lazii annalibus de migrat. gent. & Trithem. Chronico Hirsangensi*; Persequitur ibidem plures modos sive media acqui-
rendi jus patronatus & advocatiam. Nos satis habemus, tres
saltem, eosq; facile principes, modos hic recensuisse, ea, qua fieri
potuit, brevitate. Sunt enim in medio scriptores de hoc argu-
mento politissimi & limatissimi, qui fusius illud tuere perse-
quuti. Hos inter *Rochus de Curie, Paulus de Citadinis, Iohannes Ni-*
colaus Delphinus, Henricus Boichius, Antonius de Butrio, Iohannes de A-
nanias, Archiepiscopus, Panormitanus, Casar Lambertinus, Petrus de
Ancharano, Iohannes de Turremata, Henricus Hostiensis Ecclesiæ E-
bredunensis Archipræsul, Nicolaus de Tudeschis, Siculus Albas Monachen-
sis, Iohannes Andreas, Episcopus Insulanus, Cardinalis Tuschus, Filesc. de
Episcop. cap. 4. Marcus Antonius in prax. archiepiscop. Cur. Neapolitan.
cap. 82. & seqq. Riccius in praxi eccles. fol. 136. Paulus Zypæus in analysi
iuris Pontificii lib. 3. fol. 351. Consil. Argentoratensium vol. 1. consil. 31. Co-
sta consil. 79. Sigismundus Finckelthaus, Magerus à Schoneberg, Mat-
thias Stephani, Iohannes Nicolaus Himontecus, Claudius Tutius, Iulianus,
Vivianus, Andreas Dalnerus, & Augustinus Barbosa Lib. III. Iuris Ec-
clesiastic. cap. XII. & in Collectan. in lib. III. decretal. ad tit. de
Iure patronatus, ubi plures allegat more suo in titulum hunc
seu materiam commentatores.

SECTIO

SECTIO II.
DE IMMUNITATE SS. ECCLESIARVM
REALI VNIVERSALI.

P R Æ F A T I O.

I. **E**Xegi, pro ingenij modulo, argumentum, de juribus singularibus circa fundationem, dotationem, & reparationem, Ecclesiarum. Ratio ordinis exposcit edifferere, quæ jam constructis immunitatum genera indulta. Exordium fortassis inde convenienter duxero, ut, quæ causa, fons & origo immunitatum sit, investigem. Res, autem, ut paucis me expediam, ita habere videtur. Extra omnem controversiæ aleam est positum, nullam in vasto terrarum hoc orbe rempublicam unquam extitisse, quin ad sui corruptionem, sive internam, sive externam, averruncandam, indiguerit adjumentis & subsidiis in republ. degentium. His deficientibus, non potest non vel infinitis, in singula momenta, exposita esse periculis. De mediis itaque republ. conservantibus, sollicitos oportet esse cives. Sed quænam illa? Certe nulla alia, quam quæ & natura, & fortunæ beneficio bona ipsis concessa sunt, quæ egregia sunt instrumenta ad republ. conservandam & tuendam. Trium autem illa sunt generum, ceu ex Aristotele discere licet VII. pol. c. 1. & I. Ethic. ut puta animi, corporis, fortunæ. Hisce instructos bonis, reip. exoptatissimam opem ferre posse cives, sumimus pro confesso.

Origo immunitatum quæ?

Quæ bona sive media quibus Reip. succurri potest.

II. Eminent inter hos illi, qui animi pollent dotibus. His siquidem unice accepto ferendum, ut resp. probe constitutur, & constituta recte administretur. Egregie hanc in sententiam divinus ille vates canit:

————— *Vni non dat DEUS Somnia verum:*

*Dotibus hos illis, alios his dotibus auget;
 Nec ratione pari dispensat cuncta. Videsne
 Hunc belli præstare aliis virtute gerendi?
 Illum magno animo per aperta pericula ferri,
 Inde victum? alios veloci excellere cursu?
 Nonnullos cytharæ nervis, atq; arte carendi?
 At quos CONSILIIIS voluit superare ferendis,
 Mortales alios, & sana mente valere,*

Instru-
 mentum
 (1.) dotis
 animi.
 Homer.
 II, 13.

H

Hi sunt

Hi sunt precipue, qui possunt esse salutem
Vrbibus, & populis recte, rebusque gerendis.

Omnia, enim vero, regna, civitates, nationes, usque eo prosperum imperium habuisse constat, dum apud eos vera consilia valuerunt. (Salust. ad Cæsarem de rep. ordin.) Ut præclare non minus, ac prudenter Imperator Otho dixerit apud Tacitum 1. Hist: *Quid vos pulcherrimam urbem hanc domibus, ac tectis, & congestu lapidum, stare creditis? Muta isthac & inanima, intercidere, ac reparari continue possunt, eternitas rerum & mea cum vestra salus, incolumitate SENATUS; firmatur.*

(2.) fortunæ.

Alterum medium, seu instrumentum remp. conservandi, bona præstant fortunæ; Id quod conceptis verbis præcipit Aristot. lib. 7. polit. c. 119. *Necessario, aut, omnes rerum publ. species egere pecuniis.* Iustinianus idem expressit Nov. 149. c. ac sane ibi: *Impossibile est, ut sacris tributis non illatis, alioqui respublica conservetur.*

Patrimonium scilicet imperii sunt vectigalia (Flor. 1. 3. c. 13.) & solatia civitatum l. vectigalia. Cod. de vectigal. & comm. Vid. egregie Tolosan. Syntagm. iur. universi lib. 3. c. 1. Cuiac. in. lib. 19. respons. Papin. ad l. 5. pr. de censibus. ad. l. 22. C. de administ. tutel. Latherum de censibus & alios citatos à Besoldo de arario. cap. 1. Scalig. ad Arist. 1. de plantis. p. 102. censet, inde vectigalia grecis dicta esse τέλη: quod essent regnorum, rerumque publicarum perfectiones, & quasi animæ quedam. Hinc legibus nostris diligentissime cautum, ut illa ab omnibus præcise & rigide exigerentur, varia etiam remedia adversum detrectatores prodita.

(3.) Corporis.

III. Restant instrumenta, ut loquitur Arist., conjuncta, five bona corporis, quibus reip. succurrere possunt, & tenentur cives, qua pacis, qua belli tempore. Munera, his instructi, præstant nimirum illa, quæ personalia vocantur Ictis, Vid. l. 1. §. 3. iunct. l. 18. §. 1. de mun. & hon. l. 239. §. 3. de V. S. l. 18. de V.

Præstant hujus viribus munera personalia civis.

Bachovius male rejicit distinctionem munerum quæ in l. 18. de V. S.

S. ubi officialia hæc munera subdistinguntur in militaria, civilia, seu municipalia. Putat quidem, quod obiter, Bachovius In not. ad VVesemb. tit. de munerib. & honoribus. Paulum, vocem officij de militaribus velle muneribus acceptam, adeoque hæc distinctio munerum, ex hac lege minus subtiliter colligi possit. Sed nescio an insubtiliter ipse Bachovius hanc distinctionem repudiet? Nihil enim aliud sibi Paulus videtur velle, quam ut indicet, vocabulum muneris quandoque denotare offi-

cium, firmans id exemplis Paronymorum seu denominativorum ab utroq; genere militiae, togatae, & armatae petitis. Videndus *Godde. ad hanc l.* sententiam nostram, tanquam veriore, luculentius adstruens. Sed hoc, prout dixi, obiter. Munera porro personalia, ut praestant cives, beneficio instrumentorum conjunctorum, h. e. opera & viribus corporis: sic beneficio bonorum fortunae, munera patrimonialia subire tenentur: quibus adduntur **Munera patrimonialia beneficio bonorum fortunae praestarentur.** Icti tertium munerum genus, mixtum scilicet, quod partim animi corporisque laborem, partim sumtus & impendia requirat. Adeundus *Arcadius Charisius ad l. ult. de mun. & honor.* quo loco munerum hanc triplicem distinctionem eleganter tradit, accessitam non aliunde, quam ex fundamentis Aristotelicis supra relatis. Et ad haec munera praestanda, unus quisque in societate civili degens, naturali obligatione non potest non adstringi, quippe quae profluit ex ea pietate, qua omnes patriae sumus obstricti *l. 2. ff. de justit. & jur.* quae postmodum legibus expressè sancita fuit. Quod fusius edisserunt *Francisc. Suarez de legibus lib. 3. de leg. humana & civili. c. 21. n. 11. Ludovic. Molina de iust. & iur. tr. 2. disp. 153. n. 1.* Quorum sententia prior à vero abest, quam illa *Aegidij Thomati tr. de mun. §. molestia n. 6.* existimantis, obligationem praestandi munera publica ex quasi contractu oriri. **Ad haec munera omnes obligantur. Obligatio est ex pietate in remp.** Qua in re sibi consentientem etiam habet *Oswaldum Hilligg. in tractu. Donel. enucleato l. 12. c. 4. lit. A.* Quò de forte in conflictu. **Non ex quasi contractu.**

IV. Verum utut plane ἐν τῶν ἀδυνάτων sit, ut Respublica, absque horum munerum praestatione, conservari possit, gravissimae tamen causae sunt, propter quas, à certis personis & rebus quandoque exigì, neque debeant, neque possint, exposcente sic **Causae gravissimae sunt propter quas exigantur à praestatione munerum.** certa, & personarum & rerum qualitate. Neque enim sive personas, sive res spectes, eadem harum in Rep. usque quaque est conditio. Sunt enim inter cives (jam supra hoc monitum) quae non opera solum corporis, aut opibus, sed consilio & prudentias qua pollent, plus quam aliorum quisquam Reip. prodesse possunt. Vnde per hos Resp. floret, per hos luculentum capit incrementum. At vero cum multa cura summo imperio insit, multi ingentes labores, (*Salust. in fragmento:*) quos illi noctu diuq; studio indefesso, vel summo cum detrimento rerum suarum sufferunt: **Personae,**

Cæteris civibus interim, aut privata sua commoda quærentibus, aut in utramq; quod dicitur, aurem stertentibus; nescio annon æquisima ratione nitatur, præmiis & beneficiis hos potius afficiendos, quam oneribus pariter, juxta cum cæteris, prægravandos esse. Et quis adeo omnium rerum ignarus esse possit? quin fando & legendo unquam acceperit, *graviores civitatum motus, aut frequentiores Rerump. interitus, nunquam contigisse, quam & cum impune sceleratis peccare licuit, & bonorum ac fortium virorum premia nulla fuerunt?* Bodin. l. 5. de Rep. c. 4. pag. 542. Belle hanc insententiam πολιτικὴν τάξιν de Guevara, *Necesse est, principem bene de se meritos agnoscere, ut dignis eos præmiis afficiat. Ingens, enim, animo generoso ad fortia facinora calcar est, vel minima remuneratio.* Sed quæ præmia his danda quæras? Inter honestissima sunt, eminentissimi honorum gradus: (*Virum enim virtute, nobilitate præstantem, reliquis in Rep. præferri omnibus, æquum est.* verba rursus facio mea de Guevaræ lib. 1. c. 37. horol. princip. pag. 141.) Tum autem merito jure his præmiis annumerantur, vacationes à muneribus publicis, immunitates à vectigalibus, atq; tributis. Quadere fufius loco supra cit. Bodinus. Æquitati huic naturali convenientissima est lex. s. §. 3. de iur. immunitat. ibi: *Nā remuneranda pericula eorum, quin etiam hortanda præmiis merito placuit, ut qui peregre muneribus, & quidem publicis, cum periculo & labore funguntur, à domesticis vexationibus & sumptibus liberentur.* Hinc est, quod in jure nostro, egregiarum harum personarum immunitati per diligentem cautum. Sunt in harum censu (1) Personæ ecclesiasticæ, quibus insignes immunitates concessæ, ut constat ex multis textibus. Vid. l. ult. C. de metat. l. si quis præbiter 20. Cod. de Episcopis & Clericis, l. 2. §. C. eod. penult. ex quo colligunt DD. privilegia hæc Clericis concessa, etiam ad bona Clericorū extendi posse. Vid. Baronem ab Enenkel lib. 2. de privilegiis in genere c. 3. n. 37. Carol. de Grassis de effect. Cleric. 3. n. 287. Squillante de privil. Cleric. c. 9. n. 5. Renat. Choppin. l. 3. de Politia tit. 2. n. 3. Mornac. ad l. 5. C. de S. Sanct. Eccles. (2) Professores omniū facultatum. Vid. l. 6. C. de profess. & Medic. VValther. de privileg. DD. per tot. Rebuff. de privileg. scholar. alios (3) Milites. Vid. tit. ff. & C. de milit. testam. l. 1. C. de privil. eor. qui in sacro palat. milit. Vbi videndus Cujac. & alij. (4.) Consulare

Præmiis
bene me-
riti in rep.
afficiendi.

Qualia
honores.

Immunita-
tes à mu-
neribus.

Exempla
hujus in
jure Ro-
mano.

larem ac Patritiam dignitatem promeriti. Vid. l. 12. Cod. de excusat. muner. Adde Guther. de offic. dom. Aug. observantem. c. 11. Patritios, & Consules superillustres fuisse dictos. Sed satis de immunitate personarum.

V. Transeundum ad immunitatem rerum, quas, certo certius est, pro diversa earum conditione immunitatem fortiri. Eximiarum & res à muneribus
Alia, enim, est conditio rerum humanarum, alia divinarum: ex quo peculiaria etiam circa easdem jura constituta: Particularia hæc Ictis privilegia dicuntur, quæ quadruplicis faciunt generis: Quædam scilicet concessa (1.) circa personarum statum tantum. Privilegia particularia quadruplicis generis. Exempla plena manu obvia sunt. Vid. l. 12. cum l. seqq. ff. soluto matrimonio. l. 7. in princip. ff. de exception. l. 12. C. qui potiores in pignore. l. 40. ff. de administratione Tutor. vel Curatorum. tt. tit. ff. & C. de testamento militis. Quædam (2.) circa causas tantum, causalia dicta privilegia, quod causæ, non personæ tributa sint. Exempla habemus in tt. tit. ff. & C. de iure dotium & passim. Quædam (3.) circa personarum statum, & causas simul, quæ mixta appellari solent. Exempla sunt l. 24 §. non semper. l. 44. ff. de minorib. l. 6. de in integrum restitut. tt. tit. ff. & C. ad Senatus Cons. Macedon. Junge Oldendorp. tr. de iur. singul. l. 2. in fin. Quænam, denique, circa res certæ qualitatis, quales sunt feudorū regaliū, ecclesiarum, templorum, domuum divinarum & religiosarum, de quibus exempla se offerunt passim in utroque Cod. Iustiniano & Theodosiano, præsertim in Decretal. Atque horum privilegiorum fundamentum, haud obscurum est reperire in l. 22. C. de S. Sanct. ecclesiis, ibi: Cur enim non faciamus discrimen, inter res divinas & humanas? Et quare non competens prerogativa cælesti favori servetur, adde l. seq. ibi: ut inter divinum publicumq; ius & privatū commodata, competens sit discretio. Res, autem, inter sacras referri etiam loca sacra & religiosa, frustra ambigas, siquidem illa, hoc nomine proprie veniunt, prout in scet. 1. concl. 1. ostensum. Hactenus de origine & fonte privilegiorum in genere; ex quo in facili erit indagare, quæ privilegiorum SS. ecclesiarum sit origo. Immunitatum SS. Ecclesiarum quæ origo Potissima ratio desumitur ex favore cælesti, siue cultus divini, qui

qui ut studio indefesso, & devotius exerceri possit, plurimum interesse in confesso est, ne religiosa loca templorum inquietentur; neve ipsi, divinis officiis mancipati clerici, graves injurias & molestias sufferre cogantur, quibus summa reverentia usquequaque debetur. Rationes peti possunt plures ex tit. Decretal. de immun. eccles. Canon. in orator. distinct. 42. Clement. 1. de stat. Monach. & simil. locis. Iunge Petr. Gregor. Tolosanum de Rep. l. 13. c. 20. & seqq.

Immunitatis definitio.

VI. Subjicio definitionem, seu descriptionem immunitatis. Sylvest. in verbo immunitas, eam ingenere sic describit: *Privilegium ecclesiastica libertatis, personarum aut rerum ad eam pertinentium.* Mentionem debebat fecisse & locorum sacrorum, quibus, multa privilegia indulta esse, liquet. Latius adhuc eam describit Ioann. Anton. Bovius in refutat. Patris. Pauli Veneti quod sit omnimoda à jure humano exemptio. Alexand. Vallenfis. in paratit. iuris canon. dicit, *immunitatem ingenere nihil esse aliud, quam libertatem, vel exemptionem à muneribus publicis, quæ alioquin sunt communia, ceu colligere est ex cap. 1. hoc tit. in 6.* Forte concisius ex l.

Divisio.

13. §. 1. de vacat. l. 1. describi posset, *Quod sit vacatio muneris publici, iure tributa.* Porro, ut definitio, ita & divisio immunitatis varia, in Canonistarum subselliis, traditur. In genere dividunt immunitatem in secularem & ecclesiasticam; Hanc rursus subdividunt in localem, realem & personalem. Vid. Laymannum de iust. & iur. tr. 9. c. 1. Ioachimum Stephani institut. iuris Canon. l. 2. tit. 2. n. 3. Lancellot. l. 2. instit. iuris Canon. gloss. tit. 20. Fortassis rectius dividi posset in realem & personalem, Realis iterum est vel sacrorum locorum, vel rerum sive bonorum Ecclesiasticorum. Realis, autem, rursus alia universalis, alia particularis. Illa, quæ omni ecclesiæ est communis, hæc, quæ aliquib. ecclesiis concessa. Nos in præsentiarum, ratione ordinis sic exigente differemus, (1) de immunitate reali SS. Ecclesiarum ratione locorum sacrorum: deinceps visuri de immunitate earundem reali, ratione rerum, quæ acquirendarum, quæ conservandarum. Tertio denique loco personales, SS. Ecclesiarum immunitates, persequemur.

CON-

CONCLUSIO I.

SS. Ecclesiis summa debetur veneratio, omni profano actu valere iussu.

I. Elegantissime de hoc cautum cap. LXXI. Lib. I. capitul. Karoli M. & Ludovici. Verba ita habent: *Placuit nobis admonere reverentiam vestram, ut Ecclesia Dei suum habeat honorem: Simul & altaria, secundum suam dignitatem venerentur, & non sit domus Dei, & altaria sacrata per via canibus, & ut vasa, sacrata Deo, cum magna veneratione habeantur: & ut sacrificia sacrificata cum magna diligentia ab eis colligantur, qui digni sunt ut cum honore servantur, & ut secularia negotia, vel vaniloquia, in Ecclesiis non agantur, quia domus Dei domus orationis debet esse, non spelunca latronum, & intentos habeant animos ad Deum, quando veniunt ad missarum solemnitas: & ut non exeant, ante completionem Sacerdotalis benedictionis. Iunge capit. CLXXIII. lib. VI. Vide & cap. 2. X. de immunit. Eccles. in Sexto, ubi idem à Gregorio X. Pontifice severius edicitur. Id quod repetitum in Constitutione Pii V. incip. cum primum sub dat. Romæ April. 1566. Statuimus & ordinamus, ait Pontifex, ut ad Ecclesias sit humilis & devotus ingressus, quiesca conversatio, devotis orationibus insistant, nullus in dictis Ecclesiis seditionem faciat, tumultum excitet, clamores moveat, impetumque committat, cessent vana, sedita, & profana colloquia, risus immoderati, & strepitus omnes iudiciorum, & alia quaecumque, quæ divinum officium perturbare possunt etc. Conf. Navarr. ad capit. decet in Enchirid. de orat. c. 5. Thomam 2. 2. q. 99. à 1. & 3. alios, latiori folio prosequentes, debitam sacrorum horum locorum venerationem in eo consistere, uti omnis ad dehonestamentum, & dedecus eorundem tendens actus intermittatur.*

Ecclesiis
honor &
reverentia
debetur.

II. Cæterum ex facinorum istorum, & prohibitorum actuum numero, (I) est Homicidium, quo graviter polluitur Ecclesia. Vid. cap. proposuisti X. de consecr. eccles. ad idque, juris Canonici interpretem illum longe præstantissimum Panormitanum, cum aliis multis asseverantibus ad unum, homicidio commisso in Ecclesia, horribiliter eam pollui, quod atrocissimum hoc sit delictum. (Vide insignem discursum Iohannis Heringii de homicidii dolosi & voluntarii atrocitate iuxta secretiorem intellectum historiae de fra-

Ecclesia
polluitur.
(I.)
Per Homi-
cidium

de fratricidio Caini, & sanguine clamantis Abelis.) Nec interesse videtur, voluntariū, an causale fuerit, cū & hoc saltē propter indirectā voluntatē homicidij ecclesia quodā modo polluat, pœna quidē æque gravis non incurritur, siquidē & in homicidio, in Ecclesia admisso, dolus, ad homicidij supplicium & pœnā requiritur. Absque quo si fuerit, dicendum videtur, delictum istud homicidii, utut in Ecclesia perpetratum, ordinaria pœna non esse plectendū; prout late ostensum à Laurentio Kirchovio Tom. 2. consil. xii. Vid. capit. Caroli M. & Ludovici lib. iii. cap. xiii. ubi fere eodem de casu definitum. Verba sunt: *Si quis aut ex levi causa, aut sine causa, hominem in Ecclesia interfecerit, de vita componat. Si vero farris rixati fuerint, & unus alterū in Ecclesia fugerit, & ibi se defendendo eum interfecerit, & si huius facti testes non habuerit, cum xii. coniuratoribus legitimis per sacramentum affirmet, se defendendo eum interfecisse, & post hæc DC. Solid. ad partem Ecclesie, quam illo homicidio polluerat, & insuper bannū nostrū solvere cogatur.* (II) Interactus, unde Ecclesia

(2) Sanguinis humani profusionem.

polluitur, refertur à Canonisti, sanguinis humani profusio ex cap. unic. de consecr. eccl. in 6. Qualis autē hæc esse debeat, aliaq; circa hanc materiam notatu digna, persequuntur Ludov. Lopez. part. 1. instruct. conscient. cap. 33. col. 262. Ioann. Selva. de benef. 1. part. 9. 7. n. 134. & 155. Sebast. Medices tract. de reg. iur. in reg. 5. ampliatur. 129. col. Lel. de Zanchis de privileg. eccles. 5. privil. n. 1. & 127. Alphonsus de Castro de potest. leg. pœnal. lib. 1. c. 7. vers. ex eodem ratione infero col. 1590.

(3) Stuprū.

III. (II.) His accensetur stuprum ex Canonistarum mente, per text. in cap. ecclesiis 68. distinct. Quod repetitum in cap. ecclesiis de consecrat. dist. 1. & c. 1. in pr. de consecr. eccles. vel altar. Ad quos textus vide Hugonem Gandulphum, & alios ab eodem relatos. Flagitiosissimum, enimvero, isthoc facinus, & gentes defecatiores vehementer nunquam non abhorruisse est in confesso. Iuvenalis Satyr. 9. non multo post princip. sic in immoderatam mulierum libidinem:

Gentes hoc abominatas fuisse ostenditur,

*Nuper enim, ut repeto, sacrum Isidis & Ganymedem
Pacis, & advecta secreta palatia matris,
Et Cererem (nam quo non prostat femina templo)
Notior Anfidio mæchus celebrare solebas.*

Iosephus lib. antiquit. 18. 4. aut, ut alii dividunt, vii. & Hagesippus

Gesippus lib. 2. histor. judaicarum c. 4. tradunt, Paulinam, Ro-
 manam matronam, Saturnini uxorem, in templo ipsius Isidis à iuvene
 quopiā, equestris ordinis, nomine Decio Mundo, qui illam deperibat, mi-
 ro commento constupratam fuisse, fraude Sacerdotum Isidis, qui pecunia
 corrupti, sub specie Anubidis, amatorem, Paulinae complexibus copulave-
 runt. Quod ubi Tiberius Imperator rescivit Sacerdotes ipsos, cum liber-
 ta Mundi, quae mali auctor fuerat, in cruces adegit, templum Isidis ever-
 tit, statuam ipsius in Tiberim iactari iussit. Mundum, autem, exilio
 damnavit, dignum eum maiore poena non indicans, quod amoris vehe-
 mentia, formaeque superatus gratia deliquisset. Cælius Rhodiginus
 lect. antiquar. 13. c. 34. postremæ editionis scribit. Ipsi Diana
 Trinacria templum fuisse in Achaia, cuius festum, & πανυχίς i. pervigi-
 lium quotannis celebrabatur, cum immolatione hominum, ex Numinis
 indignatione, ob id, quod in eo delubro Menalippus & Comete turpiter
 amore victi, coisissent. Id quod ipse Cælius accepit, licet subdiceat
 (quod illi solenne est) à Pausania lib. vii. qui de Achaicis est,
 & Iuliano Aurelio in lib. de cognomin. Deorum. Vide Porphy. lib.
 2. de abstinentia ab esu carnium, Clementem Alexandrinum
 libro 5. stromat. scribentes in Epidaurō hanc templi fuisse prae-
 scriptionem, mente scilicet facinorosis istis hominibus tenen-
 dam;

ἀγνὸν καὶ ναοῖο θυώδεος ἐντὸς ἰόντα

ἔμμεναι. — i. ad verbum.

Castum oportet templum sacrum intraeuntem

Esse. Et vero istunc fuisse gentilium morem, explica-

tius edisserit Alexander ab Alex. gen. dier. lib. iv. c. 17. p. 221.

& seqq. Homicidis sane aliisque facinorosis ἐξίθι νηὶ egredere
 templo, aut ejusmodi quid, aliud ab Apolline pronuntiari solebat.

(Plutarch. lib. de fera Numin. vindicta.) Græcis erant usitatissi-

ma illa ἐκὰς ἐκὰς ἔστ' βέβηλοι, & θύρας ἐπίθεοδε βεβήλοις & ἐκὰς

ἐκὰς ὅστις ἀλιτρός. Sacerdos in Vulcani ætnæi sacris apud Græ-

tium Faliscum in Cynegetico inclamat.

— Procul hinc extorribus ire

Edico presente Deo, presentibus aris

Queis scelus aut manibus sumtum, aut in pectore motum est.

I

Hester-

Hesternæ item Venere inquinati, sacris hæc idonei, adeoque pro impuris hic habitæ: juxta commonitionem illam Tibulli ambarvalia celebraturi (lib. 2. Eleg. 1.)

Vos quoque abesse procul iubeo discedite ab aris

Quæ tulit hesternæ gaudia nocte VENVS.

Videsis Brisson. Formul. 1. (ubi plura testimonia) & contra stuprum in Ecclesia non admittendum interpretes illos canonum longe celeberrimos. Iosephum Angles flor. theolog. p. 345. post. med. Sebastianum Medices in summa peccat. 2. part. tit. 9. 9. 10. vers. secundus casus. Didacum Perez, lib. 5. tit. 1. Paulum Fuscum de visit. Eccles. lib. 1. c. 28. n. 9. & lib. 2. cap. 25. n. 6. Ioannem de Anan. n. 3. & Abb. n. 2. in cap. significavit X. de adulter. Stephanum de Geta in cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 179. Ludovicum Lopez. 1. part. instruct. conscient.

(4.) per
actus ju-
diciales.

IV. (IV.) Actus judiciales, sive judicia, quæ civilia, quæ criminalia in ecclesia exercere prohibitum. Text. in c. non decet. X. de imm. Eccles. ibi: omnis in Ecclesiis secularium, judiciorum strepitus conquiescat, nulla inibi causa, per laicos, criminalis maxime agitetur, sint loca eadem laicorum cognitionibus aliena &c. in §. ordinariis eiusdem capit. omnia etiam secus facta, pronunciantur cassa, & irrita, ibi: Et nihilominus processus iudicum secularium ac specialiter prolata sententia, in eisdem locis omni careant robore firmitatis &c. Idem capit. LIX. in addit. III. ad capit. Car. Magni & Ludovici sancitur: Placita quidem secularia, in Ecclesiis, vel in atriis Ecclesiarum à comitibus vicariisque usque modo multis in locis habita, sed ne ultra fiant, interdendum est cum auctoritate dominica quæ expulsi de templo negotiatoribus adserit: debere domum Dei esse domum orationis. Sed videndi ad cap. licet X. de immunit. eccles. Franc. Leo in thesaur. fori eccles. p. 1. c. 13. n. 9. Sperell. decis. 5. n. 7. censens dispositionem huius textus, utpote de materia gravi & necessaria, ad communem pacem, & specialem ecclesie utilitatem obligare sub mortali, ut cum illo loquar Sperell. decis. . fori ecclesiast. decis. 51. n. 6. (ubi probat ordinarium nec posse, nec debere auctoritatem tribuere iudici laico, vulneratos, vel testes examinandi in loco & sacro.)

Fallit hoc
in multis
c. sibus.
(1.)

V. Addendus præ cæteris Abbas Panormitanus, observans: non extendi hanc prohibitionem ad casus sequentes. I. Si ex concessione Ecclesie iudices seculares, in domibus Ecclesiarum exer-

Exerceant judiciales actus. *Intelligo, ait, quod in domo Ecclesie non debet secularis iudex ius reddere, quando propria auctoritate quasi ex iure publico elegit sibi mansionem in domo Ecclesie. Probat hoc ex illis textibus verbis, quasi pro consuetudine. Secus autem puto, ait, ubi haberet domum illam conductam ab Ecclesia, vel gratis concessam.*

II. casus est, si iudices Clerici ibi actus judiciales exercere velint, siquidem in cap. decet, & alibi, hæc prohibitio solummodo restringitur ad laicos iudices, & secularium iudicum strepitus. Nec paucis canonibus hoc expresse cautum, ecclesiasticas causas in ecclesia agitandas esse. Vid. c. ult. 2. q. 2. Rationem afferunt hujus restrictionis Canonistæ non unam. (1) est, ut consulatur honestati suorum clericorum per text. in. c. testimonium 11. q. 1. (2) quod præsumptio sit Ecclesiastica iudicia minori cum strepitu, & breviori tempore peragi posse. (3) iudicem ipsum Ecclesiasticum majorem curam habiturum, ut sine loci irreverentia & indecentia exerceanter. Conf. Azor. institut. moral. p. 2. lib. 9. c. 9. q. 1. vers. iterum Duard. in Bullam. can. can. 15. q. 16. n. 35. Sperell. decis. 51. n. 29. Ludovicum Corream in repet. cap. inter alia de immunit. Eccles. p. 2. n. 27. quos refert & sequitur Augustinus Barbosa lib. 111. Iuris Eccles. cap. 3. IV. casus est, si iudicia exerceanter in domibus ecclesie extra ecclesiam, quod in c. decet de solis Ecclesiis sermo sit. V. acta jurisdictionis voluntarie in ecclesiis exerceri posse opinatur idem Panormitanus in cap. cum Ecclesia X, de immunit. Eccles. adeoque valere, autumat, sententiam in ecclesia in causa voluntarie jurisdictionis, latam, veluti interpositio in aliquo actu legitimo, aut amicabile composicio, & aliud simile. Afferit idem ad d. cap. n. 9. posse gradum Magisterij vel Doctoratus in Ecclesia conferri, cum ex speciali ratione hoc prohibitum non reperiatur. Nisi forte fiat tempore incommodo & cum perturbatione divinorum officiorum, quo de latius Navarrus in. c. 5. de orat. n. 37 §. quarto sequitur & seqq. Ludovicus Correa in repetit. ad cap. inter alia de immunit. Eccles. part. 2. n. 26. Duard. in Bull. can. can. 15. q. 16. n. 16. Sperell. in decis. fori eccles. decis. 51. n. 30. Sic concilium seculare licet celebrare in Ecclesia non obstantibus verbis illis in laudato sæpius, atque iterum cap. de-

(2.)

(3.)

(4.)

(5.)

Manumissio
in Ecclesia
licita,

Formula
manumissionis
quæ

et, Cessent in locis illis universitatum & societatum, quarumlibet concilia, conciones & publica parlamenta. Intelligenda enim hæc isthuc in casu, cum materia talium actuum est mere temporalis, secus est si de re ecclesiastica, vel pertinente ad pietatem. An adhuc etiam pertinere videtur casum, quod manumissio olim in Ecclesia licita fuerit? Habebat scilicet & Ecclesia suos servos, quos interdum miserationis & pietatis intuitu manumittebat. Præclare de hoc M. Gregor. lib. v. ep. 2. unde can. 68. XII. q. 1. Nec obscurum hujus rei vestigium est deprehendere lib. 2. Collectarij canonum Burchardi formula ibi talis manumissionis: Idcirco ego Burchardus Deo annuente VVormaciensis Ecclesie Episcopus, quendam Ecclesie nostre famulum nomine EBERHARDVM, sacris ordinibus oblatum ad altaris cornua nobilium virorum in presentia per hoc auctoritatis testimonium statuo, id ita ut ab hodierno die & tempore bene ingenuus ab omni servitutis vinculo securus permaneat. Conf. Piccart. orat. Academicâ XII. de manumission. veterû l. 1. & 2. Cod. de his qui in Ecclef. manumitt. & ad easdem commentatores, qui in medio sunt longe celeberrimos.

Fuit cum
convivia
in ecclesiis
celebrarentur,

VI. Ad vetitos in Ecclesia actus (V.) refertur epulas in eadem instruere. c. Nulli. s. d. 42. ex can. XXX. concil. Carthag. III. Adde can. XXVIII. Concil. Laodic. Fuit quidem, cum mos ille vigeret inter Christianos, (observare hoc mihi licuit, in prælectionibus publicis, Nobiliss. Excell., Dni. D. VVernerii præceptoris, & hospitis mei æternum devenerandi, ad Institutiones Juris Canonici,) ut convivia in Ecclesiis celebrarentur, post Eucharistiam scilicet. Cœnæ namque Dominicæ tres tum erant partes. 1.) ἀγρυπνία, act. II. 42. latine dicitur Eucharistia. (2.) Ποτήριον τῆς εὐλογίας. 1. Cor. xi. (III.) ἀγάπη sive sobrium convivium, à Christianis post Eucharistiam in Ecclesiis celebrari solitum, & inopum refocillandorum causa potissimum institutum. Istud convivium describit Tertull. in apolog. c. 39. Cœna nostra, de nomine rationem suam ostendit: vocatur ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos est, quantiscunq; sumptibus constet, licitum est pietatis nomine facere sumptum, siquidem inopes quoq;, refrigerio isto inviamus, si honesta est causa convivii: reliquum ordinem discipli-
na de

ne de causa estimate, qui sit de religionis officio nihil scurrilitatis, nihil inmodestia admittitur, non prius discumbitur, quam oratio ad DEum prægustetur; edite, quantum esurientes cupiunt, bibite, quantum pudicis est utile. His conviviiis promiscue omnes accumbebant, nullo habito discrimine omnium conviventium, ut, neque dives prior accumberet, nec posterior. Quod cum non observarent Corinthii à D. Paulo reprehenduntur. I. Cor. xi. 21. Hæc convivandi ratio cum paulatim ambitione divitum, partim etiam multitudinis insolentia in abusum veniret, ea convivia in ecclesiis exerceri prohibitum, ut habetur supra laudato can. 78. concil. Laodic. Vid. Navar. de orat. cap. V. n. 3. putans convivium, quod sine luxu, & perturbatione astantium fiat, in angulo ecclesiæ posse celebrari. Eadem in sententia est Raphael de la Torre in 2. 2. D. Thomæ tom. 2. q. 99. art. 3. disp. 7. pag. 621. cum seqq. Quod sequi videtur etiam Augustinus Barbosa cap. 3. lib. 2. Iuris Eccles.

VII. Observat idem, inter vetitos in SS. Ecclesiis actus (6) per tu-
(VI. nobis loco) numerari posse tumultuosos os impetus, con- multus &
clamations, exercitiū ludorū theatriū, itēq; saltationes. Qua strepitus
dere sancitum lib. vi. capit. Caroli M. & Ludovici cap. cxcii. &
seq. Prior ita habet: *Admoneant presbyteri plebem, ut in Ecclesiis*
verbositate uti non præsumant, sed cum fletu, & cū compunctione cordis,
Dei implorent auxilium tam pro se, quam & pro proximis suis. Et
quando presbyter celebrat missam, corda illorum semper ad celestia atten-
dant. Et quando sanctæ lectiones, vel Evangelia recitata fuerint, cum
silentio & devota mente pariter audiant, sicut DEVS dixit per Moy-
sem: Audi Israel, & tace: & oblationes offerant, & communicare fa-
cient. Cap. cxlvi. in eandem ferme sententiam conceptum: Verba
sunt. Quando populus ad Ecclesias venerit, tam per alios Dominicos,
quam & per solennitates Sanctorum, aliud non ibi agant, quam quod
ad DEI pertinet servitium. Illas vero balationes & saltationes, can-
ticq; turpia ac luxuriosa, & illa lusa diabolica non faciat, non in plateis,
nec in domibus, neque in ullo loco, quia hæc de paganorum consuetudine
remanserunt. Et qui ipsa fecerint canonicam sententiam accipiant. Vid.
cap. cantantes. 92. dist. cap. cum decorum de vit. & honest. cleric. vi-
detur. Navarrus in tract. de orat. cap. v. n. 25. Paulus Fescius de visi-
tat. lib.

lat. lib. 1. cap. 26. n. 25. Episcopos ubi adhortatur, ne in Ecclesiis, & divinis officiis, theatrales ludos permittant exercere.

(7) per munitionem seu extrastitionem in propugnacula. Nisi summa id ex- poscat necessitas,

IIX VII. SS. Ecclesiæ polluantur ex sententia Barboſæ, l. c. si in propugnacula ædificentur, ut statuunt Abb. & alii Doctores in cap. cum Ecclesiæ X. de immun. Eccles. quod tamen emergente extrema bellica necessitate locum habere non posse censent. Et recte quidem. Nam si sacra vasa possunt alienari pro redemptione captivorum, quid prohibeat, animas hominum conservare, & defendere muris templorum? Absurdum videretur, profecto, vasa, aut vestes, aut reliquas res sacras, hominum animis præferre. Sed alteriſ potius, quam nostris, utar, hoc in alierto adstruendo, rationibus. Est is Celsus Mancinus lib. 6. de jure principatuum cap. 22. pag. 288. ita scribens: Principes nonnunquam templa in gloriam, & cultum Dei extructa, in arces ædificant. Res profecto minime dura iis, qui in lectione Doctorum iuris Pontificii sunt versati, Innocent. Raimundi, Hostiensis, imo communis omnium est sententia, ut refert Angelus in summa in verb. immunitas §. vii. Principem iure proprio id efficere posse. Id autem haud facile est admit-tendum. Requiritur necessitas, neque mediocris, eaque urgens, ad suiq; defensionem, ut Archidiaconus & Hostiensis placuit 10. quæst. 1. cap. Sanctorum patrum. arg. c. cum Ecclesiis X. de immun. Eccles. --- Templum Dei ad eius cultum construitur: domus illius est domus precationis. At quemadmodum sacra franginus vasa pro captivis redimendis, pro pauperibus educandis, pro infirmis sanandis; nec nota criminis inuri nobis potest hæc facientibus: ita sane templa ad Dei cultum ædificata urgente necessitate, cum bellum agitur iustum, poterit princeps in arces construere. Clavum qui tenet, & in puppi qui sedet, saluti omnium prospicere, eius est officium. Idcirco, dum hoc necessitate iubente agit, inſte id fecisse censendum est. Hucusque Mancinus. Mancino calculum addunt, Baldus consil. 18. n. 3. vol. 3. Antonius Capicius de cis. 27. n. 6. Octavianus Cacheranus decis. Pedemont. 68. n. 28. Alphonsus Alvarez in Specul. Rom. Pontific. cap. 35, n. 36. & cap. 47. n. 37. Rolandus à Valle cons. 69. lib. 2. Tiberius Decianus cons. 35. n. 34. & 35. lib. 2. Dominicus Cardinalis Tuschius practic. conclus. tom. vi. pract. concl. 678. n. 15. lit. P. Franciscus Suarez. de virt. & statu relig. lib. 3. c. 3. p. m. 250. Alexa. Ap-pian. de bello civil. lib. 1. p. 365. luculentum, in medium dat, exem-

exemplum, quod hic subdicere allubescit, *Optimius Cos.*, ait, *armatos prima luce disponit, presidium Capitolio, Senatum, per praefatos convocat, ipse media in urbe sedem Castrorum occupat, in omnem occasionem intentus. In hoc rerum statu Senatus Gracchum & Fulvium Flacium ad causam in curia dicendam evocat. At illi armati in Aventinum excurrunt, sperantes, hoc occupato, Senatum conditiones pacis arrepturum.* Vid. *Iohann. Steph. Durand. decisio 28. Marpurg. consil. 57. & seqq. adstruentes: ob publicam utilitatem & necessitatem ecclesias quoque capere, & destruere licere. Extra hosce casus, grande, profecto, crimen in se admittunt Sacrosancta templa destruentes, & in usum profanum convertentes. Pertinet eo illud Arnobij lib. 7. Religiosa loca substructionibus pol-* *luntur profananturque privatis. Quae scribenti insignis succur-* rit mihi hac de re locus observatus in epistola *M. Aurelij Imperatoris ad Regem Siciliae, in qua objurgat eundem tanquam pa-* rum adversus templa religiosum. Verba subjicio prout est lingua *Castellana, à Iohanne V Vanckelio, in latinum traducta idiotif-* mum: *Mea sic est sententia, quod, quicumque ampliandorum regnorum & augendarum ditionum gratia, causam praeberit (labefactandi &)* imminuendi cultus divini, non Rex à nobis legitime imperans; Sed Tyrannus violenter agens, vocandus sit. Quod si Tyrannum dicimus qui civitates desolat, homines occidit, innocentes persequitur, virgines vitiat, & regna exhaurit: Quid obstat, quaeso, Princeps Excellentissime, quin Tyrannus sit Princeps qui templa violat, qui Sacerdotes non reveretur & quod omnium pessimum; qui Deorum cultum floccipendit? Non est profecto) maior tyrannis, nec in alium tyranni nomen iustius competit, quam in Principem aut Dynastam, qui adversus Deos suos irreligiosus est. Nul- lum enim flagitium aut facinus tam nefarium est, quod non perpetret, cui Deorum reverentia perit. Paucis interjectis pergit: Rem fecisti Princeps Serenissime, adeo foedam (& turpem,) ut eam me pudeat exponere; quod scilicet amplificandi palatii causa basilicam evertisti vetustissimam, quod nequaquam facere, imo ne cogitare quidem detueras. Etenim, licet saxa templorum parum valeant; Dii tamen quibus dedicata & consecrata sunt, plurimum valent. Tale fuisse factum scito, quod cum bona veniam tuam Princeps eximie dictum velim, ut maximo & mihi stupori, & urbi univ[er]se offendiculo & Senatui Sacrosancto dolori, acerbita-

Absque illa si sit grande crimen in se admittunt templa destruentes,

etque fuerit, utq; te virum confidentissimum censeant & gravissime puni-
endum fremant universi, quod tibi mirum videri neutiquam debet. Ha-
bent enim persuasissimum Romani, Principes, qui Deorum templa ausit
evertere, parum de Diis religiosè sentire. &c.

(8.) per
mercatus,

IX. (IIX.) Inter prohibitos, unde Ecclesia polluat, a-
ctus, connumeratur & mercatus per text. disertum in cap. decet
X. de immunit. eccles. in 6. Ad quod rectè intelligendum, non
pigrabor adscribere, quæ differit Franciscus Suarezius l. 3. de
Virt. & stat. relig. c. 4. n. 20. Dupliciter, inquit, de negotiatione loqui
possumus: Vno modo generatim & secundum intrinsecam rationem suam
Et sic dicere non possumus, esse ex natura intrinsece, malum omnem actum
negotiationis seu mercaturæ, intra ecclesiam factum: Quia in individuo
potest actus in se esse honestus, ex obiecto nempe iustitiæ, & ex fine aliquo
honesto, & potest fieri tali modo, ut sine perturbatione ecclesiæ, vel alio
incommodo fiat. Ergo tunc non haberet malitiam Sacrilegii ratione loci.
Aliter tamen loqui possumus de negotiatione & mercatura ex suo genere
& sic dici merito potest naturalem rationem dictitare, mercaturam non
esse in templo exercendam, quia ex se habet magnam improportionem cum
tali loco: estq; actio, multis periculis peccatorum exposita, ut non immeri-
to Christus Dominus dixerit: facere ecclesiam locum negotiationis nihil
aliud esse quam facere illam speluncam latronum. Quia in negotiatione,
secundum se & moraliter spectata, nunquam desunt furta, fraudes, periu-
ria & similia, quæ templi sanctitati valde repugnant: Hæc Suarez, quem
videbis & de alijs actionibus, sive negotiis civilibus, & profanis
in templis, ecclesiastico jure prohibitis exactius ibi differentem.
Nos de hoc argumento hic pedem figimus.

CONCLUSIO II.

Sacro sanctæ ecclesiæ seu templa, gaudent jure
Asylorum.

I. Enucleatius assertum hoc, ut explicetur, hæc per ca-
pita eundū (1.) Dicemus de origine & progressu Asylorū (2.) quid
asylū. (3.) Quo jure nitatur hæc templorū immunitas. (4.) Qua
fini Asyla instituta. (5.) Quæ personæ hac immunitate dignæ.
(6.) Quæ secus. (7.) De jure cognoscendi de delictis confu-
garum.

garum. (8.) De privilegijs seu beneficijs, quibus ad templa confugientes, potiuntur. (9.) De pœna violatorum hujus immunitatis. (10.) De Asylorum usu hodierno. Strictius singula persequemur. Quod (1.) attinet, originem asylorum, arcesse- Origo asy-
lorum apud
Iudæos. re fortè possis à Iudæis, quorum in Republ. quondam florentissimâ peculiaribus edictis hoc jus asylorum promulgatum fuit. Vid. Exod. 21. 13. Num. 35. 22. Deuter. 19. 5. Quorum ex textuum diligenti inspectione colligere est, ἀσυλίας jus Iudæicas urbes quasdam, neque non templa habuisse. Videtis Iosephum archæolog. 4. cap. 7. Philonem lib. de special. ad præcedent. 6. & 7. Isidorum Pelusiotam lib. 3. ep. 108. Ad quos remittit auctores doctissimus Seldenus in absolutissimo suo tractatu de iure naturali, gentium & civili, iuxta disciplinam Ebræorum lib. 4. cap. 2. de hoc argumento præ cæteris adeundus. De origine asylorum apud gentiles Gentiles. videndus Polydorus Virgilius lib. 3. cap. xii. de rerum inventor. p. 249. Petrus Gregor. Tolos. lib. 33. Synt. iur. æniv.

II. Apud Christianos non videtur statim cum ipsâ so- Christia-
nos. lenni dedicatione templorum, adeoq; Constantini tempestate, quum templa publicè ædificari cœpta, originem sumfisse; prout tradit Svar. tom. 1. de Relig. l. 3. cap. n. xii. Neq; enim negari potest non modo sub Imperatoribus paganis, sed & ferè ipsos C. annos sub Christianis Imperatoribus nullum hujus immunitatis in publicis monumentis, aut edictis Imperatorum deprehendere licere vestigium. Nulla hac de re lex invenitur lata à CONSTANTINO ad Arcadium usque; Ratio est in promptu, quod rigor prisce Ecclesiæ non admittebat ad ecclesiam, ctimum publicè admissorum, qualiumcunq; tandem, reos. Paulo post Imperatorum hac de re edicta promulgata. Sunt horum VI. in Cod. Iustin. (I.) Arcadij & Honorij A. C. 397. quæ est l. 1. Cod. de his qui ad Eccles. Confug. (II.) Honorij & Theodosii A. C. 414. quæ est 2. d. t. (III.) Theodosii & Valentiniani A. C. 432. l. 4. C. eod. (IV.) Martiani A. C. 451. l. 5. C. eod. (V.) Leonis A. C. 466. l. 6. pr. 1. 2. 3. 5. (VI.) Iustiniani A. C. 536. N. 17. c. 7. Videtis Decreta Conciliorum relata à Gratiano c. 17. q. 4. & sub tit. de immunitate Ecclesiarum, ex quibus patescit, antiquissimum esse hoc Christianorum templorum

privilegium. Iunge Petrum Gregorium Tolos. de Rep. l. 13. c. 22.
Magerum de advocat. armata c. 15. n. 66. & seqq.

**Asylum
quid ?**

**& quam
asylorum
varia loca.
(1) ecclesia.**

III. (2.) Videndum quid sit asylum, scilicet nihil aliud,
quam locus refugii. Locus hic porro apud Canonistarum filios non
unius est generis. (1) est Ecclesia, eaque certo ac perpetuo cul-
tui dicata, per text. in c. penult. X. de ecclesiis edificandis. sive inter-
dicta. (Hostiens. in cap. ecclesie n. 3. vers. sed nunquid,) sive polluta,
(Remig. de immunit. ampl. 4) sive diruta, cujus tamen certa spes est
reædificatum iri. (Camill. Borell. in summ. decis. tom. 1. l. 1. n. 39.)
sive quæ nondum est perfecte extructa (Aloys. Ricc. decis. 199.) Ora-
toria autem sub ecclesiis cum non comprehendantur, neq; hac
immunitate gaudent. Per text. in cap. inter dilectos, X. de donati-
onib. Vid. Abbas in cap. ult. de censibus n. 4. Armilla verbo immunitas
n. 19. Iulius Clarus l. 5. quest. 30. n. 7. Quos refert & sequitur Franc.

**(2) cæmi-
terium,
(3) atrium
ecclesie.
(4) fores.**

Suarez. de virt. & stat. Religionis l. 3. c. 9. sub finem p. 263 (II.) est
cæmiterium c. cum Ecclesia de immunit. Ecclesie (III) Atrium
seu Porticus ecclesie adhærens. c. si quis contumax. 17. q. 4 (IV)
Fores seu janua ipsius ecclesie, Diana. moral. resol. part. 3. sub-
dens, illum eadē gaudere immunitate, si parietem ecclesie par-
tis exterioris tetigerit. Idem Diana, Franchis. decis. 402. (V) Ex-
tendunt CC. hanc Ecclesie concessam immunitatē ad ecclesie
totum ambitum, internum juxta ac externum seu cæmiterium,
ex loci consuetudine definitum per text. express. in cap. id consti-
tuimus. 17. q. 4. & cap. si quis contumax ead. c. & qq. ibi: atria eccle-
sie vel porticibus quolibet modo ecclesie adherentibus. Diserte & hoc
cavetur in cap. Caroli Magni & Ludovici cap. ex verbis: Si quis
ad Ecclesiam confugium fecerit in atrio ipsius ecclesie, pacem habeat,
nec sit ei necesse ecclesiam ingredi, & nullus eum inde per vim abstra-
here præsumat, sed liceat ei confiteri quod fecit: & inde per manus bo-
norum hominum ad discussionem in publico producat. Notanter
diximus ex loci consuetudine definitum. Neque enim iidem
fines ubique locorum & temporum præfiniti asyilis, ut osten-
sum à doctissimo Rittershusio laudato tract. c. 6. p. m. 72. Vide
Covarruv. l. cit. n. 5. c. 20. ubi Abbatem Panormitanum sequu-
tus, spatium illud pro cæmiterio habendum esse autumat, quod
vel est benedictum, vel ad locum sacrum ab Episcopo deputa-
tum.

**(5) totus
Ecclesie
ambitus
& quis ille.**

rum Antiquitus ecclesiam majorē i. e. cathedralem aut matricē. 40. passus, minorem 30 habuisse, inferunt quidem Canonistæ ex cap. sicut antiquius, & cap. Frater, & cap. miror. 17. q. 4. Sylvest. in summ. verb. immunitas 3. n. 1. ver. & similiter spatium. Navarr. in man. c. 25. n. 18. Anastas. Germon. de Sacros. immunit. Adde plures laudatos à Barbosa lib. 3. Iur. Eccles. cap. 3. Diff. tamen Farin. prax. crim. q. 28. n. 12. & de immun. Eccles. n. 284. (vi) Domus ecclesiæ quasi inhærentes, utpote dormitorium, refectorium, claustrum, & similia. Vid. Covarruv. l. 2. variar. resolut. c. 20. n. 8. Mari. Antonin, variar. resolut. l. 1. resol. 18. n. 4. Sperell. decis. fori Ecclesiastici decis. 49. n. 7. (vii.) Monasteria seu domus religiosorum, ut interpretatur juris canonici textus; ipse Pontifex Gregorius xiv. in constitutione sua incip. cum alias. ix. Calend. Junii 1591. apud Piasec. in praxi Episcopali p. 2. c. 4. sub. tit. de immun. ecclesiæ: ibi monasterii domibus, locisq; sacris aut religiosis Archidiacon. in c. diffiniuit. 17. q. 4. Aloys. Ricc. in collect. decis. p. 3. coll. 648. in princip. Felician. de Vega ad cap. Cum sit generale n. 45. de indic. Mascard. de probat. conclus. 869. n. 18. Omnia quippe privilegia, à jure ecclesiis concessa, ad hospitalia translata sunt, late ceu prosequitur Fel. in c. de quarta n. 3. de prescript. Curt. Junior conf. 21. saepe animo revolve vol. 1. (IX) Episcopi palatium per cap. id constituimus. 17. q. 4. modo Ecclesiæ cohereat, (X) Domus Cardinalium Clar. §. fin. q. 30. quod usu hodie non servari observat Duard. ad bullam cænæ lib. 2. can. 15. q. 16. n. 12. Barbosa l. 2. Iur. eccles. c. 3. quibus jungendus Farinacius. q. 28. n. 48.

(7) Monasteria

(9) Episcopi palatium.
(10) Domus Cardinalium

V. De (3) quo jure scilicet nitatur hæc de asyliis ecclesiarum immunitas, ita forte distinguendum. Aut de Hebræorum rep. loquimur, & ad leges illas, quæ morales, ceremoniales, & forenses simul sunt, hoc privilegium est referendum. Sentit ita vir doctissimus V Vilhelmus Zepperus Nassov. LL. Mosaicarum forens. explanat lib. 1. c. 7. p. 43. Lex de asyllis, inquit, inter illas quoque pertinet, quas morales, ceremoniales & forenses simul dixi. Morale enim hic porro & perpetui iuris est homicidas non temere, sed causa prius cognita, ulciscendos esse. Qui verò nullo animi proposito quempiam occiderit, a morte vindicandum, & innocentis, aut saltem non plane nocentis vita consulendum esse. Hinc Patres ecclesiastici & concilia quædam præclare adhuc de asyllis sentiunt, ut videlicet innocentibus & im-

quo jure nititur immunitas asylosum

merito pressis, tuta sint perfugia, neque sanguis innoxius effundatur. Sic Zepperus. Aut sermo est de Rep. Christianâ, & vero haud ab- simile videtur, niti hoc privilegium jure merè positivo ecclesia- stico proprie, quidem & immediate: remote enim vero & improprie ex jure divino & naturali illud profluere, statuendum v de- tur cum Didaco Covarruv. var. resolut. l. 2. c. 20. n. 2. Conf. Anton. *Quesad. diversar. quest. cap. 1. n. 2. Petrum Teckium de iure sist. cap. 8. n. 1. Petrum Rebusf. tom. 2. constit. regul. tit. de immunit. ecclesiar. l. gl. 1. ex n. 2. Remigium de Gonnin princ. de immunit. ec- cles. in secundo praesupposito, alios.*

Asylorum
quæ causa
finalis.

V. Progredior ad (4) caput, quod de fine asylorum. Res ita habet. Lex Hebræa propinquo permittebat occisi vin- dicare necem; notantque interpretes Hebræi, talionem pro mor- tui manu exigipotuisse. Vindex profecto sanguinis, quocunque loco repertum, si homicidam interimeret, impunè id ferebat. Monet hoc eminentissimum illud Reip. literariæ decus, Hugo Grotius de I. B. & P. l. 1. c. 2. §. 5. *Cum iam ante diluvium, inquiens, gigantum ætate, promiscua invaluisset cædū licentia, instaurato post dilu- vium humano genere, ne mos idem invalesceret, severius occurrendum Deus censuit & repressa prioris seculi lenitate, quod natura non iniquum esse dictabat, & ipse permisit, ut insons esset qui homicidam occidisset. Quod postea institutis iudaicis summas ob causas, ad iudices solos restri- ctum est, ita tamen, ut moris pristini vestigium manserit, in iure eius qui occisum sanguine proximè attingeret, etiam post Mosis legem.* Hæc Gro- tius. Moderatior autem ut vindicta hæc privata esset (diffi- ciliior enim moderatio esse solet, ubi proprius dolor accedit) in- nocentibus de securitate prospiciebat Numen Opt. Max. asyli locis constitutis, extra quæ duntaxat licebat interficere occiso- rem defuncti, salvo tamen juris atque justitiæ examine. Adde, quod & jus naturæ dictat, innocentem ab omni injuria esse de- fendendum & immoderatam sævitiam cohibendam. At huc faciunt asyla, prout est in propatulo. Vide hac de asylorum justissima juxta ac æquissimâ causa, *August. de civit. Dei lib. 1. c. 4. & 7. Conf. P. Premum de secur. promiss. & fid. publ. quest. 7, Georgio um Rittershusf. de iure asylorum cap. vii. p. m. 110. & seqq.*

(1) Immu.

VI. De labor ad (5) caput, de personis hac immunitate dignis.
Harum

Harū de numero (1) esse putamus, quas constiterit, homicidium
 ex errore patrasse. Nec discrimen hic fit (1) inter liberum & nitate asy-
 fervum per l. 5. & 6. Cod. de his qui ad Ecclesiam confug. Nov. v. cap. lorum qui
 2. Vide Abb. Panorm. ad c. si quis contumax. c. 17. q. 4. Arnisaū de Rep. gaudeant.
 lib. 1. c. 3. p. m. 122. de asy- libris concessis accurate differentē, (2) (1) homi-
 laicū & clericū (2) inter fideles & infideles, ut notat glossa ad cap. cidium ex
 inter alia X. de immun. ecclesie. Quā sequuntur Hostiensis, Iohannes errore pas-
 Andreas Tiraquellus de primogen. q. 66. n. 8. Hugutio in c. definivit. c. trantio,
 17. 44. Felinus in. c. Iudas in l. de iud. Imola post alios in Clem. 1. de pœ-
 nitent. & remiss. Sylvester in verb. immunitas. 3. §. 3. Vide Franciscum
 Suarez. de virt. & statu vel. l. 3. c. x. n. 9. fusius hoc persequutū. (2)
 immunitate ecclesiasticā gaudet debitor ex causa civili ad eccle- (2) debito-
 siam confugiens, per text. l. presenti in pr. Cod. de his qui ad ecclesiam, res ex civi-
 Abbas ad cap. inter alia n. 22. & 24. de immun. ecclesie. Intelligendi li causa,
 autem tales debitores, qui absq; bonis fugiunt ad ecclesias. Vid.
 latius hoc comprobantem Iohannem Gutierrez ū in repet. l. nemo D.
 de legat. 1. n. 154. Adde Farin. l. 1. tit. q. 28. n. 34. asserentem ita
 frequentiori interpretum sententia fuisse obtentum. (3) Simpli-
 cem furem immunitate ecclesiastica gaudere colligunt Canoni- (3.) Fus
 stæ ex cap. inter alia; de imm. Eccl. quod sequitur Gomez. 3. tom. va- simplex.
 riar. resolut. q. 16. n. 2. & Gutierrezius loco iam iamq; citato. (4.)
 censet Boerius decis. 100. n. 8. & 9, Carceratum ex carcere fracto (4.) Carce-
 fugientem & ad ecclesiam se recipientem, hac immunitate gau- ratus ex
 dere, observans in Senatu Burdegalensi ita fuisse pronuntiatum. carceri
 Quod Henricus Boichius eo extendit in cap. ecclesie in fin. ut fracto
 obtineat, licet iuramentum præstiterit de redeundo. Limitat ta- fugiens.
 men hoc Farin. q. 28. n. 46 nisi sit carceratus pro aliquo delicto,
 pro quo ecclesia non habet immunitatem, utputa homicidio
 deliberato, proditorio; Per assassinium, seu alio simili.

VII. Proferimus pedem ad (VI.) caput, de personis, ec- Immunitas
 clesiasticā hac immunitate indignis. In harum seriem seu or- te ecclesi-
 dinem referendi (1.) Homicidæ voluntarij & proditorij, per astica qui
 difert. text. in Nov. 17. c. 7. c. 1. X. de homicid. ex quo textu non gau-
 communiter inferunt DD. quod quando quis commisit ho- dent.
 micidium proditoriè vel dolosè, non gaudeat hac immunita- (1) homi-
 te. Lib. cidæ pro-
 ditoria.

te. Lib. 5. capitul. Caroli M. & Ludovici cap. 122. idem cautum;
 Verba sunt: *Ut homicida, vel ceteri rei, qui legibus mori debent, si ad
 ecclesiam confugerint, non excusentur, neque eis ibidem victus detur.* Diff.
 Canonistæ extendentes hoc privilegium etiam ad voluntarios
 homicidas. Covarruvias l. 2. variar. resolut. c. 2. n. 7. vers. in his pro-
 fecto, & vers. nemo ab iisdem. Abb. Panormit. ad cap. inter alia. n. 8.
 Doctor Marta tr. de iurisd. p. 2. c. 51. n. 7. cum seqq. & longe pluri-
 mos vide cumulantem Nicolaum Boerium decis. 110. n. 3. Sed male, ceu
 observatum Petro de Ferrar. in sua practica tit. de form. inquis.
 f. 244. col. 1. ubi invehit hoc nomine in jus canonicum tan-
 quam ad placitum & sine ratione factum, imo contra jus divi-
 num. Bene Excell. Dominus Præses ad l. 2. Cod. de his qui ad
 Eccles. Confug. licet hoc ita statutum, tamen rationem non
 habet, & in populo Dei olim aliter obtinuit. Sed vide de ho-
 micidis proditoriis assertum hoc expressè firmantes, Covarr.
 l. 2. var. cap. 21. n. 7. Anton. Gomez. tom. 3. de delict. c. 10. n. 2. vers. 5.
 Alciat. lib. 7. parerg. c. 6. & de præsumpt. reg. 3. præf. 33. n. 4. Guido-
 nem Papa decis. 121. Didacum Perez. lib. 8. tit. 13. Iulium Clarum in §.
 homicidium. n. 10. & in §. fin. q. 30. n. 11. Farinacium lib. 1. tit. 1. q. 7. n.
 18. Iuncto tit. 4. q. 28. n. 22. 23. 24. 25. Vbi idem putat dicendum
 (1.) de eo qui occidere vult, aut vulnerat saltem animo occi-
 dendi, licet mors sequuta non fuerit. (2.) De Assassino vulgo
 Menchelmorder. n. 26. Vide de his Ægid. Boss. tit. de mandato
 ad homicid. n. 14. & seqq. Damhoud. c. 83. Clar. §. assassinium.
 Decian. l. 3. c. 9. n. 7. 9. & seq. & lib. 9. c. 30. Covarr. l. 2. var. re-
 sol. c. 20. n. 9. Menoch. c. 360. n. 42. ubi alios allegat. Adde Plo-
 tum cons. 133. tom. 1. var. cons. crimin. Ziletti. Flamin. Chartar. in
 tract. de execut. sentent. cap. de bannito 1. n. 242. & seqq. Nicol. Boeri-
 um decis. 109. n. 5. cum reliqq. Coras. lib. 5. miscell. c. 25. n. 8. q. 10. la-
 tissime Iohannem Gutierrez. lib. 17. pract. quest. 2. ex n. 2. Ioseph. Lu-
 dov. decis. Lucens. 16, ex. n. 35. Alex. consil. 145. vol. 7. n. 1. Anton.
 Scapp. de iure non scrip. l. 1. c. 24. Remigium de Gonny de immunit. ec-
 cles. falten. 13. p. 265. Paulum Fuscium sing. 37. lit. c. (II) In eodem
 censu sunt latrones, prædones Strassenreuber vnd Strauchdieber
 nocturni agrorum depopulatores, viarumque obsessores & in-
 fidiatores, quibus de hoc cautum multis canonibus, c. sicut. 17.

(1) Nocturni
 in agrorum
 depopula-
 tores.

9. 4. cap. inter alia X. de immunit. eccles. quos sequuti DD. tanquam communem hanc sententiam defendunt. Videatur Camillus Borellus. in summa decis. tot. orb. tit. 3. de his qui ad ecclesias confugiunt n. 69. Thomas Grammaticus consil. crimin. 37. n. 14. & decis. Neapol. 971. in pr. Bartholomaeus Chassan. ad consuet. Burg. rubr. 1. §. 5. n. 114. Covarruv. l. cit. testantes n. 13. Petrus Sarpa de iure asylo. c. 5. p. 80. Ludovic. de Peguera q. criminal. 40. n. 8. & 9. Magerus de Advocat. arm. c. 8. ubi explicat qui latrones, qui praedones dicantur.

IX. (III) Raptores virginum hac immunitate sunt indig- (1) Raptores virginum
gni. Nov. 17. c. 7. Nov. 37. Cyn. Bar. & DD. in l. 2. a. Cod. de his qui ad ecclesiam confugiunt. Iodoc. Damhaud. in pract. tit. de captura in citatione genere ali. c. 15. n. 20. Nico. Moro. in tract. de fide iuranga & pace c. 15. n. 20. ubi plures laudantur asserentes in Italia ita usu servari. Diss. per text. in c. de raptor. 16. q. 1. Borellus in summa decis. tot. orb. tit. 3. de his qui ad eccles. confug. n. 73. t. 1. Abbas Panorm. ad cap. inter alia n. 14. 16. & 17. Henricus in c. ecclesie de immunit. eccles. colum. 31. Quem sequitur Petrus Belluga in speculo principum §. sed qui n. 12. Remig. in tract. de immunit. fol. 128. Clar. in pract. §. fin. q. 30. Sub vers. quero nunquid ante si: Vbi testatur in facti contingentia se vidisse ecclesiae restitutum quendam condemnatum pro violentia illata mulieri 17. Maji 1568. (IV) In ipsis ecclesiis homicidia, aliave atrociora delicta, patrantes, per text. in cap. ult. de imm. eccles. Vid. Covarruv. l. cit. n. 15. Sigismundum Scacciam tract. de appellat. q. 5. n. 77. & seqq. l. 1. de iud. c. 59. n. 18. Andream Alciatum in tr. de presumptio. reg. 3. pres. 33. per tot. Stephanum A. frerum in addit. n. 1. cum seqq. Notanter dico atrociora delicta, propter leve enim admissum non facile quisquam ab ecclesia extrahendus secundum Abbat. in c. ult. X. de immunit. eccles. Sylv. in verbo immunit. 3. §. 1. Angelum Castrensem Pauli Castrensis filium in cons. 459 col. 1. 2. lib. consiliorum patris, ubi asserit hanc communem opinionem. Vid. Farinac. loco cit. ubi viii. hujus asserti limitationes n. 54. & seqq. adusque n. 62. (V) Haeretici Abbas Panorm. ad cap. inter alia n. 6. Iulius Clarus lib. 5. recept. script. Dominicus Cardinal. Tuschus concl. 10. n. 27. & seqq. Villadieg. tract. de haereticis q. 11. n. 15. alii, quos laudat Covarruvias l. cit. n. 15. Ratio est in promptu quicumque enim haereticus est, non debet gaudere beneficio indulto Christianis. Vide l. 1. Cod. de haeret. ibique

que Excell. Dom. Præsidentem (VI) Iudæi præsertim criminosi, si-
mulantesq; Christianismū l. 1. Cod. de his qui ad eccles. confug. Idē con-
stitutū in iure Saxonico. Sed videtur ex. l. 6. C. de his qui ad eccles.
cōfug. posse evinci, Iudæos etiā simpliciter tales, jure hoc ἀσυλίας
non esse privandos. Dicit ibi Imperator in pr. quod gaudere debeant
hoc iure homines cuiuscunque conditionis, adeoq; etiam qui sunt con-
ditionis judaicæ. Resp. cū Excell. Domino Præsidente in l. 6. ex men-
te Gothofredi: per cuiuscunque conditionis homines intelligi,
cuiuscunque conditionis debitores, ut sensus sit, qui est debi-
tor privatus, vel publicus gaudet jure asyli; vel debet intelligi de
hominibus orthodoxæ religionis.

(7) Rei cri-
minis læsæ
majestatis. X. (VII) Rei criminis læsæ majestatis, ut notat Igneus
ad l. 1. n. 12. & 57. D. ad Senatuscons. Syllan. Comprobat hoc fusius
Gigas in tr. de cri. læsæ maj. lib. 3. q. per totam sub rubr. de plu-
ribus & diversis qq. Adde novissimam constitutionem Pontificis
Gregorij XIV., ubi diserte indigni pronunciantur, hujus eccle-
siasticæ immunitatis. Nec immerito; atrocissimum enim hoc
delictum infami non solum morte punitur, sed & punitur affe-
ctus, effectu non secuto, per l. Quisquis C. ad leg. Jul. Maiestatis
Vide Laimannum l. 4. tr. 6. c. 3. n. 9. Farinac. in apendi. c. 14. n. 186.
Marium Italiam lib. 1. c. 5. §. 7. n. 52. asserentes quidem, etiam
hoc extendendum esse ad illos, qui ratum habent, & non reve-
lant crimen læsæ Majestatis. Forte autem male; Nam in constitut.
Gregoriana, verba, illa in Personā Principis, actionem indicant
positivam; rati habitio autem, & revelandi omissio non importat
hujusmodi actionem, & influxum positivum.

(8) Spe im-
munitatis
hujus de-
linquentes. XI. (IIX) Spe immunitatis hujus propter vicinitatē loci
sacri enormiter delinquentes. arg. c. fin. X. de immun. eccles. Vid. Ia-
cob. Menoch. l. 5. præsumt. n. 4. & 5. Dominicus Cardinalis Tuschus concl.
præct. 11. n. 49. Andreas Alciatus de præsumt. reg. 3. præsumt. 33. n. 4.
Covarruvias l. cit. versic. 26. Antonius Gomez. tom. 2. var. C. 10. n. 20.
vers. tertius casus est. Iodoc. Damhud. in prax. crim. c. 106. n. 8. pul-
chre Alphons. Azeved. in l. 1. nov. recopil. tit. 2. l. 3. ex. n. 24. Iulius
Clarus lib. 5. §. fin. q. 30. n. 15. Lælius de Zanch. de privil. eccles. priv. 13.
ex. n. 11. (IX) Debitores contumaces & decoctores. Firmant
hoc & adstruunt. Francisc. Suarez. lib. cit. cap. xi. p. 265. Argento-
raten-

Patenses part. 2. consil. 65c Gutierrez. l. pr. q. 1. per tot. Nicolaus Boerius
Lucif. 215. n. 7. Arniseus de Rep. lib. 1. c. 3. p. 98. & seqq. Bonevent. de
decoctior 3. part. n. 42. Petrus Rebus. in tom. 2. tit. de immun. eccles. art.
1. gl. 2. ex. n. 1. Menoch. de arbitr. q. 90. ex. n. 14. Johannes Man-
tienco in lib. 5. recoll. tit. 19. per tot. Iohannes Martinez. de Olano in
antinom. ex tit. M. n. 41. De decoctoribus quinam illi sint, Vid.
Arum. disc. 4. Vol. 3. Laurentium Banck integro de Bancciruptor. tra-
ctatu. Hermannum Latherum de censu l. 3. c. 15. Latisime Danielelem
Sauterium in praxi Bancciruptorum. Videtis mihi & mastygem
mercatorum fallitorum ejusdem Sauterij, ubi varium jus, apud
varios populos de debitorum fallitorum pœnis, operose recen-
setur. Certe infamiam decoctoribus jam olim Solonis Lex
irrogavit, cujus apud Laertium verba sunt: Qui matrimonii
versuram fecerit ignobilis & obscurus esto, quam legem & po-
puli quiq; observarunt, & omnis generis infamiâ tales notave-
runt. Add. Piccart. histor. observat. dec. 17. q. 4. (X.) Qui ad
ecclesiam confugientes seditiose in eâ conclamant, turbasq; concitant.
Vid. l. 5. Cod. de his qui ad Eccl. Confug. c. decet X. de immu-
nit. eccles. ibi: Decet ut cujus in pace factus est locus ejus cultus sit
cum debita veneratione pacificus: nullis in locis eisdem, in quibus cum
pace ac quietè vota convenit celebrari, seditionem excitet, conclama-
tionem moveat, impetumq; committat. Cessent in locis illis universi-
tatum & societatum quarumlibet concilia conciones & publica parla-
menta &c. Vid. Excell. Dn. Præsidentem ad l. 5. Cod. de his qui
ad Eccles. Conf. Covarruv. loco sæpius cit. 20. n. 17. v. 36. Mæ-
vium ad jus Lubecense lib. 4. artic. 11. tit. xv. p. 201. ubi recte
observat, si in tali delicto simul concurrant hæc quatuor, quod
(1) persona ecclesiastica offendatur (2) in loco ecclesiæ (3) eo
tempore quando divina administrat., & (4) hæc turbantur
gladio delinquens puniendus est. l. si quis in hoc, ibiq; Bald. C. de
Epis. & Cleric. Auth. sed novo iure. Cod. eod. Vid. Carpzov. in iurispr.
Romano Saxon. p. 4. const. 1. defin. xii. (XI.) Tributorum publico-
rum debitores, diserto ex textu in Nov. 17. c. 7. §. 1. Farinac. q.
28. n. 31. C. 1. A. de accus. v. 24. n. 6. Quod & de muneribus rea-
libus ordinariis asserendum, per notata Klock. c. 2. de collect. n. 4.

(10) Sediti-
 onis in Ec-
 clesia con-
 citantes.

(11) Tribu-
 torum pu-
 blicorum
 debitores.

L

Iniquè

Iniquè tamen oppressis, aut oneri nequaquã sufficientibus tem-
pla concludenda non sunt. Vid. Klock. de contribut. c. 18. n. 186.

(12) **armati** (XII.) *Armati ad ecclesiam confugientes. l. si servus C. de his qui
ad ecclesiã ad eccles. confug. Covarruv. var. resol. l. 2. c. 20. n. 18. vers. 36. Ratio
confugien- hæc esse potest, quod armorum usus etiam de jure communi pro-
hibitus sit, tam intra, quam extra ecclesiam l. 1. C. ut armorum
usus in scio principe interd. sit. l. 11. c. Clerici arma X. de vita & honestat.
Cleric. Cotta in suis memorabilib. verb. armorum. Tiraquellus de nob. c.
20. n. 56. Conf. Gothofr. ad l. 3. Cod. de his qui ad Eccles. con-
fugiunt & Leunclarium in paratit. antiquis vers. confugas lib.
1. cit. XII. §. 3 p. 86. Adeundum & de legitimo armorum
usu, armamentarium Iustinianum, opera unius Clarissimi Ta-
boris, demum patefactum cap. 1. p. 153. Sed videatur Nicolaus
Vigelius method. juris controuv. l. III. c. 1. plures casus recen-
sens, quibus securitate gaudere non debent ad ecclesiam confu-
gientes.*

**De delictis
confugarum
cognoscen-
di jus perti-
net ad Epi-
scopum,**

XII. Nobis ad (8.) caput, de jure cognoscendi de delictis
confugarum, ad quem pertineat, transeundum. Episcopi, autem,
id munus esse, ex priscis annalibus sacris, constitutionibus Impe-
ratorum, & canonum asserendum putamus. Vid. l. 3. Cod.
de his qui ad Ecclesias confug. c. inter alia X. de imm. Eccl. c. si-
cut antiquitus. 17. q. 4. Ius V Visigothorum tit. 5. ita hac de re
cavet: *Etiam si contigerit homicidam voluntarium ad altare sanctum
fortasse confugere, non quidem presumat eum, absq; consultu Sacerdotis,
persecutor eius abstrahere. Consulto tamen Sacerdote ac reddito Sacra-
mento, ne eundem Sceleratum publicæ mortis pœna condemnet, Sacer-
dos eum sua intentione ab altari repellat, & extra chorum prouciat, &
sic ille, qui eum persequitur, comprehendat.* Rectè itaque Laurentius
Ohm; disp. de jure Episcopali th. 16. l. 1. *Beneficio, inquit, asyli
in ecclesiis & monasteriis, ac aliis locis sacris & religiosis, ut quis
uti frui posset, das sich eines des Gottes frieden in der Kirchen
Klöster / Kirchhoff / Hospital / Capellen vnd dergleichen gebrauchen
möge / etiam est Episcopi.* Nimirum delictum hoc statutum eccle-
siasticum, ejusque privilegia concernit, quæ ad jurisdictionem
eccle-

Ecclesiasticam pertinere est in confesso. Godofredus à Bavo
 tr. reali quest. 16. num. 14. ubi in praxi ita dicit ser-
 vari. De cætero non diffitemur delicti in templo com-
 missi cognitionem, & punitionem ad iudicem laicum spectare,
 seu tradunt Br. in l. si cui. 7. §. cum Saerilegium, n. 3. de accusat. Iudex secu-
 Salices. in auth. item nulla communitas. Cod. de Sacros. eccles. Anton. laris requir-
 Gomez. 8. resol. 10. n. 2. per l. 10. C. de accus. c. fin. X. de immun: eccles. ere debet
 Inferunt hinchaud absurde DD. (1.) iudicē secularem, Episcopū Episcopū
 ecclesiæ, pro extrahendis & tradendis reis, qui in ecclesiam se re- pro tra-
 ceperunt, decenter debere requirere, cui etiam ab Episcopo erunt dēdis reis
 tradendi, cum Ecclesia non debeat esse facinorosorum & male-
 ficiorum protectrix, Godofred. à Bavo tr. real. quest. 16. n. 74. Ste-
 phanus Ausfrerus in addit. ad capell. Tolozan. decis. 423. n. 6. Decian. 6.
 tr. cri. 27. n. 2. 3. 5. 12. & seqq. ubi notat de consuetudine aliud Quod con-
 observari; posse nimirum iudicem secularem sine ulla licentiā suetudine
 Episcopi, vel superioris impetrata, impune capere gravissimo- non serva-
 rum delictorum reos, ne scilicet interim dum expectatur licen- tur,
 tia prælatorum, vel Episcopi, qui se alias tali in casu valde diffi-
 ciles præbere solent, delinquentes aufugiendo publicæ discipli-
 næ se subducant. Confer. Scacciam. lib. de iud. caus. civil. cri. & heret.
 42. n. 13. Gulielmum de Bened. in. 1. part. repet. cap. Raynutiū n. 152.
 Boer. decis. 100. n. 2. Clar. in pract. §. fin. q. 30. vers. sic quæro numquid.
 sequitur hos etiam Farinac. l. 1. l. 4. q. 28. Exceptio est, nisi inter eos
 sint, qui immunitate ecclesiastica non gaudent, quo casu, irrequi-
 sito etiam Episcopi consensu, ex ecclesia extrahi, & ad supplici-
 um rapi possunt. Quam exceptionem adstruunt Iulius Clarus l. V.
 recept. sent. §. fin. q. 30. n. 20. Dominicus Cardinalis Tuschus conclus.
 pract. 11. n. 47. tom. 3. Abbas Panormitanus ad cap. inter alia n. 3. &
 n. 8. Inferunt. (2) ad iudicem Ecclesiasticum spectare decidere, an
 reus in loco sacro, vel profano captus sit, asserentibus satellitibus
 in loco profano esse reum captum, Per text. in cap. si iudex de
 sent. ex comm. lib. 61. quem declarant. Mar. Ital. de immun. lib. 1. cap.
 6. §. 2. n. 100. Gambacurt. de immun. eccles. lib. 4. c. 22. n. 25. Lezana
 in summ. quest. regul. verb. immunitas. n. 20. Iohan. Anton. Novar.
 cod. tit. n. 93. limitans hoc locum non habere, si aliter consuetu-
dine

dine observaretur. Inferunt. (3) solum Episcopum ita judicem competentem esse, ut alij prælatorum hoc mandari non possit. *Vid. Farinac. tom. 1. consil. 26. n. 2. Lauret. de Franchis de controvers. inter Episc. & regular. in quest. divers. quest. 29. pag. 342. Sperell. decis. fori eccles. 31. n. 8. ubi refert, hanc sententiam approbasse sacram Congreg. super controvers. jurisdic. in Conversana 15. Febr. 1633.*

Beneficio-
rum insi-
gnium ad
templa
confugien-
tes compo-
tes fiunt.

(1.)

(2.)

(3.)

XIII. Sequitur caput (9.) de privilegijs & beneficijs, quorum ad templa confugientes compotes fiunt. (1.) est, quod, cum jam supra explicatum dedimus, nemo inde violenter propriaq; autoritate extrahi queat, & ad supplicium rapi: *can. definivit, can. minor. can. nullas. can. id constituimus 17. q. 4. cap. inter alia X. de immun. Eccles. Nov. 17. cap. 7.* quos textus latius explanant *Julius Clarus lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 30. per tot. Barthol. Chassaneus in comment. consuetud. Burgund. rubr. 1. des justices §. 50. cas. 16. n. 111. Nicolaus Boerius decis. Burdigall. 109. per tot. Vid. l. 2. Cod. de his qui ad Eccles. confug. ubi majestatis læsæ criminis arguitur reus, qui ad Sacros. ecclesias confugientes abducere tentaverit.* (II.) est, quod neq; in ipsis ecclesiis injuria aliqua affici possint. Sic enim statuit Synodus Toletana, quæ refertur in cap. 35. 17. q. 4. *Diffiniuit Sanctum Concilium, ut nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere aut quodcunq; nocivilitatis vel damni seu spoliis residentibus in loco Sancto inferre &c.* Quod intelligendum cum Canonistis, de bonis, quæ sine injuria alicujus secum defert, vel ibi retinet: nam aliena si debita ibi detineret spoliari illis posset, per eum, qui ad hoc haberet potestatem. Videatur cap. de raptorib. 36. q. 1. *Ubi dicitur, quod si secum deferat raptam fœminam ad Ecclesiam, subtrahenda est, licet ipse non sit per vim abducendus.* (III.) est, non posse obsideri ecclesiam, propter eum, qui ad Ecclesiam confugit isti fini, ne alimenta & vestitus, & alia necessaria ad vitam, & humanas actiones ad reclusum in Ecclesia deferantur. Aperte hoc cavet. l. present. Cod. de his qui ad Eccles. confug. ibi: *Nec in ipsis ecclesiis, ita quemquam detineri atq; ita constringi, ut ei aliquid victualium rerum, aut vestis nege-*

negetur, aut requies. Vid. *Abb. Panormit. l. Hostiensis ad cap. inter alia. Guido Pape decis. Grationap. 121. n. 1. & seqq. Stephanus Aufrerus in addit. ad Capell. Tolozan. decis. Delphinat. 763. n. 26. part. 2.* Exceptio est, si ecclesia à magistratu ecclesiastico seu iudice obsideatur, tantisperdum de jure immunitatis constare possit, ne libere fugiat, vel certe, ut si extra fines ecclesiæ exeat, capiatur. Quam exceptionem adstruunt *Abb. Panormit. ad cap. inter alia. n. 11. X. de immun. eccles. Dominicus. Card. Tuschus conclus. pract. 10. n. 12. cum seqq. Tom. 2. lit. E. Franciscus Marcus decis. 763. n. 16. Didacus Covarruvius loco sæpius cit. n. 17. (IV.)* est, reum quamdiu in ecclesia commoratur non posse ad mortem, vel corporalem pœnam condemnari. Colligo hoc ex cap. inter alia, ubi verbis, *non est violenter ab ecclesiâ extrahendus*, statim subjicitur, *neq. inde damnari debet ad mortem vel pœnam*, Pœna autem intelligenda videtur cum Panormitano corporis afflictiva, licet glossa diffentiat, sed male. (V.) Iudicem non posse reum extrahere, ab ecclesia per vim, & contra ecclesiæ immunitatem, gravi exinde sacrilegio se redditurum obnoxium. Violatio enim immunitatis hujus pro sacrilegio habetur, per text. in cap. sacrilegium & seqq. 17. q. 4. Confer Dominicum Card. Tuschum concl. pract. 8. n. 2. t. 2. lit. E. Francisc. Marcum decis. Delphinat. 763. n. 9. part. 2. Stephan. Aufrerum in addit. ad Capell. Toloz. 423. n. 3. Remigium de Gonnide immun. Eccles. q. xii. (VI) est, iudicem, confugientem ad ecclesiam inde abducentem, teneri ad restituendum, nulla interposita mora ecclesiæ, eum, quem vi, & contra immunitatem extraxit, per text. evidentem, in cap. miror 17. q. 4. Quod ex Augustini ep. 187. ad Bonifacium, quem reprehendit, quod hominem de ecclesia rapuerat, subdens; *Ecclesiæ igitur illum revoca, quem ut irreligiosissimus rapuisti*. Videatur Abbas Panormit. ad cap. inter alia. n. 26. Bartol. in l. presenti Cod. de his qui ad eccles. confug. Oldradus Consil. 53. eo extendens hoc privilegiū, quod, licet iudex postquam extraxit reum velit cautionem de impunitate dare, & eā conditione retinere reum, non satisfaciat Ecclesiæ, nec conscientiæ suæ, sed debeat prius restituere, quod abstulit, & postea de alia com-

(4.)

(5.)

(6.)

positione cum ecclesia tractare. Vnde, si iudex nolit hoc modo satisfacere ecclesie, potest per censuras ecclesiasticas ad id compelli, quia est pertinax contra ecclesiam in re valde gravi, ut loquuntur Canonistæ. Vid. *Francisc. Marcum decis. Delphinat. 763. n. 9. pr. Stephanum Ausrerum in addit. ad decis. Capell. Tolozan. 423. n. 13. Turrecremat. ad laudat. cap. mirror. Petrum Sarpam de iure asylor. c. 1. p. 20. n. 21.*

Pœna gravissima in violatores asylorum instituta.

XIV. Plura mittimus privilegia ad templa confugientium, ad (10.) progredientes caput de pœnâ in violatores asylorum constituta. Sacrosanctum enim vero prisco ævo nunquam non habitum fuit inter gentes jus asyli, quod colligere est ex pœnis violatoribus eorundem gravissimis irrogatis. Recenset has longâ serie *Petrus Gregorius Tolosanus Syntagm. iuris universi l. 32. c. 20.* Ex quibus abunde patet, & Summum Numen Severissimum vindicem, hosce nefarios homines expertos fuisse. Notatum & hoc Iustino lib. 24. Nicephoro Calisto l. 14. histor. eccles. c. 32. *Cum quidam, inquit, servi ab heris, male tractati ad ecclesias confugissent, neq. hinc evelli possent, turbantes Clericos unum Clericum occiderunt, & postea seipsos, quo tempore cœpit error Nestorii, quidamq. Poeta mali ominis illud factum iis iambis prædixit:*

(6) σημεῖα καὶ ταῦτα γίγνεσθαι φιλεῖ
ὅταν ἢ ναοῖς καλᾶσκηφῇ μύτῳ i. e.

*Consuevit omen triste afferre, sanctius
Si forte templum polluat piaculum.*

Iure civili justiniano capitali pœna solus vel conatus punitur l. 1. §. 2. C. de his qui ad eccles. confug. imo qui nuda saltem cogitatione, atque tractatu ausi fuerint tentare, capitali, & ultimi supplicij animadversione plectuntur, ut habent verbal. 6. in pr. d. t. Reputatur enim istud crimen læsæ majestatis, cum divinam majestatem offendat, qui ejus domum violat. Atque in hanc eunt sententiam *Baconus in 4. sent. dist. 12. a. 1. n. 5. Tuschus verb. Eccles. Concl. 8. n. 2. Azor. 2. part. lib. 9. c. 9. q. 11. Scortia epit. 152. & theor. 387. Thesaurus in praxi par. 2. verb. immunitas. cap. 1. Farinac. de carceribus q. 28. n. 2. & in append. de immun. C. xx. n. 309. Bonac. disp. 3. q. 7. de*

q. 7. de immunit. punit. 6. n. 5. alijque passim ab his longa serie cum-
mulati. Animadvertit tamen *Farinac. q. 28. de carcer. n. 6. Decian.*
l. 6. c. 18. n. 16. & c. 25. n. 7. Clarus §. fin. q. 30. poenam hanc, usu re-
ceptam non esse, Alia poena eaque paulo mitior constituta a
Theod. & Valent. l. pateant. 4. de iis qui ad eccles. confug. l. 9. C. Theod.
tit. 49. nimirum hæc, ut qui propria autoritate avulserit extraxerit
verberibus affectus, rarusq; relegetur. Mentio fit ejusdē in *l. 2. Cod.*
de Crim. Sacril. & apud Harmenopolum lib. 2. promt. iur. t. 9. §. fin.
de quo poenæ generē vide quæ notata ab *Henrico Salmuth. ad Gui-*
donis Pancirolli rerum memorab. lib. 2. tit. 14. p. m. 193. Iunge Ritters-
hus. de iur. asyl. p. m. 148.

XV. Iure Canonico poena est horum transgressorum ali-
quando 30. librarum examinati argenti, aliquando nongento-
rum solidorum, uti tradit *Hostiens. in summ. de immun. n. 14.* quæ
tamen à iudice poterit moderari, *Vid. c. quisquis, & c. si quis contu-*
max. 17. q. 4. vers. componas. quos ad hoc probandū alleg. text. *Gutier-*
rez. pract. quest. civil. l. 3. q. 4. n. 11. Ambrosin. de immun. e. 15. n. 7.
Adde Tuschum verb. Ecclesia. concl. 8. n. 11. Farin. de carcer. q. 28. n.
5. & in append. de immun. c. 20. n. 319. Ambrosin. c. 15. n. 1. & 2. Bo-
nac. disp. 3. q. 7. de immun. punit. 6. n. 5. qui sustinent cum multis aliis,
poenam hanc antiquatam non esse, sed renovatam per Concil.
Trident. sess. 25. c. 20. & per constitutionem Gregorij XIV. (2)
Eodem jure Canonico irrogari solet poena excommunicationis
c. sicut antiquitus. c. frater 17. q. 4. Adde Canon. nullus clerico-
rum c. & quest. eadem. Novissimam præfertim Constitutio-
nem Pontificis Gregorij XIV, in qua sic definitum: Siquis quo-
vis pretextu quicquid præter, aut contra huius nostræ constitutionis te-
norem attentare præsumserit declaramus eum ipso facto censuras & poenas
easdem incurrere, quæ contra libertatis iurē & immunitatis ecclesiasti-
cæ violatores per sacros canones, conciliorumq; generalium & nostrorum
prædecessorum Constitutiones sunt promulgatæ, etc. *Conf. Farinac. in*
append. de immun. c. 29. n. 313. & seqq. Latream. de immun. p. 4. n. 8.
Naldum verb. casus reservatus. n. 1. Thesaurum in praxi p. 2. vera. im-
munitas. c. 1. Bonac. disp. 3. q. 7. de immun. p. 6. n. 5. observantes ver-
ba. ipso facto, nihil aliud velle, quam excommunicationem hanc
esse latā, ut loquuntur, sententiæ, ipsoque jure incurrī. Eodem
jure

jure canonum etiam hæc (3) pœna irrogatur violatoribus Ecclesiasticæ hujus immunitatis, ut non recipiantur oblationes à domo illius; quide Ecclesia hominem extraxit. Vid. c. *miror.* 17. q. 4. *Gambat. de immun. Eccles. lib. 8. c. 1. n. 10.* Ex eodem capit, & cap. *si quis contumax.* 17. q. 4. etiam colligere est publicam (4.) pœnitentiam hisce facinorosis fuisse agendam. Tum autem (5) ipsi ad templa confugientes, indigni censentur hujus immunitatis, prout hac de re definit *text. 1. in cap. frater.* 17. q. 4. *ibi: ad Episcopos direximus iussionem, ut eos qui Ecclesias violasse perhibentur accessu earum indicent esse indignos etc.* Denique Sacrilegium (6) incurrere dicuntur secundum canones punibile. Vid. cap. *si quis.* cap. *quisquis.* §. *Sacrilegium.* & cap. *si quis.* 17. q. 4. ca. *decer de imm. Eccles. in 6.* ex quibus textibus hoc communiter concludunt *Clarlin. controuv. forens. c. 15. n. 11. Guazzin. de defens. l. c. 11. num. 19. ad fin. & n. 2.0. in fine. Cardin. Tuschus verb. Sacrilegium concl. 6. n. 2. Caball. resolut. crim. resol. 194. n. & 7. Alexander Peregrin. de immun. Eccles. cap. 6. n. 28. aliq. ab his laudati.*

Vidatores
immunitas
ecclesiasti-
cæ qui?

(1)

(2)

XVI. De pœnâ violatorum insignis hujus immunitatis ecclesiasticæ hætenus, sed qui in censu eorum habendi sint, querere possis. Putant Canonistæ esse, (1) illos, qui extrahunt immunitate hac ecclesiastica dignissimos, quorum texui catalogū cap. 5. Secus rati pronunciandū de illis, qui eadē indignos extrahere audent, quibus de cap. 6. concl. 2. (2) Qui extrahunt contra bullam Gregorij XIV. qua ita cautum: *Volumus, dictaq. auctoritate decernimus & declaramus: Ut curia secularis, eiusq. iudices, & Officiales ab Ecclesiis, Monasteriis, locisq. sacris predictis Laicum aliquem, ut præfertur delinquentem, in nullo ex casibus supra dictis sine expressa licentia Episcopi vel eius Officialis, & cum interventu persone ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiamsi alii Ordinarii sint; aut nullius diœcesis, aut conservatores, ab hac sede specialiter vel generaliter deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat: occurrente autem casu in loco exempto, & nullius diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem devolvatur hæc cognitio, & non ad alios: capere, extrahere, aut incarcerare non possunt, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ persone Eccles. requisitæ, illos in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut captura & incarcerationi intervenire,*

venire, & assistere recusaverint, tuncq; reverentia Ecclesie & locis sacris debita memores, predictos delinquentes minori, quo id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu extrahere curent. Ex hujus constitutionis tenore inter violatores Ecclesiasticæ hujus immunitatis, connumerant interpretes dictæ constitutionis (3) Ministros curiæ secularis absq; licentia Episcopi, & Ecclesiasticæ personæ interventu, & magno cum scandalo reos extrahentes. Vid. *Gambacurtam lib. 8. c. 10. n. 8. Farinac. in append. c. 20. n. 325. Genuens. in praxi c. 22. n. 9.*

(4) Iudices mandantes extrahi contra præscriptum Gregorij Pontific. Casus & rationes decidendi ex dicta constitutione Vide apud *Suar. tom. 1. de relig. tract. 2. lib. 3. c. 13. & cap. reum c. definiit. 17. q. 4. n. 17. Farinacium in append. de immun. c. 20. n. 324. Peregrinum de immun. Eccles. c. 14. n. 10. Marium Italianum de immun. lib. 1. c. 6. §. 2. n. 38. & 39. Genuens. in prax. c. 26. n. 7. Megalium in 3. par. lib. 4. c. 2. q. 1. n. 32. Bonac. in decalog. disp. 3. q. 7. de immun. part. 9. n. 10. Gregorium de Valentia t. 3. nisp. 6. q. 15. punct. 1. ad. 2. (5) Attentantes duntaxat extractionem reorum. per. gloss. in l. 2. Cod. de his qui ad ecclesiam confug. & dictæ constitutionis Gregorianæ verba, si quis præter vel contra attentare præsumpsit (6) Iudices mandantes reum occidi in ecclesia, remota etiam, nullaque interveniente extractione. Rationes vide apud *Naldum in annotat. ad ius Canonicum fol. 61. Mariam Novarium in tr. de elect. fori. 1. 2. p. 2. q. 14. Paulum Squillante tr. de obligat. Cleric. p. 5. dub. 14. n. 90. Non obstat, quod lex pœnalis extendenda non sit. Neque enim (1) hic est extensio, sed declaratio potius quædam juris, cum utrobique par subsit ratio, quo casu constitutio pœnalis non potest dici extendi. Vide late hæc tradentem *Alphonsum Moditium in §. lex est Institut. de l. G. N. & C. dub. 54. n. 1. Iohannem Gutierrezium pract. q. 6. lib. 3. q. 17. n. 83. Molin. lib. de Hispan. primogenit. c. 5. n. 12. Parisium consil. 32. n. 20. lib. 2. Gravettam de antiquit. temp. 4. part. in pr. n. 91. & seqq. (2) Non absurdum videtur legis secundario licet pœnalis, primario tamen favorabilis extensionem admitti. Sentit ita *Merolla tom. 3. disput. 6. c. 6. d. 1. n. 14. putans leges pro defensione immunitatis ecclesiasticæ latas favorabiles censendas, & inter privilegia computandas esse. Eadem in sententia sunt Bart. in l. qui exceptionem. n. 2. de Cond. indeb. Albericus & Salicet.****

ibid. n. 1. Covarruv. var. resol. l. 1. c. 11. n. 5. Flaminius' de resignat. bo-
 nefic. lib. 12. q. 2. n. 13. & seqq. Mandosius reg. 10. de annal. q. 3. n. 7.
 Alphonsus Moditius in §. lex est instit. de iure N. & G. d. 21. n. 4. & ratio
 esse videtur; Ne lex elusoria reddatur, ut renet Felin. in c. translatio
 de constit. n. 14. Tiraquell. in leg. connubial. gloss. n. 111. Navarr. c. 27.
 n. 51. Suarez. lib. 4. c. 2. n. 7. Mascard. de probat. concl. 596. n. 2. Tho-
 mas Valascus tom. 2. conf. 159. n. 10. (3) Non est iniquum extendi
 legem pœnalem, quando est lata (ut in præsentî casu) in favorem
 animarum & ecclesiæ. Bartol. in auth. Sacram. puberum. n. 19. Cod.
 si adversus vendit. Francus ad c. sciant cuncti de elect. in 6. addens quan-
 tumcunq; lex correctoria sit. Iunge Lessium de I. & I. lib. 2. cap. 45. dub.
 4. n. 22. Decian. lib. 3. conf. 80. n. 12. Hondedem lib. 1. conf. 3. n. 42.
 Maynardum de privil. Eccles. p. 1. tit. 6. §. 4. n. xii. Riccium in prax.
 p. 2. resol. 42. n. 2. Solorzanum de Indiarum iure tom. 1. lib. 2. c. 24. n.
 39. Marantam part. 2. respons. 36. n. 11. & respons. 31. n. 12. Guazzinum
 def. 20. n. 20. alios ab his laudatos, adstruentes ad unum, in du-
 bio, opinione hinc inde æque probabili apparente, amplecten-
 dam esse illam, quæ pro Ecclesiâ facit.

Asyla nec
 hodie im-
 probanda,
 si debitæ
 conditio-
 nes obser-
 ventur,

XVII. Sequitur caput (9) & ultimum, de usu asylorum ho-
 dierno. Afferendum videtur, forte, nec hodiernum asyla esse
 improbanda, modo debitæ conditiones, & iustæ causæ adfuerint.
 Recenset hæc Petrus Martyr. Tom. 1. loc. comm. clas. 4. p. 1712.
 Quinque illic cautionibus adhibitis, putans asyla retineri posse:
 Primum ne privata, seu publicæ res ea licentia ledantur: Deinde ne spe
 veniæ atq; immunitatis cuiusquam iniuria fiat, aut vitia nutriantur, &
 foveantur. Adhæc videtur esse cavendum, ne pro omni genere cri-
 minum sed certis quibusdam concedantur, ut cum quis nec volens quem-
 piam interfecerit, aut si vir bonus citra suam culpam fortune iniuriâ gra-
 vatus fuerit ære alieno, & consimilibus. Omnibus autem sceleribus asyla
 dare longe à pietate alienum est. Statuendum præterea videtur ne cre-
 bra & frequentia sint, ut homines prudentius & gravius in actionibus pe-
 riculosiss agant. Lex vetus in toto regno Israelitico sex tantummodo ha-
 buit. At in nostris regionibus multa omnino sunt. Pontificii quippe vi-
 dentur mirum in modum studuisse, ut licentiam illam amplificarent. Bo-
 ni vero magistratus esset numerum contrahere. Occurrendum etiam
 esset,

esset, ne qui detinentur, in asylys, cum ahibito iudicio fontes deprehensi fu-
erint, facile possent evadere, & Sacrifici seu Monachi, si viam illis ad ausu-
gendum patefecerint, ad certas pœnas essent obligandi. Sic Petrus Mar-
tyr. Verum de consuetudine tamen introductum esse, ut etiam
in templo delinquentes rei capi queant tuctur Carpzovius part. 5.
Crim. quest. 110. Iulium Clarum secutus l. 5. sent. 5. ult. q. 39. vers. Sci-
as autem, ubi testatur quod hodie immunitas hæc Ecclesiarum propter
infinitem numerum templorum & frequentiam delinquentium valde re-
stricta sit, & immutata consuetudo: Alias enim facillime quilibet malefa-
ctor evaderet manus iustitiæ, cum nulla fere sit via in civitatibus, in qua
non sit una, & quandoq; etiam plures ecclesie, ita ut priusquam delin-
quens caperetur, facillimè posset, se in aliquam earum recipere maxime
nemine insequente. Quod tamen esset contra mentem eorum, qui eccle-
siis immunitatem tribuerunt non quidem, ut essent asyla delinquentium
& spelunca latronum, sed ut prestaretur refugium miseris, qui humana
fragilitate, aut casu in aliquod crimen incurrissent. Hæc Clarus. Idem
adstruentem videbis Nicol. Moront. in tract. de fide treuga & pace q.
103. ad fin. n. 10. Foller. in pract. crim. in verbo notatos capiat de persona n.
6. in fine. Berber. in suo viatorio iuris rub. 33. de violator. immuni. n. 3. in
fin. Papiensis in loco per Bossium allegato de captura n. 3. dicit. Quod in
Italia hoc immunitatis privilegium non observatur. Per Concil.
Trident. tamen sess. 25. 6. 5. & post per Bullam Gregorij 14. an-
no Christi 1691. IX. Calend. Iun. privilegium hoc ecclesiasticum
rursus confirmatum fuit.

CONCLUSIO III.

SS. Ecclesiæ ab hospitalione militari sunt e-
xemptæ.

I. Patrimonialia inter munera referri hospitalionem
constat ex l. 3. §. 14. ff. de munerib. & honor. l. 3. de muner. patrim.
l. 11. de vacat. & excusat. munerum. Adeoque videbatur dicen-
dum esse, nec ecclesiam ab his excusari posse. Inconcussa enim
illa stat juris regula: A patrimonialibus muneribus nulli cuiquam ne-
que Imperatori ipsi, & Pontifici prestandam vacationem. Vid. l. 6. §. a patrimo-
nialibus
muneribus
nemo ex-
cusatur
munera. l. 18. §. patrimoniorum ff. de mun. & honorib. l. ab his 10. & l.
11. ff. de vacat. & excus. munerum. l. ult. ff. de muner. patrimonial. lib.

Multæ ta-
men &
prægnan-
tes causæ
sunt pro-
pter quas
Ecclesiæ &
Clericorū
exemptæ.
domus.

l. 1. l. 2. Cod. de annonis & tributis l. 8. Cod. de exaction. tributorum
lib. 10. l. 12. Cod. de operib. publ. Adde Thomat. tr. de collect. p. 227. Gail.
lib. 12. observ. 52. n. 12. Enenkel. l. 2. de privil. militum 30. n. 15. & seq.
& de privil. iuris civil. lib. 1. c. 6. n. 16. Rationes tamen cum fuerint
non levis momenti, ex quibus iniquissimum visum, sacra, & reli-
giosa loca, pietati, sacroq; cultui exercendo destinata, hoc gravis-
simo onere prægravari: hinc non solum SS. ecclesiæ, sed & Cle-
ricorum, divinis officiis mancipatorū, domus, ihre Psarrhäuser/
à molestissimo hoc munere præstando fuerunt exemptæ; ne scili-
cet curis, & vexationibus domesticis impliciti, à religioso cultu,
& sacris officiis avocarentur Vid. l. 1. Cod. de Episc. & Cler. ibi: ne-
que hospites suscipietis. ubi Ioh. Faber id ad divites seu milites
restringit, egenis vero & pauperibus etiam à Clericis hospitia
præstanda admonet. Cui non obstat l. 5. Cod. de Sacros. Ecclesi-
is. Ad quam neminem quidem à muneribus patrimonialibus
excusari, nisi singulariter exemptionem promeruerit, quorum
de numero Clericos esse ex singulari hac constitutione patet.
Adde cap. 1. x de immun. ex quo hoc inferunt Abbas ad idem,
Flores de Menna var. lib. 1. Rebuff. de congrua part. n. 73. Belle-
tus disq. Cleric. part. 1. tit. de exempt. Clericor. & bonorum eorundem à
muneribus publicis §. 4. n. 4. & c. Fillintius. tract. 16. c. 11. §. 2. n. 35. No-
vissime Bonacina in Bull. Cane Domini §. 19. punct. 3. Distinct. 1. Nec
obscurè hoc colligere est ex l. ult. in princ. de Episcop. audientia. l. 13.
de Vacat. & Excusat. muner. l. 33. in princ. Cod. de Episcopis & Clericis.
l. 29. Cod. de Episc. & Clericis Vbi rescribunt Imperatores Arcadi-
us & Honorius in hæc verba: Quæcumq; à parentibus nostris diver-
sis sunt statuta temporibus, manere inviolata, atq; incorrupta circa Sacro-
Sanctas ecclesias precipimus, Nihil igitur à privilegiis immutetur: o-
mnibusq; qui ecclesiis serviunt, tutio deferatur: Quia temporibus no-
stris addi potius reverentia cupimus, quam ex his, quæ olim præstita sunt
immutari. Adde R. A. de Anno 1570. art. 8. & 9. Dissentit Thoma-
tus tr. de collect. §. subiiciunt n. 22. & 23. 24. 32. per text. in l. 11. ff. de
vacat. & excusat. munerum, purans posse distingui inter suscepti-
onem hospitii rei adhærentem, in qua sumtus versatur, & ordi-
narium est munus: & rei non cohærentem, quæ sumptum non
habet, estque munus extraordinarium. Illam denegat, hanc conce-

concedit Clericis immunitatem. Sed nullo fundamento hanc distinctionem niti censemus, sententiam nostram data forte occasione declaraturi in ipso conflictu. Vid. Excell. Dn. Præsidentem in notis ad l. 1. *Cod. de Episc. & Clericis* extendens (1) hanc immunitatem Clericorum ad præstationem servitiorum. i. e. eorum, quæ pertinent ad potum & esum militum, quatenus hæc nil aliud sunt, quam consequens hospitalitatis, uti pronunciatum Anno 39. In Academia Ienensi. (2.) extendit hoc ad immunitatem collectarum in dictarum hospitalitatis nomine; quatenus hæc nihil aliud sunt, quam subrogatum hospitalitatis, Vid. Gail. l. 2. observ. pract. 20.

Extenditur hæc immunitas ad præstationem servitiorum.

II. Porro illud hic haud obiter observari meretur (1) iisdem de causis, quas propter Sacrosanctæ ecclesiæ, ceteraque religiosa loca ab hospitalitate exempta sunt, & Synagogas judæorum in jure nostro hac immunitate donatas fuisse. Vid. l. 4. C. de Judæis. quæ explicari potest ex paratitlis antiquis à Leunclavio versis & editis lib. 1. tit. 9. §. 4. ubi ita lego: In judæorum Synagogis metata facere propterea non oportet, quod ea sint loca religioni deputata. Confer. Baronium tom. 4. Annal. A. C. 365. Vbi legis hujus occasionem indicans sic scribit: *Cohibuerunt quoque Imperatores Valentinus & Valens milites, ne in Synagogis judæorum hospitia sibi quærerent. Quod enim haud pridem (Juliani scilicet temporibus) Juliani cum Gentilibus adversus Christianos conspirassent, mutuo iam verum statum sicut Gentilibus, ita & Judæis Christi milites faciebant negotium.* Frustra objicias, synagogas non esse in religiosorum locorum censu, quod pro hæreticorum conventiculis potius habendæ sint argumento l. 5. Cod. de hæreticis; Repone enim licet, privilegium hoc Judæis tamen concessum ab Imperatoribus Christianis, ut securi sub ipsis degerent non solum in profanis l. 6. Cod. de Paganis. sed & in sacris. Hinc Synagogas prohibentur destruere Christiani, quo sacris suis, quamvis irreligiosis, defungi possent. Vid. l. 14. Cod. de Judæis. l. 15. l. 17. eodem, ex quibus patescit, Judæis etiam ecclesiasticum regimen, senioribus, primatibus ad hoc constitutis, fuisse permissum. Confer. Marquard. de susan. tr. de Judæis part. 2. c. 5. & passim. Magerum de advocatia armata c. 8. n. 271. & seqq. Observo (2.)

Et Synagogæ judæorum hac immunitate gaudent.

privilegium hoc ecclesiarum religiosorumque locorum extendi
(1) non posse ad ecclesiastica prædia, seu ad SS. Ecclesias perti-
nentia, emergente sc. casu necessitatis, & expeditionis principa-
lis, quo contingente onus hoc sufferre tenentur. Vid. l. 3. C. de E-
pisc. & Cler. l. 5. C. de SS. Eccles. (2) multo minus ad prædia & do-
mos, quæ non pertinent ad Ecclesiam, & sunt in patrimonio
ipsorum Clericorum. Vid. Ægid. Thomat. tr. de collect. p. 206.
n. 31. vers. quid si Clericus habitaret invico. & vers. si aliquis Cle-
ricus. Facit huc quod in Sereniss. Iulij Ducis Brunsv. & Luneb.
Kirchen Ordnung tit. von Freyheiten habetur ibi: Es sollen auch
die Pfarher Prediger vnd andere Kirchendiener von vnsern Unter-
thanen jeder orter ihrer Officien vnd Pfarzgüter ungesteuert/ vnd un-
beschwert bleiben. Wo aber einer eigene/ vnd dem ministerio nicht
zugehörige ligende/ vnd steuerbare Güter hette/erkauffte/ Erbs Herraths
oder andere weise bekäme / die mögen vnser Unterthanen gleich-
sam andern steuerbaren Gütern belegen/ quod non solum de colle-
ctis, sed & de hospitatione intelligi potest. (3) ab hoc munere
exemptæ non sunt domus ad Ecclesiam cum hoc onere quæ tran-
sierunt. Vid. Vallens. in paratitl. n. 3. vers. secundo, ubi cum di-
xisset ne domus quas vel inhabitant Clerici, vel à laicis conductæ
serviant hospitibus recipiendis, subjicit deinde exceptionis lo-
co; Nisi forte (1) antequam cederent Ecclesiæ ejusmodi oneri-
bus fuerint prægravatæ cap. 8. & 11. X. de decim. (2) aut prin-
cipis repentinus ad expeditionem aliquam id exigat adventus.
Laur. Ohm. de jure Episc. th. 18. Observo (3) Privilegium hoc
ad templa diruta & destructa extendi non posse. Vid. Tiraquell.
in tr. cessante causa part. 1. n. 312, cum seqq. & limit. 30. Sanchez.
de matrimonio l. 9. disp. 15. n. 37. Gambacurt. l. 4. de immunitat. ca.
a. n. 11. Cardinal. Tuschus verbo Ecclesia conc. 9. n. 10.

CONCLUSIO IV.

Altaria, Baptisteria, cæteraque in SacroSanctis
ecclesiis ad sacra officia peragenda instrumenta quæ
habentur, SacroSancta sunt, & singulari jure gau-
dent.

I. **Propria inter SS. ecclesiarum privilegia, nescio an & hoc**
referri possit, quod in his, quæ sunt sacro usui immediatè instru-
menta destinata, jure singulari fruuntur. Vnde hoc assertum hic
 subnectere visum. Ad quod declarandum de altaribus observo **origo al-**
 (1) **usum eorundem esse antiquissimum.** Cœpit enim cum ipso **tarium**
 oblationum usu, at hic longè est vetustissimus. Bene Paulus Bur-
 gensis Episcopus ex judæis scrutinij Scripturarum part. 2, di-
 stincta. 3. c. 11. *In qualibet ætate & apud quoslibet hominum nationes*
semper fuit aliqua Sacrificiorum oblatio. Quod autem est apud omnes
naturale est. Nam sicut in rebus naturalibus inferiora naturaliter suis
superioribus subduntur, ita etiam naturalis ratio dictabat, ut secundum
naturalem inclinationem homines, ei quod est supra omnes subiectionem,
& honorem exhibeant secundum modum homini convenientem, qui qui-
dem modus est, ut sensibilibus signis utatur ad exprimendum interiorem
conceptum sicut ex sensibilibus cognitionem accipit invisibilem. Vnde
ex naturaliratione procedit, quod homo sensibilibus rebus utatur, offerens
eas Deo in signum subiectionis & honoris ad similitudinem eorum, qui Do-
minis suis aliquid offerunt in recognitionem dominii. Vid. quæ longè
 elegantiora in hanc sententiam scripta reliquit antiquissimus
 scriptor Irenæus l. 4. c. 34. Adde Amalarii Fortunati libros de eccle-
 siastico officio, quos Ludovico pio inscripsit, ex quibus: (Vid. l. 3. c. 19.) li-
 quet, & seculo nono adhuc oblationum usum viguisse. Vid. de antiquita-
 te altarium apud Iudæos Polydor. Virgil. de rerum inventorib. l. 5.
 c. 6. Ioseph, in antiquitat. Iudaic. l. 3. c. 5. Sigoni. de Rep. Hebræorum c.
 3. & de cultu divino temporum quæ Mosen præcedunt Jacob. Bol-
 ducium in lib. de Ecclesia ante legem. Iohan. Cloppenburg. in Sacrificio-
 rum patriarchalium schola. Paul. Burgens. in Scrutinio Scripturarum,
 Alexand. Alens. & alios ad Genesin scriptores obvios. Adde Fortun. Li-
 cet. Genuens. in Encycloped. ad Aram. Pyth. p. 24. & seqq. Vbi de usu **Gentiles**
 altarium apud gentes, simias illas Iudæorum, copiose. Tertulli. in Apo-
 loget. adversus gentes p. m. 69. hæc de Romanorum altarium vetu-
 state commemorat: Sed quam vanum est fastigium Romani nominis
 religiositatis meritis deputare, cum post imperium sive adhuc regnum
 religio profecerit Age iam rebus religio profecerit. Nam etsi à Numa
 concepta est curiosetas superstitiosa, nondum tamen, aut simulacris, aut tem-
 plis res divina apud Romanos constabat; frugi religio & pauperes ritus &
 nulla

apud Iu-
dæos.

Christia-
nos.

*Nulla Capitolia certantia cœlo, sed temeraria de cespite altaria, & vasa ad-
huc famia &c.* Progressu deinde temporis apud Romanos nume-
rosa constat altaria extructa fuisse, quod liquet ex peculiaribus
formulis in dedicandis altaribus adhibitis. Quibus de videndus
*Ianus Gruter. p. 23. n. 12. Rosinus Romanar. Antiquitat. l. 2. c. 2. Bar-
nab. Brissou. l. 1. formulari.* In Christiana gente vetustissimus pariter
altarium fuit usus. Meminere horum *Chrysostomus serm. in Pentecost.*
*1. habito presente Episcopo Flaviano. Extat. in 5. tom. Edition. Savili-
ana. n. 5: ordine xcix. Theodoret. l. 5. c. 17. Euseb. l. 10. c. 14. Optat. Mi-
levitan. l. contra Parmenion. Augustin. homil. 50. tr. 26. in Iohan. The-
ophilact. in cap. 26. Matthæi.* Ex quibus videre est aras illas ple-
risque mensas fuisse appellatas, Deinde in uno cœtu, sive templo
unam fuisse aram, itemque parum interfuisse an ligneæ, an lapi-
deæ fuerint. De mensis ligneis sacræ cænæ destinatis *Vid. Vil-
helmi Zepper. de polit. ecclesiæ. sect. 1. c. 12.* Postmodum circa tempo-
ra Constantini M. mensas lapideas fuisse adhibitas testatur *Gerson.*
l. contra Florent. Ex quo tempore adiaphora pro re in ecclesia ha-
bitum ligneas, vel lapideas in templis usurpare mensas, prout ob-
servat *Beza in colloq. Mompelgart. p. 424.* Reprobandum adeoq; vide-
tur decretum Concilij Epauensis, vel Hipponensis de altaribus
si non lapidea fuerint, Chrismatis unctione non consecrandis *cap.*
altaria distinct. 1. de consecratione. Et constat enim altaria & in ve-
teri testamento de lignis sittim fabricata fuisse *Exod. 38. v. 1. &*
terrea quandoque fuisse discere licet Exod. c. 20. v. 14. & c. 27. v.
8. Quin imo praxis hodierna Romanæ ecclesiæ dicto cap. recla-
mat, cum altare in Basilica sancti Iohannis Lateranensis Romæ
ligneum sit. *Vid. his consona rescribentem Facultat. V Vitten-
berg. Theolog. In ihrem Bedenken von Altaren relatum à Ge-
org. Dedeken. tom. 1. consil. & decisi ecclesiasticar. p. 1052.*
Auß ihrer Nothwendiger Antwort wieder die Anhaltischen. Confer.
denique Rittersh. lection. Sacrar. l. 8. c. 9. ubi eandem ferme no-
biscum de altarium origine sententiam antiquis ex monumentis
erutam amplectitur. Tantum de origine altarium.

Altaria si-
ne Episcopi
consensu
non extru-
enda nec
distrucenda

II, Observo (II) Altaria non extruenda, destruenda ve si-
ne consensu Episcopi. Textus disertus in c. nullus presbyter de
consecrat. dist. 1. *Paulus de Citadinis de Iure Patr. III. part. c. 1. p. m.*

193. *Rochus de Curte de construct. Ecclesie. n. 20. & seqq. ubi sepositio consensu Patroni, necessarium tantum esse contendit consensum Episcopi. Observo (III) Ex altaris structura & dotatione acquiri jus patronatus. Rochus de Curte ir. de iur. patron. rubr. de constr. eccles. n. 9. & seqq. Caesar. Lambertinus l. 1. art. 7. q. 8. princip. p. 1. n. 1. fol. 02. & lib. 1. art. 7. q. 11. princ. fol. 40. & art. e. d. q. 11. prin. p. 1. n. 1. & seqq. fol. 90. Paulus de Ciudadinis p. 3. c. 1. n. 83. 64. Tuschus pract. conclus. lit. L. concl. 600. n. 10. quos laudat & sequitur Sigismund. Finckelthaus de iure patron. n. 60. restringens observatum nostrum ad Ecclesias Pontificiorum, ubi singulis altaribus singuli inerviunt ministri (can. placuit 26. de consecr. eccles. vel altar.) In Ecclesiis autem nostris, ait, jus patronatus ex sola structura altaris vel suggesti, illorumq; ornamentis non competit. Nam in ornatum ecclesia potius quam pro consequendo iure patronatus impendi solent. Et hi benefactores ecclesie dicuntur non Patroni. Non enim deducunt ecclesiam à non esse ad esse. Sic Finckelthaus.*

Ius patro-
natus ac-
quiritur ex
altaris cō-
structione
in Pontif.
Ecclesia.

III. Observo (IV) Altaria delinquentibus securitatem præstitisse, perinde ut templa. De jure Ebræorum hoc testatum reliquerunt *Maimonides cum alijs Rabinis ad Exod. 21. 14. & ad c. 2. Reg. Verba Maimonidis hæc sunt; Altare locus erat confugii legitimi. Nam & scriptum est de homicida, qui sponte scelus patrauerat ab altari meo tolles illum, ut moriatur. Vnde dicendum planè homicidam ex errore ad altare interficiendum neutiquam esse, quare si homicidam eiusmodi, qui ad altare confugerat ibi occiderat vindex sanguinis, is eius nomine morte plectendus erat pariter, atq; si in urbe refugii eum occidisset. Vid. Seldenum l. 4. c. 2. de iure Naturali & gentium iuxta disciplinam Ebræor. p. 475. Covarruviam l. 2. resol. tom. 2. p. 123. demonstrantem jure Græcorum idem fuisse cautum. Adde Alex. ab Alex. p. 159. Rittershus. de iur. Asyl. c. 3. p. 340.*

Ad Altari-
licuit con-
fugere de-
linquentio-
bus.

IV. Tantum de altaribus. De baptisteriis observandum, & his *ασυλίας* jus tributum, quod ex vetustis scriptoribus comprobatur idem Rittershus, loco jamque citato: Reliquis de sacris instrumentis vasis, & ecclesiasticis ornamentis, ut sunt indumenta Sacerdotalia, & altarium cooperimenta, calices &c. reverentius tractandis & custodiendis. Vid. cap. non oportet dist. 33. C. in sancta, c. ligna & seqq. de consecrat. dist. 1. Confer Suarez, de virt.

*Et statum relig. l. 9. c. 8. n. 5. Polydor. Virgil. lib. VI. cap. XII. de origino
 vasorum instrumentorumq; Sacerdotalium Jacob. de Graff. in aureis decis.
 p. 2. lib. c. 14. n. 8. Anton. Novar. in summ. Bullar. tit. de sacrilegio n.
 6. Et seqq. Simonem Vas Barbosam tract. de significatis mysterioris officii
 divini cap. 26. n. 2. Et seqq. De consecratione eorundem Vid. Gu-
 lielm. Durand. in ration. divin. lib. 1. c. 8. n. 13. cum seqq. Azor. instit.
 moral. part. 2. lib. 1. cap. 7. q. 1. Ascanius Tamburin. de iure Abbatum
 tom. 1. disp. 23. q. 1. ubi observat abbates habere jus vasa sacra con-
 secrandi: De non alienandis his vasis sacris nisi justissima necessi-
 tate urgente, est disertus c. 1. X. de pign. ex Concilio Remensi de-
 sumtus. Verba sunt: Nullus Presbyter presumat calicem, vel pate-
 nam, vel vestimentum Sacerdotale, aut librum Ecclesiasticum tabernario
 vel negotiatori, aut cuilibet laico, vel famina in vadium dare, nisi instis-
 sima necessitate urgente: Vid. ad hoc cap. Augustinum Barbosam, ubi
 ex Gutier. pract. qq. lib. 3. q. 8. n. 2. refert, quod causa præcipua ad
 alienationem rerum ecclesiæ sit redemptio captivorum. Adde
 Surd. decis. 367. n. 43. Merl. in empor. iuris p. 1. t. 1. q. 16. n. 26. Covarr.
 lib. 2. var. c. 16. n. 8. Fagundez. in quinque ecclesiæ præcepta cirac. 1. lib.
 3. Modern. de iurisdic. p. 3. casu. 10. n. 3. Marquar. de susannis tr. de
 Jude. p. 1. in præf. n. 1. 2. 3. 4. Dominicum Cardin. Tuschum tom. V. con-
 clus. pract. 19. lib. N. Camillum Borellum in tr. de compro. §. 2. gl. 1. n.
 216. 220. Claudium Prateum l. 4. reg. iur. tit. 21. cap. 5. Et ante eos Pe-
 trum Gerardum de Petra Sancta sing. 100.*

V. Mantissæ loco observo plerorumq; sacrorû instrumen-
 torû, in Pontificia Ecclesia, superstitiosam nimis vigere venera-
 tionem. Utut cætera exempla mittam, non possum tamen non
 superstitiosæ venerationis campanarum meminisse. Baptizant
 scilicet has, uti constat, solenniter, imponentes nomen hominis
 rei inanimatæ, ascitis patrinis, & matrinis tinctionis testibus,
 prout in hominis baptismo fieri consuevit. Quo de ritu, conse-
 crationis nomine eruditioribus qui venit, videndum Pontifica-
 le Romanum. Iam dudum tamen factum est, cum superstiti-
 osum hunc campanarum cultum abrogandum censuerunt piæ
 animæ. Neque, enim, sine insigni sacramenti illius Sacrosancti
 deprecatione, videtur administrari posse superstitiosa ista Cam-
 panarum consecratio. Et de natura enim omnium Sacramen-

rorum est viventibus, non rei inanimatae competere posse, ut discere licet ex infinitis, qua veteris, qua novi instrumenti locis. Est inter constitutiones Karoli M. (pag. 266. edit. Moguntinae an. 1602. qua constitutiones eas cum Hincmaro & aliis edi curavit Busæus) huiusmodi prodita: *Vt clocae non baptizent, nec chartas per perticas pendant propter grandinem. Ex qua colliquescit perperum hunc morem jam octingentos ante annos damnabilem habitum.* In eadem etiam fuisse sententia Maximilianum Imperatorem cum statibus Imperij Romani, colligere est ex centum gravaminibus Germanicis anni cld Io xviii. & sequentis. Adde quæ de hoc scribit V Vierus lib. i. de præstigiis dæmon. cap. ix. & ex eo V Volfius memorabilium lectionum centur. xvi. an. cld lcl. pag. 593.

CONCLUSIO V.

Templa polluentes, spoliantes & effringentes, exquisitissimis afficiuntur poenis.

I. Eminentissima inter SS. ecclesiarum privilegia, an & hoc referri possit forte non est, quod dubites. Loci enim vero summa sanctitas poenam adeo exasperat. Sacrilegium scilicet incurrunt templa violantes c. si quis contumax c. 17. q. 4. & pluribus sequentibus. P. H. D. art. 171. 172. 173. & ibi Georg. Remus & 174. Damhoud. in præct. crim. c. 113. de Sacrilegio. Clarus in g. Sacrilegium. Menoch. lib. 2. casu 289. At longe gravissimum hoc facinus, gravissime nunquam non legibus, quâ divinis quâ humanis punitum. Quod integro capite juris divini & humani Consultissimus demonstrat Petrus Gregorius Tolosanus Syntagm. jur. univ. lib. XXX. Cap. XV. & seqq. Vid. Petr. in c. semel Des 51. in pr. de R. I. Tiber. Decian. in tract. crim. cap. 32. n. 2. Antonius Tessaureus q. 80. n. 23. & multis seqq. (ubi de distinctis sacrilegii tam veri, quam non veri, poenis, multa affert notatu digna.) Francisc. Suarez. de Virt. & statu religionis. part. 2. p. 385. Ludovicus de Peguera q. 24. per tot. Reusnerus l. i. dec. 16. n. 15. Nicolaus Boerius decis. CCLIV. p. m. 520. & seqq. eleganter explicans l. 6. D.

Templa
violantes
Sacrilegij
poenam in
currunt.

ad l. Iul. peculatus, in qua sedes esse videtur pœnæ sacrilegis irrogandæ. De profanantibus templa perforonationem non prætermittenda hic est Constitutio Sereniss. Duc. Henr. Iul. tit. von Ehebruch und Hurerey fere in med. ibi: Insonderheit aber wenn solche Hurerey in Klöstern/ Kirchen &c. An Weibs/ und Mannspersonen das Schwert gebraucht werden. Ratio scilicet loci facit, ut nullum habeatur discrimen inter stupratorem & stupratam; quod alias observari liquet aus der Fürstlichen Braunsch. Kirchenordnung rubr. von Eheverpflichtung p. 275. ibi: So solten sie doch beyde von wegen des heimlichen Beyschlaffens vor zulassung der Ehe/ und auch dem Kirchgange gestrafft werden; Nemlich die Mannespersonen 8. Tage in Thurn/ an Boden mit Wasser/ und Brodt/ und die Frau vier Tag in ein Frauen Gefängniß gelegt werden. &c. Subjungo quod in Consuetud. Luneburg. tit. 36. Von Dieberey in den Kirchen. definitum: Wer in einer Kirchen etwas vom Altar gescheneck Bücher oder andern/ das der Kirchen/ und Gottesdienst zugehöret Dieblich hin wegnehme oder trüge der soll (ungeachtet das der Diebstahl klein wehre) umb seines bösen fürsass Willen/ auff ein Rath gelegt werden/ man könnte ihn dan erlicher umbstände halben Gnade und linddere Straffe wiederfahren lassen. Gleicher straffe sollen auch unterworffen sein die den Gotteskasten bestelen. Conf. Pet. Theodor. in Colleg. Crimin. disp. 9. th. 4. lit. f. ubi refert rotæ pœnam cuidam dictatam, qui, præter alia furta commissa, cum violentia & effractione pelvim administrationi sacri baptismatis destinatam, nec non duo candelabra stannea altari imposita, palliumque, aliasque vestes & res sacras subtraxerat, welcher das Tauffbecken/ zween Zinnerne Leuchter auff den Altar/ die Tücher/ und zweene Chorröcke gestolen hatte/ Mens. Aug. anno 1614. ad consultationem quæstoris Cranchfeldt. l.: Item alij cuidam, qui similiter sacra vasa argentea, aliaque furatus fuerat novissime eandem pœnam per sententiam ab amplissima facultate Iuridica impositam fuisse. Atque ita decisum frequentius in Scabina u Ienensi & Lipsiensi ex jure Saxonico, quod exerte hanc pœnam Sacrilegis irrogat in Landrecht. lib. 2. art. 13. vers. alle Mörder/ und die Kirchen/ oder Kirchhoff berauben die soll man alle Radebrechen. Adde P. H. D. art. 172. & 173.

CON-

Cæmeteria insignibus semper munita fuere privilegiis.

I. Inter propria SS. ecclesiarum privilegia forte haud absurde illud conumeres, quod loca humanis defunctis destinata, ecclesiis plerumque conjuncta pari cum ipsis SS. ecclesiis immunitate gaudeant. Multa quidem pro asserto fusius explicando in medium adduci possent, sed in præsens satis habemus hæc observasse (1) Quæ origo cæmeteriorum. (2) Quæ privilegia eorundem. De primo constat originem eorundem esse vetustissimam, adeo ut quidam cæmeterii condendi institutum Abrahæ assignent, qui sicut patet apud Iosephum, dicitur emisse ab Ephron Ethio filio Saor prope Ebron quadringentis siclis speluncam duplicem, & agrum circa eam, sepelisseq; in ea Saram uxorem suam, inibique ipse deinde repositus fuisse, Verba sunt Polydori Virgilij de invent. rerum l. v. c. vi. p. m. 414. & seqq. Propius paulo eam arcessere videtur Iohannes Kirchmannus l. 2. de funerib. Romanor. c. 27. p. m. 309. Erant hæc, inquit, Christianorum cæmeteria primitus extra urbem, quod notum, & postquam pace ecclesiæ data templa sua Christiani passim in urbibus habere ceperunt, etiam cæmeteria proximo templis loco religiosa quadam affectione constituerant: Corpora ibi melius forte quietura ratum. — Neque hac vicinitate contenti in ipsis quoque penetralibus templorum sepeliri maluerunt, fenestram ad id aperientibus Constantino M. & Honorio Impp. quorum hic Roma in S. Petri, ille Constantinopoli in porticu templi Apostolorum humatus legitur & c. Vid. Alex. ab Alex. l. 3. p. 116. Durandus in rationali divinor. offic. l. 1. c. 5. Hospinianus de templis l. 3. c. 1. fol. 87. Lælius Bisciola horar. subciv. tom. 2. l. 5. c. 1. Petrus Gregorius Tolosanus Synt. iur. univers. l. 2. c. 13. n. 4. Cæmeterium dicit esse locum ecclesiasticæ sepultura destinatum gr. dicitur κοιμητήριον i. e. dormitorium, est enim locus quietis ipsius corporis ab actionibus humanis, donec in resurrectione generali evigilent homines mortui iterum suscitati. Iob. c. 7. n. 14. 21. Augustin. ep. 122. ait, eos qui mortem obierunt appellari dormientes, quia certum est eos resurrecturos. Vid. tot. tit. X. de sepultur. c. 13. q. 2. per tot. Boet. Epo. de iure immun. Eccles. tit. de immun. Eccles. n. 4. pag. 2. definit locum

Origo cæmeteriorum.

Cæmeterium quid.

consecratum, in quo fidelium corpora sepeliuntur dictum græco vocabulo quasi dormitorium mortuorum, quod illic defunctorum corpora resurrectionem, quasi non tam de mortua, quam sopore quodam longo-correpta, dormientiaque in extremo iudicio spectent. Confer Ludovicum Corream repetit. ad c. inter alia de imm. Eccles. p. 1. n. 11. ubi observat non omnem Ecclesiam cæmeterium habere posse, sed solum illā quæ populum habet, vel ex privilegio particulari hoc illi fuit concessum, & ita concludit parochialem tantum Ecclesiam cæmeterium habere. Iunge Host. in cap. quia nonnulli n. 7. ad fin. vers. quod si aliquis & ibi Ioan. Andr. n. 8. Butr. n. 10. & Zabarell. q. 11. de Cleric. non resid. Hoied. de incompat. benef. p. 1. c. 13. n. 19. annotantes ex consuetudine, vel Episcopi auctoritate capacem esse Ecclesiam etiam non parochialem habendi Cæmeterium, & jus sepeliendi. Hæc de origine cæmeteriorum.

Privilegia
cæmeteri-
orum.

(1.)

II. De privilegiis eorundem, secundo loco, observo ea paria ferè esse cum privilegiis templorū(1) est, ut ab omni immunitie, actibus profanis & flagitiis immunita præstentur. Constat hoc ex rubrica & t. tit. X. de immun. eccles. ubi ecclesia & cæmeterium conjunguntur cap. 5. Vetantur seculares iudices causas, ibi de sanguinis effusione & corporali pœna agitur, in ecclesiis vel cæmeteriis agitare. Et pro confesso enim sumendum, cæmeterium ad instar ecclesiæ judicari per tradita à Mastril. decis. 22. n. 5. Borell. tit. 3. n. 41. Suarez. de virt. ac statu relig. l. 3. c. 8. n. 3. Adde ordinationes ecclesiasticas Luneb. Tit. Von den Rüstern vnd Kirchhöffen ubi de munditie cæmeteriorum sepimentisq; eorum diligenter conservandis disertim cautum. Vide de cæmeterij origine, & quando dicatur pollutum, late Remig. de Gonni de immun. eccles. in verb. cæmeterium ampl. 4. ex p. 82. Sebast. Med. tr. de sepultur. 1. par. 3. n. 15. Selva de benef. 1. par. q. 5. n. 8. Sylva in summa verb. cæmeterium. latè Paul. Fusc. de visitat. l. 1. c. 12. & lib. 2. c. 25. n. 10. Didac. Spino in spec. testam. in gl. 2. princ. n. 33. Azor. instit. moral. p. 1. lib. 10. c. 26. q. 13. Sayr. de censur. l. 5. c. 10. n. 28. Rebell. de obligat. instit. p. 2. lib. 3. sect. l. n. 5. Sanch. de matr. l. 9. d. 15. n. 33. (2) est jus asyli & cæmeterio datum sive contiguo, sive separato. Vid. C. 5. X. n. 17. Remigius de Gonni l. cit. ampl. 4. p. 82. & ampl. 12. ex. n. 3. p. 144. Nicolaus Moronus de pace q. 130. n. 6. Cosmas. in pragmat. sanct. tit. de his qui. temp. divin. offic. vagantur per eccles. in princ. in glo.

(2.)

verb. circa. Iulius Clarus lib. 5. §. fin. q. 30. ex. n. 21. & 26. Conrad. Brun. de ceremon. eccles. l. 3. c. 7. p. 61. Germon. de Sacror. immunit. lib. 3. c. 16. n. 30. Valascus tom. 1. cons. 81. n. 1. Ambrosin. de immunit. cap. 10. n. 5. Bobadilla in polit. tom. 1. lib. 2. cap. 14. n. 80. Ludovicus Correa in relect. de immuv. p. 2. n. 12. Cardinalis Tuschus verb. Ecclesia concl. 10. n. 5. Farinacius in append. de immunit. c. 17. n. 262. Armilla verb. camiterium. n. 1. Palaus. tom. 2. tract. 11. disput. unic. punct. 6. n. 16. Persicus de offic. Sacerd. lib. 1. c. 9. dub. 11. n. 97. Villalob. in summ. tom. 2. tract. 39. diff. 5. n. 6. Signanter adjeci, siue ecclesie contiguo, siue separato; Neq; enim vera esse videtur sententia de negantiu hoc privilegiu camiterio separato, qui referuntur apud Decianum lib. 26. c. 24. n. 28. & 30. quod non constet hoc esse benedictum. Eo ipso enim quod fidelium sepulturae destinatum, ut ut separatum sit, pro benedicto & auctoritate Episcopali Sacrato habetur. Quam in sententiam eunt Navarr. c. 25. verb. camiterium. Farinacius in append. de immunit. c. 27. n. 264. Palaus tom. 2. tr. 11. disp. unic. parunt. 6. n. 16. Georgius Ristershus. de jure asyl. c. xii. Marius Ital. de immunit. Eccl. lib. 1. c. 4. §. 7. n. 28. & seqq. Bertachinus. in repert. verb. camiterium. n. 2. Eadem de immunitate cautum Im Weichbild art. 9. n. 15. & seqq. verbis: Umb solche Sache ist nun zu vernehmen/wo man einen Kirchhoff Weiher/das er in der Weihung begriffen wird / mit Gottes Frid / das wer auf den Kirchhoff kömpt/ den beschirmt der Kirchhoff/ also fern als er den Friede auff dem Kirchhoffe/ oder in der Kirchen noch nicht gebrochen hat. (3.) est posse quem invitum cogi ad fundum vendendum pro camiterio condendo, per jura, & rationum momenta in sect. 1. allata, cum de agris ecclesiae extruendae ampliandaeve ergo vendendis differeremus, ex quibus hoc firmatum video à Carpzovio lib. 2. Jurisp. Consistor. defin. 788. ubi praedictio quodam, pro more, hoc illustrat.

(3.)

III. Tantum de camiteriorum privilegijs, quorum occasione deliberatum fuit, subjicere digressionem non productam, nec forte otiosam de jure sepulturae, & funerum, eaque affecta pedem proferre ad immunitates, qua reales, qua personales SS. Ecclesiarum enucleatius persequendas: Sed tum spatiis exclusus iniquis, tum auctorum quorundam subsidio destitutus, filum hic abrumpere cogor. Quod si doctis, & prin-

cipibus viris (Zoilis enim nasutulis placuisse nulla laus est)
 has meas operas non sordere intellexero , brevi faciam , ut &
 jam edita diligentius elaborata , tum de illis , quorum jam
 jamq; memini , nobilissimis argumentis , uberiores Commen-
 tationes lucem aspiciant. Benignum interim lectorem ob-
 nixe volo rogatum , ut si quid minus cum cura deprehenderit
 scriptum , & ætatis immaturitati , temporisq; , qua hæc in char-
 tam conjecta , brevitati , condonare , saltemq; conatum in laude
 ponere velit , si per impedimenta , scopum , quem præ-
 fixeram , tactum minime putaverit.

D E O T R I N V N I H O N O R .

E M E N D A N D A .

Concl. I. §. 4. ibi : *proventus destinati*. adde qui sunt. Concl.
 2. §. III. pro *uti peritissimi* , ut peritissimi. ead. §. 9. sub fin. ibi :
in una eademq; parochia. add. alia. Concl. 3. §. 1. pro *Græcarum*
Græcorum. Ead. §. 2. pro *ἀπολιτικοτάτω* à *πολιτικοτάτω*. §. 4.
 pro *Gomezus* *Gomezius*. eod. §. pro *commodo* *commode*. §. 8.
 pro *Ruxinum* *Rufinum*. p. *exciperat* *exciperet*. p. *ἐην*. *ἔην*. p.
cogo ego. p. *simus*. *simul*. eod. §. ibi *titulum Pontificis* del. *eus*. §.
 9. p. *superioriattis* , *superioritatis*. §. 10. p. *ὄνκον* *ὄικον*. Concl. IV.
 §. 5. p. *oratori*. *oratorij*. Concl. V. §. II. p. *Consulens* *Consules*.
 Eod. §. p. *Suo vetaurilibus*. *Suovetaurilibus* §. 3. p. *meminit ante*
meminit ante. p. *Magnas*. *Magnus*. Concl. VI. §. 2. ibi : *in pro-*
vinciali Concilio Bracarenfi l. CXXV. l. C. XXV. eod. §. p. *Terracon-*
ensi. *Tarraconensi*. §. 3. p. *detritorum* *decretorum*. p. *Sarmient*.
Sarmient. p. *Paulus Fase*. *Paulus Fusc*. §. 4. p. *Caralio*. *Paralip*.
 §. 5. p. *horos* *hortos*. Concl. VII. §. 6. p. *Turremata*. *Turrecre-*
mata. p. *Hostiensis*. *Hostiensis*. p. *Albas Abbas*. In. sect. 2. præ-
 fat. §. 5. p. *Theodosianeus*. *Theodosiano*. §. VI. p. *quod sit*. *quasi*
sit. Concl. I. §. 2. p. *Canonisti*. *Canonistis*. §. 3. p. *Sanum Isidis*.
Fanum. p. *Hogesippus* *Hegesippus*. §. 4. ibi : *ut cum illo loquar*.
 add. Vide rursus §. 5. f. f. ibi : *id ita*. del. *id*. Concl. 2. §. 2. p.
Martciani. *Martiani*. §. V. p. *asyliis*. *asylis*. §. 9. p. *Damhaud*.
Damhoud. p. *genereali*. *generali*. §. 10. p. *apendi*. *appendi*. §. 13.
 p. *ecclesiā*. *ecclesia*. §. 15. p. *jutis*. *juris*. Concl. 3. §. 1. ibi : *Ad quam adde*
Resp. eod. §. p. *congrua part*. *congrua port*. eod. §. ibi. l. 29. C. de Epif.
 & Cler. add. *Theodos*.

Hahn, Heinrich

Diss. inaug. de iuribus ac immunitatibus SS. Ecclesiarum

Helmestadium 1655

4 Diss. 382#Beibd.9

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10650761-5

VD17 12:148492C